

ОДБРАНА

Година IX Број 184 15. мај 2013. цена 100 динара 1,20 евра

Ноћ музеја, 18. мај

АРСЕНАЛ
77

Sigurnost
Pouzdanost
Kvalitet

СТО ДЕЛА ИЗ КОЛЕКЦИЈЕ ЂУРЕ ПОПОВИЋА

100
ДЕЛА

Галерија Дома Војске Србије

17. мај – 22. јун 2013. године

„Одбрана“ наставља традицију „Рајника“, првог војног листа у Србији, који је изашао 24. јануара 1879.

Издавач

Медија центар „ОДБРАНА“
Београд, Браће Југовића 19
medijacentar@mod.gov.rs

Директор

Славољуб М. Марковић, потпуковник

Главни и одговорни уредник

мр Раденко Мутавцић

Заменик главног уредника

Владимир Почуч, потпуковник

Уредници

Мира Шведић, Душан Глишић, Славица Лужник

Новинари

Сања Анђелковић

Мирјана Боровина, потпоручница

Владимир Вјештић

Биљана Миљић

Стални сарадници

Станислав Арсић, др Себастиан Балаш,
др Славиша Влацић, Милосав Ц. Ђорђевић,
др Милан Мијалковски, мр Зоран Миладиновић,
др Миљан Милкић, Кршман Милошевић,
Никола Остојић, Никола Оташ, Александар
Радић, Влада Ристић, Иштван Пољанац,
Будимир М. Попадић

Дизајн и прелом

Енес Међедовић (ликовни уредник),
Станислава Струњаш, Бранко Сиљевски,
Марија Марић и Слободан Михаиловић
(технички уредници)

Фотографија

Стефана Савић (уредница),
Горан Станковић, Душка Стефановић,
Јово Мамула, Даримир Банда (фоторепортери)

Језички редактор

мр Наташа Николић

Коректор

Слађана Грба

Секретар редакције

Вера Бјеловук

Документација

Радован Поповић (фото-центар)

ТЕЛЕФОНИ

Директор 3241-258; 23-809

Главни и одговорни уредник 3241-257; 23-808

Секретар редакције 3201-809; 23-079

Прелом 3240-019; 23-583

Маркетинг 3241-026; 3201-765; 23-765

Претплата 3241-009; 3201-995; 23-995

ТЕЛЕФАКС 3241-363

АДРЕСА

11000 Београд, Браће Југовића 19

odbrana@mod.gov.rs

redakcija@odbrana.mod.gov.rs

www.odbrana.mod.gov.rs

Жиро-рачун

840-312849-56 МЦ „Одбрана“

Претплата

За припаднике МО и Војске Србије преко РСЦ
месечно 160 динара. За претплатнике преко
Поштанске штедионице месечно 180 динара.

Штампа „ПОЛИТИКА“ АД, Београд,

ISSN 1452-2160

Магазин излази сваког 1. и 15. у месецу

„Одбрана“ је члан
Европског удружења
војних новинара

Музика Коњичке дивизије

Српске војске у Бизерџи

(Војни музеј)

САДРЖАЈ

■ ДОГАЂАЈИ

- 6 **Обележен Дан победе над фашизмом
УТЕМЕЉЕЊЕ ЕВРОПЕ МИРА И САРАДЊЕ**
- 7 **Сарадња Србије и Хрватске
ОКРЕТАЊЕ БУДУЋНОСТИ**
- 8 **Министар одбране у јединицама ВиПВО
МОДЕРНИЗАЦИЈА ВАЗДУХОПЛОВСТВА**
- 10 **Министру Вучићу награда
„Најевропљанин 2012“
СРБИЈА ЈЕ НА ДОБРОМ ПУТУ**

■ ИНТЕРВЈУ

- 14 **Милош Стругар, заменик шефа мисије
UNIFIL у Либану
У ПОТРАЗИ ЗА КОМПРОМИСИМА**

■ ОДБРАНА

- 22 **Колегинице у 224. центру за електронска
дејства
СВЕ НАС ЈЕ ВИШЕ**

Осам жена које
красе јединицу која
постоји више од по-
ла века углас исти-
чу да им је „овде
стварно добро“, и
да то није фраза
„него је тако“. Ко-
леге су их прихва-
тиле „баш како тре-
ба“, а оне не траже
поштеду нити про-
текцију.

Специјални прилог

АРСЕНАЛ

Прилози о савременом наоружању
и опреми код нас и у свету

25 Београдска Ноћ музеја 2013. ПОНОЋНА ШЕТЊА КРОЗ ИСТОРИЈУ

Овогодишња, јубиларна *Ноћ музеја*, десету годину за редом, отвориће врата 60 музеја, галерија и изложбених простора и по цени једне карте понудити 115 разноврсних, квалитетних и премијерних садржаја у српској престоници окупљених под слоганом – „Одличан провод у музејима“. Као и претходних година, Медија центар „Одбрана“, Војни музеј и Музеј ваздухопловства спремили су за све посетиоце атрактиван и разноврстан програм.

■ СПОРТ

30 Пуковник Драган Ћини, шеф Делегације Републике Србије при CISM

ДЕЦЕНИЈА МЕЂУНАРОДНОГ ВОЈНОГ СПОРТА

На темељима идеје о успостављању мирног и безбедног света, 18. фебруара 1948. у Ници у Француској, формирана је једна од најзначајнијих интердисциплинарних спортских организација на свету – Међународни савет за војне спортове (CISM). Наша земља баштини пуноправно чланство у CISM од 58. генералне скупштине и конгреса, одржаним у мају 2003. у Уједињеним Арапским Емиратима.

■ КУЛТУРА

34 Нова књига Медија центра „Одбрана“

МЕЂУНАРОДНИ АСПЕКТ САЈБЕР РАТОВАЊА

35 Почело снимање друге сезоне „Војна академија“

СТАРИ ЈУНАЦИ У НОВИМ СИТУАЦИЈАМА

Реч уредника

Дан победе у Другом светском рату – 9. мај, датум је који сећа на епопеју страдања Европе у борби против фашизма, али и велику победу из које се родила нова Европа поверења и сарадње. Мировни пројекат уједињења деценијама се развијао упркос бројним тешкоћама, које су данас вероватно и најизазовније. Уверење је да је тежина проблема ипак мања од квалитета освојених вредности Европске уније, које држе на окупу земље чланице и привлаче друге да европским интеграцијама остваре своју бољу будућност.

Тај циљ остаје приоритет Србије, али за његово остварење потребно је збацити тешко бреме старе и новије балканске прошлости, а то није нимало лако јер се и бреме купило вековима!

Наш народ има јасан хоризонт који је пред њим, који мора да досегне, не зато што имамо идолатријски однос према Европи већ зато што је то потреба грађана Србије и наше земље, истакао је министар одбране Александар Вучић примајући награду „Најевропљанин“ за 2012. годину у области политике.

На таквом трагу повезивања са светом и укључивања Србије у међународне активности које доприносе развијању пријатељства и промовишу сарадњу и мир, јесте и десетогодишње деловање Делегације Републике Србије при Међународном савету за војне спортове (Conseil International du Sport Militaire – CISM). Та организација, помоћу војног спорта, спортских активности и делатности које ефикасно доприносе јачању психофизичких способности припадника оружаних снага, изграђивању војних колектива и њиховом делотворнијем функционисању у миру и рату, представља савремену димензију активног успостављања међународних војних односа. Тај идеал садржан је у слогану CISM – *Пријатељство кроз спорти*, на чему Делегација Србије ради од маја 2003. године, када је на 58. генералној скупштини и конгресу CISM у Уједињеним Арапским Емиратима примљена у пуноправно чланство.

Уз подсећање на ова два догађаја и јубилеја, ево и трећег – културна манифестација „Ноћ музеја“ одржава се овог маја десети пут! Лепа традиција једне изузетне акције која у само једној ноћи измами скоро милион људи у обиласке музеја, галерија и изложбених простора широм Србије. И у овогодишњу „Ноћ музеја“, 18. маја, укључиће се Медија центар „Одбрана“ у Дому Војске Србије, Војни музеј и Музеј ваздухопловства, да својим програмима покажу део културног богатства које се под окриљем војске непрекидно ствара и негује. ■

Раденко МУТАВЦИЋ

Обележен Дан победе над фашизмом

Утемељење Европе мира и сарадње

П олагањем венаца на споменик Незнаком јунаку на Авали и Споменик ослободилаца Београда, у присуству званичника Србије, представника амбасада земаља савезница, бораца, грађана, ученика, у Србији је обележен 9. мај – Дан победе над фашизмом у Другом светском рату.

Одајући почаст победницима у Другом светском рату, председник Србије Томислав Николић положио је венац на споменик Незнаком јунаку на Авали. Том приликом он је у спомен књигу уписао: *Ако сīе ви могли да савладашīе бескрујулозну војску Хитлерове Немачке, можемо и ми да обезбедимо бољи живошī онима за чију слободу сīе дали живошī. Требало би да свако ко у Србији одлучије о држави и народу своје послове обавља погледа ујрџог у Авалу и сīоменик који је поосвећен вама. Слава вам и хвала.*

Државну церемонију предводио је министар просвете, науке и технолошког развоја Жарко Обрадовић. Уз државне и војне почасте венце су испред Споменика ослободилаца Београда положили и представници Министарства одбране, Војске Србије, Републичког одбора СУБНОР-а, Града Београда, као и амбасада Русије, Украјине, Белорусије, Азербејџана, Француске, САД и Велике Британије.

На овом гробљу је сахрањено 1.395 бораца Народноослободилачке војске Југославије и 818 бораца Црвене армије.

У Берлину је првих минута 9. маја 1945. године потписана безусловна капитулација нацистичке Немачке. Тиме је формално завршен Други светски рат у Европи, али су остаци немачких трупа још неколико дана давали отпор, између осталих и у Југославији, до 15. маја.

У рату који је трајао нешто мање од шест година, учествовала је 61 држава и око 110 милиона војника. Погинуло је између 55 и 60 милиона људи, а

Почасна паљба

Почасном артиљеријском паљбом са десет плотуна из шест артиљеријских оруђа, на Савској тераси на Калемегдану обележен је 9. мај – Дан победе.

Паљби, коју је реализовао почасни батаљон Гарде Војске Србије, присуствовали су представници Војске Србије и бројни грађани.

њих око 35 милиона је рањено. Тачни подаци о жртвама, посебно на подручју некадашње Југославије, никада нису утврђени. Државна комисија бивше СФРЈ објавила је својевремено податак да је погинуло укупно 1.706.000 људи, међу којима нешто више од 300.000 бораца. ■

Сарадња Србије и Хрватске

Окретање будућности

Уверен сам да Србија и Хрватска полако, али сигурно подижу ниво и квалитет својих односа и сигуран сам да ће наши односи у региону бити кичма добрих и великих идеја у будућности, истакао је први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић после разговора са државним врхом у Загребу

Током боравка у Загребу вицепремијер и министар одбране Александар Вучић одвојено је разговарао са хрватским председником Ивом Јосиповићем, премијером Зораном Милановићем, потпредседником хрватске владе и будућим комесаром ЕУ Невеном Мимицом, министром одбране Антом Котромановићем, а домаћин је била прва потпредседница хрватске владе и министарка спољних послова Весна Пусић.

Теме разговора министра Вучића са министром одбране Хрватске Антом Котромановићем биле су војно-бразовна, војноекономска и војномедицинска сарадња, могућности заједничког учешћа на трећем тржишту, као и заједничко учешће у мировним мисијама.

Министар Вучић је током састанка изнео предлог да се што скорије састану експертски војни тимови Србије и Хрватске како би се конкретизовала сарадња, и упутио позив Котромановићу да ускоро посети Србију.

Министар Котромановић је нагласио да је ово добра прилика за развијање односа двеју земаља, брже и боље него раније. „Сарадња нам је на ниском нивоу и ово је добра прилика да је подигнемо на ниво који Хрватска има са другим земљама бивше Југославије, зато што за то постоји пуно потенцијала“, истакао је Котромановић. ■

ПОДИЗОЊЕ НИВОА ОДНОСА

– Задовољан сам посетом, иако наравно морамо да констатујемо да се не слажемо око неких ствари које су се збивале у прошлости од 1991. до 1995. године, али оно што је од кључног значаја то је да смо разговарали о будућности и решавању проблема – изјавио је министар Вучић Танјугу након завршетка прве једнодневне званичне посете Загребу. Он је навео да се кренуло у решавање проблема везаних за нестале особе, за српске пензионере који су живели у Хрватској, за Србе који ма није признато или им је одузето станарско право или им се не даје да под истим условима као и остали грађани Хрватске откупе своје непокретности.

– Разговарали смо о тим проблемима који датирају још од пре 18 или више година, али и о ономе шта је пред нама, око европске будућности двеју земаља, око развоја наших економија, заједничких пројеката, заједничких излазака на треће тржиште из појединих економских области, чак и из области наменске индустрије – истакао је министар Вучић и додао да је било речи и о заједничким инфраструктурним пројектима, о прузи Београд–Загреб и о другим важним стварима које две земље могу заједно да изведу.

Министар Вучић у јединици ловачке авијације на аеро

Модернизација ваздухоп

Припаднике 204. ваздухопловне бригаде ангажоване на дежурству у јединици ловачке авијације и посади трагања и спасавања, 6. маја посетио је први потпредседник владе и министар одбране Александар Вучић. На аеродрому Батајница министра Вучића дочекао је начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић у пратњи бригадног генерала Предрага Бандића, команданта 204. ваздухопловне бригаде.

Након полусатног брифинга на коме је упознат са редовним задацима дежурних снага и екипе за трагање и спасавање ВиПВО, министар Вучић је присуствовао приказу обучености и оперативне способности пилота и механичара дежурне паре миг 21, који су, уместо предвиђених

пет минута, од узбуне до полетања ваздухоплова утروшили свега три минуте и 40 секунди. Изражавајући задовољство због високог степена обучености и припремљености, министар Вучић је нагласио да ће ваздухопловне снаге Војске Србије у наредном периоду бити још опремљеније и оперативније.

– Предстојећи разговори, најпре председника Србије Томислава Николића са председником Руске Федерације, Владимиром Путином, а затим и моји са министром одбране Руске Федерације Сергејем Шојгуом, биће везани управо за оно што је у наредном периоду потребно нашем Ваздухопловству и ПВО. Разговараћемо о набавци вишенаменског борбеног авиона и о његовом значају за обављање свих оних задатака које ми и у

миру треба да обављамо, кад је реч о заштити ваздушног простора над Србијом. Сетимо се 1999. године, када смо имали јата авиона над нашом земљом, када би узлетела само једна наша „двадесет деветка“, они би се раширили у веома великом простору да би је избегли. Више таквих вишенаменских борбених авиона најбоље су средство за одвраћање од покушаја агресије на нашу земљу, што би нам омогућило и обављање многих послова заштите ваздушног простора у миру. Зато је важно да извршимо модернизацију нашег ваздухопловства, а такође желимо да наш Ваздухопловни завод „Мома Станојловић“ буде оспособљен за одржавање авиона, чиме бисмо постали у региону центар за одржавање тих авиона. И то ће бити део наших раз-

дрому Батајница

ЛОВСТВА

Помоћ наменској индустрији

Истичући да ће у наредном периоду више фабрика наменске индустрије добити озбиљну финансијску инјекцију, а неке и нове машине које ће омогућити технолошко унапређење производње, министар Вучић је рекао да ће то допринети продаји целокупне муниције коју производимо.

– Сва улагања у војску имају економски карактер, а не само одбрамбени, мада је он најзначајнији. Не размишљамо о ратовима, наравно не пренебрегавамо заштиту наше земље, али инсистирамо на економском значају улагања у војску, на томе да се тиме јача наша целокупна привреда – рекао је министар Вучић на аеродрому Батајница.

говора у Русији – рекао је министар Вучић и нагласио да Србија сигурно неће угрозити никога, али да бисмо очували мир, потребно је да увек имамо довољно јаку војску која би сваког одвратила од напада на нашу земљу.

Одговарајући на питања новинара, министар Вучић је нагласио да миг 29 већ имају и неке земље чланице НАТО, па није никакво изненађење ни тајна што га жели и Србија.

– То ће бити кредитни аранжман чије прецизније одредбе ће ускоро бити познате – рекао је министар Вучић, прецизирајући да Србија жели да се снабде и довољном количином резервних делова за те авионе, што би омогућило њихово редовно одржавање и оперативну употребу. ■

Душан ГЛИШИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Васкрс са ракеташима

Први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић посетио је 5. маја касарну „Мајор Драгутин Гавриловић“ у Зуцама, где је са припадницима дежурне ракетне батерије за противваздухопловна дејства обележио Васкрс. У посети су били и начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић и командант ВиПВО генерал-мајор Ранко Живак.

Честитајући празник, министар Вучић је на ускршњем доручку са ракеташима наше војске изразио захвалност што сваки дан чувају земљу и што су безброј пута доказали храброст.

– Поносан сам што је 250. бригада херојска и што нас чувате, а желим вам чисто небо и боља оружја и оруђа – рекао је министар одбране, истичући да су припадници те јединице добру спремност да у сваком тренутку реагују употпунили квалитетном сарадњом са другим војскама широм Европе.

Министар је, такође, најавио унапређење наших система, набавку модернијег оружја и оруђа, пре свега за ловачку авијацију, а у годинама које долазе и противваздухопловних система модернијег типа.

– И данас имамо велики број ракета које штите наше небо, а уверен сам да даљим развојем, али и уче-

њем и обуком, на јасан начин одвртамо сваког ко би помислио да нападне Србију или угрози њено становништво – оценио је министар Вучић и додао да је наша земља посвећена миру и развоју добрих односа са свима у свету, али да, такође, има искуства да увек треба да буде спремна да штити своју територију.

Војска Србије, најозбиљнија је и најодговорнија, али и институција од највећег угледа у нашој земљи, што потврђује из дана у дан, а задатак Владе је да обезбеди да Војска има чиме да заштити народ и земљу, на чему ће се, како је најавио, радити наредних месеци.

Према његовим речима, када се говори о Копненој војсци, у региону је тешко наћи онога ко може да се мери с Војском Србије. Модернизација оружаних снага, као и решавање политичких проблема, јесу приоритет Србије у наредном периоду.

Министар Вучић присуствовао је и приказу борбеног рада дежурне ракетне батерије, а командант 250. ракетне бригаде бригадни генерал Душко Жарковић уручио је министру Вучићу и генералу Диковићу макете ракете „двина“. ■

Б. МИЉИЋ
Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

Министру Вучићу награда „Најевропљанин 2012“ Србија је на добром путу

Награда „Најевропљанин 2012“ за ресор политике, коју додељује Прва европска кућа, уручена је првом потпредседнику Владе и министру одбране Александру Вучићу на церемонији одржаној у Свечаној сали Скупштине града Београда, 11. маја.

Награде су додељене и Верици Бараћ за економију (постхумно), италијанском амбасадору Арманду Викарију, као страном држављанину, проф. др Ненаду Вуњуку за образовање, Ђорђу Момировићу за предузетништво и Ани Брнабић за најевропскији пројекат.

Прва европска кућа је у образложењу навела да је Александар Вучић ову награду добио као кључни човек Владе Србије, који је предузео јасне, храбре и конкретне кораке на реформи државе и њене управе, посебно на јачању институција у правосућу, безбедности и јавним набавкама, као и на

преузимању одговорности да поправи веома лоше стање у овим областима.

Захваљујући на награди министар Вучић је поручио да он није „најевропљанин“, већ обичан грађанин Србије који жели нешто да уради за свој земљу и народ.

– Наша земља је у тешкој кризи, пред нашом земљом су велики изазови, али она, уверен сам, има велику будућност, а наш народ има јасан хоризонт који је пред њим и који мора да досегне – истакао је министар Вучић додајући да када је рекао да није „најевропљанин“, мислио је да има оних који су много доследнији и истрајнији по том питању.

Министар Вучић је изразио захвалност свима који су подржавали његов рад и који су успели да препознају борбеност и страст у жељи да помогне свом народу и својој земљи да крене напред.

Из образложења

У образложењу за награду наводи се да је Вучић као кључни човек Владе предузео јасне, храбре и конкретне кораке на реформи државе и њене управе, посебно на јачању институција правосућа, безбедности, јавним набавкама, управљању недоречених или невалидних закона и прописа, посебно и у области борбе против корупције и криминала.

На преузимању одговорности за управљање веома лошег стања у овим и другим областима добио је скоро консензуалну подршку савезника и противника. Уверени смо да ће ово заслужено признање да оснажи и додато изопрати његову показану амбицију и вољу да остави прави траг у историји земље.

Александар Вучић

– Наш народ има јасан хоризонт који је пред њим, који мора да досегне, не зашто што имамо идола тријумфалног односа према Европи већ зашто што је то потреба грађана Србије и наше земље.

– Уверен сам да ће Србија бити на коњу будућности и изнад свега и свих и да Србију нико не може да победи. То смо показали и борбом против корупције и криминала и данас је свима јасно да је Србија јача од свих, свега и да не могу да је победе.

Обраћајући се једном од лауреата који је добио награду као страни држављанин, италијанском амбасадору Арманду Варикију, министар Вучић је захвалио свима који су помагали да Србија изабере пут модернизације и реформи и замолио Варикију да и у будуће са још важнијег места помогне Србији и буде њен амбасадор и у Италији и у Европи.

– Србија је на добром путу. Србију не могу да сруше, Србију не могу да победе. Живела Србија! – поручио је министар Вучић.

Одговарајући на новинарска питања после доделе, министар Вучић је истакао да је награда која му је уручена битна за државу и за оне који су спроводили реформу и модернизацију, као и за оне који су се ухватили у коштац са највећим проблемима који су мучили ову земљу претходне две деценије.

Прва европска кућа награду „Најевропљанин“ додељује од 2000. године, а добитник је 2009. био садашњи премијер Србије Ивица Дачић. ■

Б. МИЉИЋ

Снимила Д. СТЕФАНОВИЋ

Одбрамбене консултации Србије и САД

У Вашингтону су одржане пете по реду билатералне одбрамбене консултации Републике Србије и Сједињених Америчких Држава. Делегације су предводили државни секретар Александар Николић и заменик помоћника секретара одбране САД др Евелин Фаркаш.

На састанку су размењена мишљења о политичко-безбедносној ситуацији у региону, стратегијским смерницама и приоритетима на спољно-политичком плану и разматрани аспекти билатералне војне сарадње Србије и Сједињених Америчких Држава, на основу постигнутих резултата у протеклом двогодишњем периоду.

Америчка страна је посебно истакла задовољство одређеношћу Србије за повећање ангажовања припадника Министарства одбране и Војске Србије у мултинационалним операцијама под окриљем УН и ЕУ и у том смислу похвалила напоре који се улажу у изградњу капацитета за обуку јединица за мултинационалне операције на бази „Југ“. САД ће размотрити модалитете за наставак помоћи у области опремања и обуке декларисаних јединица.

Државни секретар Александар Николић је нагласио значај унапређења сарадње у области одбране, посебно имајући у виду последице финансијске кризе у области одбране.

Делегације су, у складу са смерницама са последњег сусрета министра одбране Александра Вучића и секретара одбране Леона Панете из децембра прошле године, разматрале низ предлога за евентуално будуће заједничко ангажовање медицинских тимова у мултинационалним операцијама.

Током боравка у САД државни секретар Николић имао је разговоре и у Конгресу, Пентагону, Националној гарди САД и Националном универзитету одбране САД. На састанцима је наглашен значај билатералне војне сарадње, подршке актуелним пројектима, посебно у области школовања и усавршавања и потврђени добри резултати у реализацији Програма државног партнерства са Националном гардом Охаја. ■

Сарадња са Хашким трибуналом

11

На основу плана и захтева главног тужиоца Међународног кривичног трибунала за бившу Југославију (МКТЈ) Сержа Брамерца, током посете Србији, у Министарству одбране одржан је састанак делегације Министарства одбране, коју је предводио државни секретар Александар Николић и делегације главног Тужиоца МКТЈ.

На састанку је анализирана досадашња реализација обавеза Министарства одбране, као једног од учесника у поступку реализације преузетих обавеза Србије у смислу испуњења међународних обавеза и успостављања потпуне сарадње са МКТЈ. Исказано је обострано задовољство ефектима досадашње сарадње, као и да у тој области, како по питању реализације захтева одбрана окривљених, тако и по питању реализације захтева Тужилаштва МКТЈ нема отворених питања. Наглашено је да званични органи Републике Србије веома ефикасно и професионално извршавају своје обавезе.

Обострана оцена је да је у наредном периоду неопходно унапређење билатералне и регионалне сарадње у области рада истражних и судских органа, посебно по питању несталих лица током сукоба на простору бивше СФРЈ. ■

Унапређење војне контроле квалитета

Представник Генералног директората за наоружање (DGA) Француске, Франк Лефебре посетио је Сектор за материјалне ресурсе Министарства одбране. Домаћин посете била је Војна контрола квалитета Сектора за материјалне ресурсе.

На састанку је разговарано о начину рада и функционисања контроле квалитета у процесу опремања, ремонта и модернизације средстава наоружања и војне опреме. Директор Војне контроле квалитета потпуковник др Ивица Марјановић презентовао је принципе и критеријуме рада војне контроле.

Франку Лефебреу и војном аташеу Француске пуковнику Фабрису Диду приказана је новоотворена презентациона соба у објекту Војне контроле квалитета са палетом производа коју производи одбрамбена индустрија Србије.

Представника Генералног директората за наоружање Француске примила је и помоћница министра одбране за материјалне ресурсе Јасминка Тодоров. Она је Лефебреа упознала са високим критеријумима у прихватању производа који поставља Сектор за материјалне ресурсе у чијем је саставу војна контрола квалитета. ■

СНИМКА Д. СТЕФАНОВИЋ

Министар Вучић отворио сталну поставку у Конаку кнеза Милоша

Борба за модерну Србију

Поводом 198 година од подизања Другог српског устанка, на православни празник Цвети, први потпредседник Владе и министар одбране Александар Вучић отворио је нову сталну поставку у обновљеном Конаку кнеза Милоша у Топчидеру.

Пред мноштвом грађана и гостију из јавног, политичког и верског живота, министар Вучић је истакао да је кнез Милош Обреновић, који је дигао Други српски устанак, стваралац модерне српске државе којим наша земља може да се поноси.

– То је човек који је огромним трудом и радом, некада мачем а некад лукавством, успео да се избори за аутономију Србије, а добро је знао колико нам је потребно описмењавање и напредак и колико су нам потребне живе главе.

Министар је истакао да је Обреновић показао умеће врсног дипломате, знање и умешност и да није случајно што се Србија поноси „великим Милошем“.

– Данас када се суочавамо са многим дилемама сигуран сам да велика већина народа осећа исте муке и проблеме као и притиске које нам намећу велике силе. Неретко сами, на чистини где ветар брише, ми покушавамо да, користећи нешто Милошевог знања, умећа, али и Милошеве храбрости и одлучности, сачувамо Србију, оно што је наше, али и да ојачамо наше зидове добијајући све више пријатеља и савезника с којима желимо да градимо модерну, напредну и просперитетну Србију – рекао је министар Вучић наводећи поставку као пример како треба да учимо нашу децу не само историји, већ ономе шта нам је чинити у будућности, и да на делима Великог Милоша треба да заснивамо будућност Србије.

У свом обраћању „народном сабору“, коме су присуствовали и министар правде Никола Селаковић и саветник председника Србије Оливер Антић, министар културе Братислав Петковић подсетио је на верски и историјски аспект

Изложбена поставка

Комплетну поставку у Конаку кнеза Милоша чине две сталне и једна повремени тематска изложба. У бочним деловима приземља Конака постављена је изложба „Живот у Србији у 19. веку“, која описује живот у српском грађанском и сеоском домаћинству у време Османског царства, док је на спрату изложена стална поставка Милоша Обреновића.

У централном делу приземља, предвиђеном за повремени тематске изложбе, отворена је изложба „Слике српске револуције“, посвећена Првом српском устанку, којим је отпочео процес ослобођења од вишевековне османске владавине и стварања модерне српске државе. У оквиру овог дела изложени су отисак печата војводе Карађорђа, његов топ изливен у београдској ливници давне 1811. године и позната платна „Збор на Орашцу“ Вељка Станојевића, „Паљење ханова“ Божидара Продановића, и „Смрт Карађорђа“ мађарског сликара Тана Мора.

празника Цвети, када је Христос са својим апостолима ушао у Јерусалим, „што је била и најважна тужна недеља страдања али и најважна васкрсења“, као и на историјске чињенице везане за Други српски устанак. Он је подсетио да је кнез Милош изградио Конак давне 1831. године.

– Она је ту да сведочи о тешким и херојским данима борбе за независност српске државе, о чијим главним актерима историја још није рекла своју последњу реч, и та борба, неким својим делом, и данас траје – рекао је Петковић.

На свечаности у Топчидеру наступили су Уметнички ансамбл Министарства одбране „Станислав Бинички“ и Ансамбл „Коло“. ■

В. ВЈЕШТИЋ

Снимко Г. СТАНКОВИЋ

Србија у изазовима евроатлантског простора

На Мегатренд универзитету у Београду, у организацији Атлантског савета Србије, одржана је међународна конференција „Србија у безбедносним и економским изазовима евроатлантског простора“.

У уводном обраћању говорили су премијер Ивица Дачић, Јелко Кацин, извештач Европског парламента за Србију и Мирослав Јовановић, помоћник министра одбране за политику одбране.

Помоћник министра Мирослав Јовановић посебно је указао на негативне утицаје корупције на глобалном, регионалном и националном нивоу и објаснио ангажовање Министарства одбране у процесу изградње интегритета за смањење ризика од корупције.

Јовановић је учеснике скупа информисао о планираном повећању обима ангажовања ресурса Министарства одбране и Војске Србије у мултинационалним операцијама, под окриљем УН и ЕУ, током 2013. године.

Учесницима конференције презентоване су могућности Центра за усавршавање кадрова АБХО у Крушевцу, Центра за обуку јединица за мултинационалне операције у бази „Југ“, Техничког ремонтног завода Крагујевац као регионалног центра за уништавање вишкова убојних средстава, као и значајни капацитете Војномедицинске академије. ■

Борба против корупције у области одбране

У Софији је одржана радионица о питањима изградње интегритета и борбе против корупције у ресору одбране. У раду друге од три тематске радионице која се реализује у оквиру НАТО Иницијативе за изградњу интегритета у области одбране учествовало је 40 представника из 12 држава.

Министри одбране констатовали су да је политичка воља најважнији предуслов успешне борбе против корупције. Заједнички рад на нивоу читавог региона који би довео до тога да се системи одбране још више истакну као промотери транспарентног рада, заснованог на законима и етици, створио би предуслове да се успостави стандард испод ког не би смели бити уређени ни остали ресори у владама држава Југоисточне Европе.

Трећа радионица планирана је у јуну у Београду. ■

Страни војни представници у Војногеографском институту

Делегација страних војних представника акредитованих у Србији, коју је предводио председник асоцијације Канађанин Пол Ентони Даф, посетила је Војногеографски институт.

Бригадни генерал Славољуб Јанићијевић, начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове Генералштаба Војске Србије, поздравио је госте, а о раду Војногеографског института говорили су начелник пуковник др Стеван Радојчић и заменик начелника пуковник др Зоран Срдић.

Страним војним представницима приказан је геотопографски материјал у оквиру централне базе података, а обишли су и сталну изложбenu поставку. ■

М. Ш.

Припреме за мултинационалне операције

Курс за обуку командног кадра декларисаних јединица, који је похађало тридесет официра и подофицира из састава Копнене војске, одржан је у Бачкој Тополи. Једномесечним припремама за мултинационалне операције руководио је мајор Адам Хорват.

Начелник Одељења за обуку у команди Копнене војске пуковник Саша Недељковић, који је полазницима курса уручио сертификате, рекао је да постоје потребе за сертифицираним инструкторима који ће своје знање преносити колегама које се припремају за учешће у мултинационалним операцијама. ■

Припреме за гађање на полигону „Шабла“

Завршна планска конференција за заједничко гађање ракетних јединица и ловачке авијације Ваздухопловства и противваздухопловне одбране Војске Србије и Бугарске армије на полигону „Шабла“ одржана је у Команди ВиПВО у Земуну.

Чланове делегација Србије и Бугарске поздравили су заменик команданта ВиПВО генерал-мајор Миодраг Гордић и начелник Одељења за обуку Команде ВиПВО Бугарске Армије пуковник Љубомир Петров Куртев. Овакво гађање први пут је реализовано 2010. године. Из Војске Србије у вежби учествују припадници 204. ваздухопловне бригаде и 250. ракетне бригаде за ПВО. Заједничко гађање на полигону у Бугарској биће одржано у августу ове године. ■

Милош Стругар, заменик шефа мисије
у мисији UNIFIL у Либану

У потра за компр

Учешће Војске Србије у мировним операцијама УН доприноси међународном престижу земље јер ми као мала земља, са релативно малом војском, преузимамо одговорност да допринесемо међународном миру и безбедности у свету. Желим да кажем, не због тога што сам одавде, да сам врло поносан начином на који наши војници и официри представљају Србију у мировним операцијама УН.

Са Милошем Стругаром, замеником шефа мисије и директором политичких и цивилних послова у мисији Уједињених нација у Либану UNIFIL, срили смо се недавно на Дорћолу. Иако већ двадесет година ради за Уједињене нације и живи ван земље, каже да често долази у Београд, негујући чврсте везе које га вежу за родни град. Пре ангажовања у Уједињеним нацијама, радио је у спољнополитичкој служби СФРЈ у Њујорку. Иако већ дуго живи и ради у конфликтним подручјима, као најтежи и најдраматичнији моменат у животу издваја тренутак када је СФРЈ суспендована из Генералне скупштине Уједињених нација у септембру 1992. године и када је био последњи члан југословенске делегације који је напустио салу УН-а. Од

ЗИ ОМИСИМА

тада, као службеник Уједињених нација, био је ангажован у Јужној Африци, Руанди, Таџикистану, Авганистану, Јерусалиму, Либану.

■ *Господине Сџругар, које су све Ваше обавезе у Либану као заменика шефа мисије и дирекџора ђолиџичких и цивилних ђослова?*

– Свака традиционална мировна операција УН има два стуба. Један је војни, а други је онај који се бави цивилним пословима – политичким, грађанским, односима са медијима. UNIFIL је првенствено војна операција са 12.000 војника, али има и значајан цивилни део који броји око 1.500 људи. Цивили су подељени у две групе. Једна група се назива тзв. „mission support“. Њу чине људи који пружају подршку војним трупам, а друга представља суштински део мисије који се бави политичким пословима, односима са јавношћу и грађанством.

У UNIFIL -у имам двоструку улогу. Као директор за политичке и грађанске послове имам читав цивилни сегмент у својој надлежности. Друга моја функција је заменик шефа мисије. Шеф мисије је увек војно лице са чином генерал-мајора или генерал-потпуковника. Њихов мандат траје годину дана односно две, уколико се продужи. Моја улога, осим што мењам генерала када је то потребно, јесте да се бавим питањима у којима се војне и цивилне надлежности преклапају односно у којима се тражи интегрисани наступ од стране мисије.

Оно што је специфичност овог посла јесте да се ради у потпуно међународном амбијенту. У мисији имамо представнике 38 земаља, укључујући од недавно и Србију, што је мени посебно драго.

■ *Дуго сџе на Блиском Истоку, шџо је чини се и ђошребно да би се боље разумео ђроблем и квалиџетније ђрисиџуџало његовом решавању?*

– Ја сам у UNIFIL-у већ десет година. Пре тога био сам у другој мисији УН у Јерусалиму, где сам провео шест година и тада сам покривао подручје Либана, Сирије, Јордана и Егип-

UNIFIL

Мултинационала операција Уједињених нација у Републици Либан – UNIFIL, успостављена је Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација број 425 од 19. марта 1978. године и Резолуцијом Савета безбедности Уједињених нација број 426 од 19. марта 1978. године.

Војска Србије учествује у UNIFIL од 21. децембра 2010. године, са штабним официрима. Од новембра 2012. године у UNIFIL-у је ангажован пешадијски вод са елементом за логистичку подршку, са 41 припадником. Тренутно је у UNIFIL-у ангажовано 47 припадника Војске Србије са периодом ангажовања од шест месеци.

ЛИБАНЦИ

Либанци су врло специфичан народ. Оно што је мене фасцинирало од првог момента како сам дошао у Либан јесте то што јако негују породичне везе. Породица је база свега и међу Либанцима постоји таква солидарност која омогућава свакоме да брже и боље напредује.

Врло су вредни, предузимљиви, успешни у бизнису. Имају огромну дијаспору. Либан има око 4,5 милиона становника, а дијаспора скоро 20 милиона и налазе се практично у свим деловима света. Када погледате листу најбогатијих људи на свету, запаћићете се колико њих је либанског порекла.

О њиховој предузимљивости најбоље говори податак да је у рату 2006. године у Либану порушено 88 мостова. Годину дана касније изграђено их је 87 и то највише захваљујући приватној иницијативи богатих људи из Либана и дијаспоре који су финансирали обнову.

Тај фасцинантни народ живи у делу света који пореде са буретом барута, па је и њихов начин живота прилагођен томе. Они сасвим нормално живе, али живе дан за дан. Људи су имали јако тешка искуства и имам утисак да су увек спремни на промену ситуације. Улажу као да ће све трајати хиљаду година, а спремни су да реагују на промену у минуту.

та, тако да се бавим питањима овог региона и посебно мировним операцијама УН у овом делу света већ шеснаест година. То јесте велико искуство за мисију и УН, јер сам био сведок и ратова и мировних преговора, и напредовања и назадовања.

Чињеница да се војни део, односно официри у главном штабу, ротирају углавном на шест месеци или годину дана јесте проблем за сваку мисију УН. Има неких земаља чији војници и официри остају дуже, што је врло важно јер даје континуитет који је потребан за сваку мисију. Улога нас који смо у цивилном делу јесте и да премошћавамо јаз који

настаје сменом официра. У том смислу врло су значајне припреме кроз које пролазе официри и трупе пре него што дођу у саму мисију. Различита су искуства јер неке државе томе посвећује више, а неке мање пажње. Што се тиче наше војске, оно што сам уочио јесте да официри и војници долазе врло добро припремљени. Наравно, искуства са терена се не могу заменити ни са једним теоријским предавањем.

■ *Мисија УН у Либану траје од 1978. године и више њуџа је прилагођавана ситуацији на терену. Колико и како се то одразило на рад снага УН?*

– Основна претпоставка да би уопште дошло до мировне операције јесте да постоји неки споразум између супротстављених страна, који не мора да буде мировни, али барем споразум о прекиду ватре или примирју. Дакле, то је предуслов да би биле ангажоване мировне снаге УН-а. Друга ствар је да стране у сукобу прихвате ангажовање мировне операције. Њихова сагласност је кључна и онда се одређују модалитети и мандат снага, опет у блиским консултацијама са странама у сукобу. Оне имају велики утицај на то које функције ће мировне снаге обављати на терену и не можете да им наметнете било шта. Другим речима, ако једна или друга страна одустане или не поштује споразум, мировна операција ту мало шта може да помогне. Када дође до озбиљнијих сукоба, као што се то десило у Либану 2006. године када су сукоби трајали 34 дана, тада имате потпуну промену ситуације на терену. Неко је одлучио да прекрши примирје и онда се постављају нови захтеви пред Савет безбедности и УН да изнађу начин како да одговоре на промењену ситуацију.

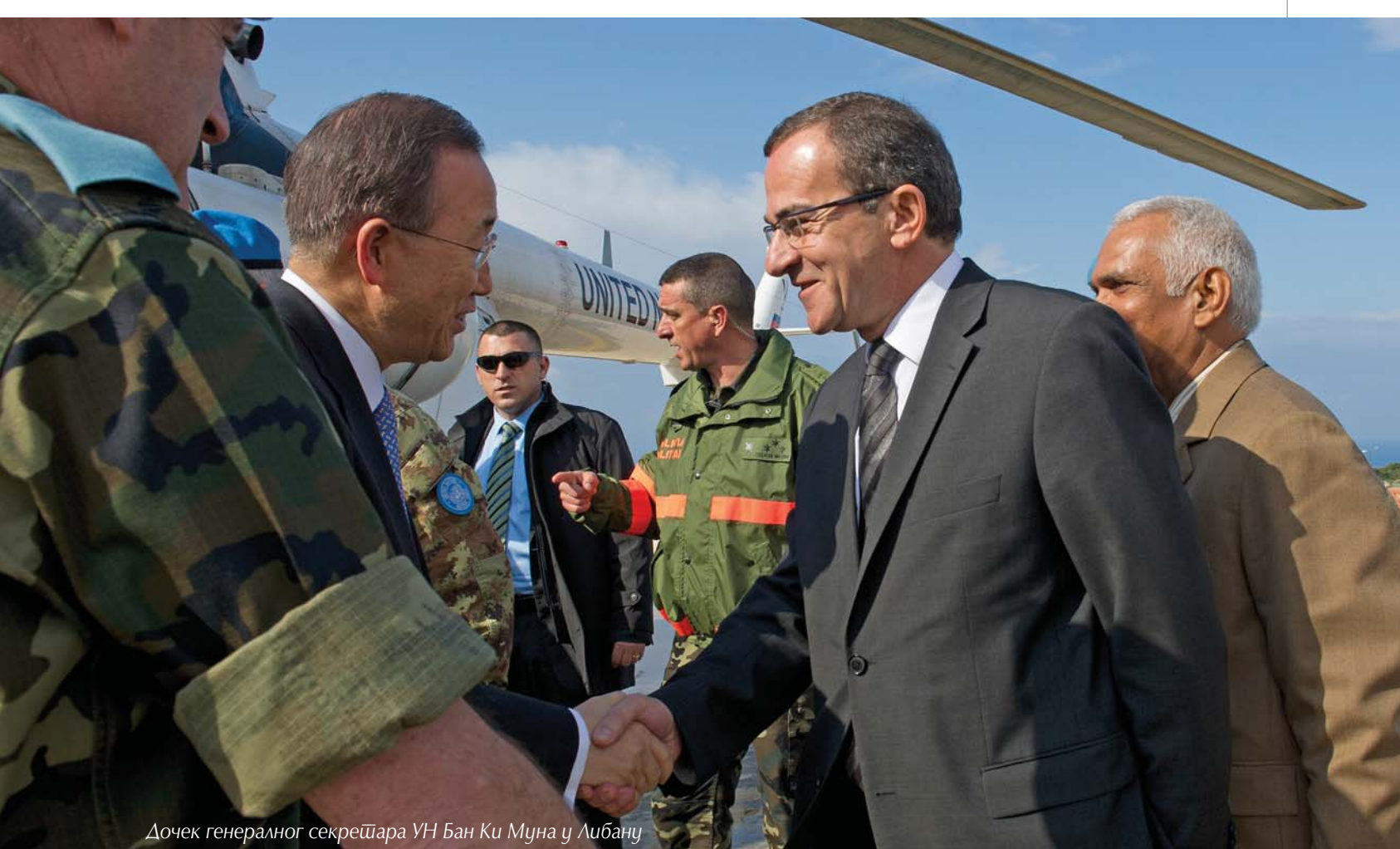
■ *У таквим ситуацијама се врло често критикује мисија због чега није сиречила избијање новог сукоба?*

– Кључно за одржавање мира јесте политичка воља страна у сукобу. Криза у Либану 2006. завршена је новим споразумом који је био другачији него претходни и то је захтевало промене у самој мисији УН. Међутим, ми не чекамо да се такви догађаји десе да би кренули са прилагођавањем, јер је то процес који треба да буде сталан. Константно пратимо два основна чиниоца. Један је промена ситуације на терену и други је напредак у спровођењу нашег мандата. И онда настојимо да прилагодимо мисију и одговоримо променама. Наравно, као и армија сваке земље, ми настојимо да предвидимо шта би могло да се деси, укључујући и озбиљне промене у односима између снага у сукобу, али наши планови су ограничени нашим мандатом а он је везан за прекид ватре. Мислим да су незаслужено критиковане мировне операције због нечега што није у њиховој моћи. Ми не одлучујемо већ то чини Савет безбедности и стране у сукобу, а ми делујемо у оквиру тога. А када избије рат или се нешто деси, онда они који у ствари одређују шта можемо да радимо први су који нас критикују зашто нисмо више урадили, а знају најбоље да нисмо имали право на то.

■ *Који су највећи изазови са којима се мисија UNIFIL суочава у овом тренућку?*

– За UNIFIL је сада кључна Резолуција 1701 која је усвојена после рата 2006. године. Она је врло комплексна и састављена је из два дела. Један део се односи на војна и безбедносна питања на терену и његов фокус је на договору о прекиду непријатељстава између израелске војске и Хезболаха. То се пре свега односи на то да

Дочек генералног секретара УН Бан Ки Муна у Либану

на терену нема наоружаних људи, осим УН снага и војске Либана, да се омогући потпуно повлачење израелске војске са целокупне територије Либана и упоредо да се помогне распоређивање либанске војске по први пут у делу Либана, где она није била више од 30 година.

Други део Резолуције је политички. Он наводи листу проблема који постоје између Либана и Израела који треба да се реше како би се постигао стални прекид ватре. Тај део Резолуције је у надлежности дипломата и политичког дела УН и није под мандатом UNIFIL-а. Општи успех у спровођењу Резолуције 1701 зависи колико ће бити успешан тај политички део.

На војном плану смо у сарадњи са либанском и израелском војском постигли изванредне резултате. Ситуација је стабилизована, има врло мало проблема и развили смо општи систем безбедности који држи ситуацију под контролом. Међутим, то не даје трајно решење јер не може UNIFIL да буде замена за мировни споразум. Ако проблеми постоје, кад-тад они ће поново довести до неког сукоба, тако да су за наш и за општи успех најважнији дипломатски, политички напори, а наш задатак је да консолидујемо прекид непријатељстава и елиминишемо све потенцијалне узрочнике који могу да доведу до сукоба које нико не жели у овом моменту, као и да створимо такву атмосферу на терену која ће помоћи политичким напорима да се постигне споразум. То је оно где се тренутно налазимо. Ја сам ово условно поделио на два дела, али они су веома повезани.

■ Недавно смо испитали вод припадника Војске Србије у мировну мисију у Либан. Шта на међународном плану за једну земљу значи учешће њених војника у мултинационалним операцијама?

– Користи од учешћа у мировним операцијама су многу струке. Прво, што се тиче саме војске, Србије или било које друге земље, њени припадници раде у међународном окружењу што подразумева сталну размену знања и искустава између војника. На тај начин стичу драгоцену искуство које ће донети назад у земљу и које ће помоћи да се унапреди њихов систем рада. Друго, постоје операције у којима се утврђује сарадња између различитих војски, као што наша војска сарађује са шпанским трупама на терену и ту се прави потпуно другачији однос. Они прво заједно тренирају три месеца па онда раде заједно шест месеци. То је веза која се после може искористити на разне начине за војно-безбедносно сарадњу. Такође, учешће у операцијама Уједињених нација је огромно искуство само по себи.

Затим, прави посебна сарадња између наше земље и земље домаћина, у овом случају Либана. Наша војска је тамо мање од две године, а већ прошле године либански официри су долазили на тренинг у наш Центар за мировне операције. Када су се вратили у Либан одмах су успоставили везу са нашим официрима тамо и сада већ размишљају о томе како да унапреде даљу сарадњу, за шта има доста простора пошто либанска војска пролази кроз реформу.

И оно што је најважније, учешће Војске Србије у мировним операцијама УН доприноси међународном престижу земље јер као мала земља, са релативно малом војском, презимамо одговорност да допринесемо међународном миру и безбедности у свету. Тако се на конкретан начин показује наша одговорност према међународним обавезама. Желим да кажем, не због тога што сам одавде, да сам врло поносан начином на који наши војници и официри представљају Србију у мировним операцијама УН. Ми се добро уклапамо у

међународне системе сарадње тако да су они од првог дана успели да се одлично интегришу.

■ *Посао којим се бавише је веома тежак и ризичан, о чему сведочи и догађај из Руанде када сте били ошети...*

– То је део посла којим се бавим. Где год да радите постоје ризици и због тога у УН доста полагамо и улажемо у безбедности свих људи који раде за мировне операције. Међутим, неке ризике не можете да елиминисате у потпуности. Постоји и велика лична одговорност сваког од нас појединачно. Мора човек увек да буде свестан ситуације, не сме да је игнорише, али ни да се оптерећује тиме. Само моја породица је три пута евакуисана, два пута из Јерусалима и једном из Либана.

Руанда је била врло тешка мисија где сам имао то искуство. Тада сам се нашао у једној врло ризичној ситуацији када сам имао цев репетираног пиштоља у устима. Успео сам некако да побегнем после чега су ме тражили јер претпостављам да је била донета одлука да ме елиминису. Кажем, уз мало среће, успео сам да побегнем, али не смете да се ослоните на то да ћете увек имати среће. То је врло важна ствар када се иде у мировне операције, како за цивиле, тако и за војнике.

■ *После таквих искустава сигурно се мењају човекови животи проришети и погледи на животи ошети?*

– Ова професија вас научи да је за квалитетан и срећан живот потребно врло мало. А то мало некада узимамо као да је дато и нисмо ни свесни да је тренутак довољан да се све изгуби. Када се бавите овим послом схватите колико су стабилност и мир важни, не само за општу ситуацију, него и за вашу личну срећу. Схватате колико је важан сваки моменат који проведете са својом породицом. Кћерка ми за који дан пуни 19 година и рачунао сам да сам за њених 19 година десет година био одсутан. И поред тога, могу да кажем да смо ми веома блиски и да имамо развијене и јаке породичне везе.

■ *Када све то имате у виду, шта је то што Вас и даље мотивише да се бавите тим тежким и одговорним послом?*

– Прво и основно је то што сматрам да тај посао знам да радим добро и што сам свестан да доприносим неком добру. Не знам сада, ако би променио професију, да ли бих могао да допринесем неком општем смислу на начин на који сада доприносим. Друга ствар је професионално задовољство. Сваки пут када водим преговоре и они доведу до позитивног завршетка, не могу описати колико то лично даје снаге и енергије да наставим даље.

Такође, ја верујем у концепт и систем Уједињених нација. Када идем на састанак на коме учествују представници других међународних организација, наступам, и тако се и осећам, као да имам моралну и политичку супериорност због тога што представљам принципе УН. И то је кључ-

ПОРОДИЦА

За било кога ко се бави послом који захтева одвојеност, кључна ствар је да се одрже чврсте везе унутар породице. Јако је важно да одржавате редовне контакте. Срећом, данас су могућности комуникације толико развијене да је то пуно лакше. Једна кћерка и жена живе у Београду, друга кћерка студира у Италији, ја сам у Либану, али сваког дана сви ми међусобно комуницирамо преко порука, скајпа, некада само разменимо фотографије... Потребно је само да оно што свакодневно доживљавамо међусобно размењујемо. Мислим и да нико не може да буде успешан у послу којим се бави нити да има лично задовољство уколико нема јаку породицу. Из мог искуства то је кључно.

БЕОГРАД

Јако сам поносан на Београд зато што је за све ове године политичких, војних и других промена, успео да сачува свој космополитски карактер. Београд и Београђани имају нешто посебно, авангардно. Увек сам очаран креативношћу и способношћу младих људи овде да померају границе. И наравно, смислом за хумор. Овде не може да се деси политички догађај, колико год он био тежак, да истог секунда не настане виц или духовита прича о томе, што сведочи о духу народа. Оно што ми је жао и што не волим да видим је да јако пуно младих људи одлази из земље.

но у послу. Ту сам нашао себе професионално и осећам лично задовољство својим послом. Наравно, као и свуда у животу, понекад морају да се праве компромиси и да негде добијете, а негде морате и да изгубите.

■ *Како Вам је, посматрано из угла свих кризних дојучука на којима сте живели и радили, изгледала ситуација у рођеној земљи?*

– Настојим да пратим шта се дешава овде јер ми породица живи овде. Моја жена и ја двадесет година нисмо ишли на годишњи одмор онако како просечан човек замишља одмор - да отпутује негде. Ми смо сваки годишњи одмор проводили овде, јер нам је било јако важно да наша деца и ми сачувамо своје корене овде, што смо и успели и због чега ми је јако драго. Ово је мој град. Кад год дођем и првог јутра уђем у пекару у крају, продавци ми кажу где си комшија и зову на кафу. Одмах се укључујем у дорђолске разговоре, од локалних прича до оних о државним проблемима, тако да је моја веза са Србијом остала јако чврста, без обзира што дуго времена већ не живим овде. ■

Сања САВИЋ

Отворен вртић „Херој мајор Горан Савић“

Предшколска установа „Херој мајор Горан Савић“, свечано је отворена 12. маја у Новим Бановцима, а име је понела у знак сећања на погинулог пилота Војске Србије и његов несебични чин којим је спасио многе животе општине Стара Пазова.

Отварању вртића присуствовао је председник Народне скупштине Републике Србије, Ненад Стефановић, командант Ваздухопловства и ПВО генерал-мајор Ранко Живак, командант 204. ваздухопловне бригаде бригадни генерал Предраг Бандић, супруга преминулог пилота Гордана Савић са децом, представници власти из Нових Бановаца, Старе и Нове Пазове и бројни грађани.

– Ово је објекат који гарантује будућност наше земље и показује да је општинска власт имала добру визију и великим пројектом од 50 милиона динара направила добар и за развој овог краја важан инфраструктурни објекат. Посебно ми је драго да је одлучено да се вртић назове по мајору Горану Савићу који је својим несебичним чином показао како се воли народ, а што су му становници Нових Бановаца и локална самоуправа узвратили овим чином – истакао је председник Скупштине Ненад Стефановић.

Генерал Ранко Живак истакао је да је отварање те предшколске установе симболика и веза између садашњости и будућности.

– Објекат који ће носити име мајора Горана Савића, а у ком ће генерације малишана започети свој животни пут, продужава његову мисију. Сигуран сам да ће ти малишани када одрасту и сазнају ко је био мајор Горан Савић и спознају његове херојске врлине, схватити додатни значај васпитања у установи која носи његово име – истакао је генерал Живак.

Идеја изградње вртића у Новим Бановцима резултат је добре сарадње локалних власти и 204. ваздухопловне бригаде, која траје годинама, нагласио је бригадни генерал Предраг Бандић.

Величина вртића је око 800 квадратних метара и има капацитет за две стотине малишана. Осим средстава која су издвојена за зграду, у прилазе вртићу уложено је додатних десет милиона динара. Сличне објекте ускоро ће добити и становници Старих Бановаца, Белегиша и Војке, а следеће године на ред ће доћи и Стара и Нова Пазова. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Снимео Д. АТЛАГИЋ

Сарадња са Алжиром

19

На састанку помоћника министра за политику одбране Мирослава Јовановића са изаслаником одбране Алжира у Београду пуковником Аиса Калед Ел Бејом размењена су мишљења о унапређењу стратешке сарадње у области одбране и реализацији активности из Плана српско–алжирске војне сарадње у 2013. години.

Изасланик одбране Алжира у Београду изразио је задовољство развојем и интензивирањем укупне сарадње, посебно у области војноекономске и војнообразовне сарадње. ■

Војна сарадња са Бугарском

Начелник Управе за међународну војну сарадњу бригадни генерал Љубомир Николић потписао је са изаслаником одбране Бугарске у Београду потпуковником Емилом Шипочким План билатералне војне сарадње за 2013. годину.

Тежишне области сарадње су обука и извођење заједничких вежби, као и сарадња у области кодификације, буџетирања и финансија, војног образовања, људских ресурса, односа са јавношћу, војне полиције, војне географије и војне медицине.

Потребно је размотрити могућност даљег интензивирања сарадње у области војног образовања и обуке медицинског особља за учешће у мултинационалним операцијама.

Посебно је истакнут значај заједничког гађања јединица за противваздухопловна дејства на полигону „Шабла“ у августу ове године. ■

Светски дан сестринства обележен на ВМА

На свечаном скупу у амфитеатру Војномедицинске академије обележен је Светски дан сестринства – 12. мај. Празник је колегиницама и колегама честитао начелник ВМА бригадни генерал проф. др Маријан Новаковић. Он је подсетио да Војномедицинска академија има дугу традицију неговања сестринске професије и да је међу најзаслужнијим сестрама за утемељење и развој сестринства у војном санитету њих пет добило медаље „Флоренс Најтингел“, коју додељује међународни Црвени крст.

Начелник ВМА се осврнуо и на важност контакта медицинске сестре и пацијента.

– Колико год да сте оптерећене послом, свакодневним проблемима, недовољним примањима, а знам да јесте, љубазна реч не сме да недостаје. То није и не сме бити оправдање због којег трпе они због којих ми и постојимо, а то су наши пацијенти. Посао медицинске сестре, и у материјално много боље ситуираним друштвима, пре свега се заснива на ентузијазму и хуманости – рекао је генерал Новаковић.

Главна сестра ВМА Верица Миловановић је истакла да је сестринство изузетно тешка, захтевна и значајна професија у здравственом систему у целости и да савремено сестринство намеће и захтева нове принципе и нова схватања о здрављу људи и пружању здравствене неге. Она је на крају рекла да је здравствена нега на ВМА увек била на завидном нивоу и да је данас пример добре праксе и узор другима како треба радити.

На свечаном скупу проглашена је сестра године ВМА за 2012. То је Милена Ратковић, главна сестра Клинике за нефрологију ВМА. Поред ње, поводом светског Дана сестринства награђене су и Љубинка Давидовић, Љиљана Стојковић, Јелена Јанковић, Дубравка Обрадовић и Анђа Грубишић.

Међународни Дан сестринства прославља се у спомен на Флоренс Најтингел која је својим радом дала снажан допринос у формирању савременог професионалног сестринства. ■

М. ШВЕДИЋ
Снимио Д. БАНДА

Јубилеј сарадње СПЦ и Војне академије

Свечаношћу „Поносно на путу Св. Симеона Мироточивог“ обележена је петогодишњица сарадње Војне академије и Одбора за верску наставу Архиепископије београдско-карловачке.

– Прошло је пет година од обнављања духовне сарадње између Српске православне цркве и просветних установа Војске Србије. Потребно је стицати искуства и знања корисна у свету, али из тих знања не искључивати оно што припада нама и нашим прецима. Треба усвајати и оне врлине које су они развијали – рекао је епископ хвостански Атанасије.

Директор Војне гимназије пуковник Милан Стевић нагласио је да има само речи хвале после успешне петогодишње сарадње.

– Треба знати ко смо, одакле смо, где желимо. Ако знамо зашто, знаћемо и како. Највећи нагласак је на томе да ценимо, поштујемо и волимо своју земљу, родно место, родитеље, пријатеље и људе који са нама раде. За ових пет година обишли смо Србију, видели наше највеће светиње, научили оно што нисмо знали, а поновили оно што знамо – рекао је пуковник Стевић, а потом уручио захвалницу Одбору за верску наставу и епископу Атанасију.

Епископ Атанасије уручио је захвалнице онима који су претходних пет година помагали да веронаука у Војној гимназији буде квалитетна и богата.

Споразум између Војне академије и Одбора СПЦ потписан је 7. октобра 2008. године. Извор споразума био је почетак предавања из православног катихизиса у Војној гимназији, на основу Закона о увођењу верске наставе и грађанског васпитања у основне и средње школе у Србији. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимила Р. ТОМИЋ

Пуковник Милан Стевић и епископ Атанасије

СНИМКА С. САВИЋ

Пријем делегација обавештајне и правне службе

Начелник Генералштаба генерал Љубиша Диковић примио је делегације обавештајне и правне службе поводом њихових празника.

Делегацију обавештајне службе предводио је начелник Управе за обавештајно-извиђачке послове бригадни генерал Славољуб Јанићијевић, а делегацију правне службе начелник Одсека за правне послове Кабинета начелника Генералштаба потпуковник Боро Гордић.

Пријему је присуствовао и заменик команданта Здружене оперативне команде генерал-мајор Горан Радвановић.

Дан обавештајне службе – 6. мај обележава се у спомен на дан када је 1920. године ступила на снагу уредба којом је образовано Обавештајно одељење Главног ђенералштаба.

Дан правне службе – 10. мај обележава се у спомен на дан када је 1864. године донет Војни судски законик. ■

Начелник Генералштаба у контроли јединица

Генерал Љубиша Диковић обишао је јединице Прве бригаде и Речне флотиле, 240. самоходни ракетни дивизион за противваздухопловна дејства, Центар за обуку и усавршавање подофицира и Команду за развој Банатске бригаде, у Новом Саду, Сремској Митровици, Панчеву и Бачкој Тополи.

Обилазак и контрола јединица у четири гарнизона била је прилика да начелник Генералштаба оствари непосредни увид у способности ових јединица за брзо и хитно реаговање, начин на који је организован живот и рад, условима за смештај, реализацију обуке, ниво дисциплине и функционисање дневног командовања. ■

Помен пуковнику пилоту Миленку Павловићу

Помен пуковнику пилоту Миленку Павловићу, који је погинуо током НАТО бомбардовања 4. маја 1999. године, бранећи небо изнад Србије, одржан је у Ваљеву и његовом родном месту Горњем Црнићеву поред Осечине, над којим је пре 14 година и оборен.

Меморијалном скупу у Горњем Црнићеву присуствовали су представници 204. ваздухопловне бригаде Војске Србије које је предводио командант бригадни генерал Предраг Бандић, командант 250. ракетне бригаде бригадни генерал Душко Жарковић, чланови породице погинулог пилота, представници локалних и власти општине Стара Пазова, која је подржала организацију манифестације, затим припадници полиције и пријатељи и поштоваоци Миленка Павловића. Манифестацију је отворио падобрански скок припадника Војске Србије, а након парастоса положени су венци на спомен обележје.

Обраћајући се присутнима у Горњем Црнићеву, генерал Бандић је напоменуо да је тај крај препун херојских споменика онима који су попут Павловића часно погинули бранећи своју земљу.

– Пилоти који су летели извршили су испитни лет за звање наставника летења – напоменуо је генерал Бандић предајући породици Павловић златни летачки знак као симболичну ознаку најбољих пилота Војске Србије.

Током меморијалног скупа, родно место пуковника пилота Павловића надлетали су авиони гaleb, а манифестацију су употпунили културно уметнички програм и акција „Војни лекар и ветеринар на селу“. Лекари и ветеринар 204. ваздухопловне бригаде организовали су бесплатне прегледе и предавања за становнике Горњег Црнићева. Током дводневне манифестације организовано је и такмичење у фудбалу, излет и обилазак Музеја пилота Миленка Павловића.

После помена у Ваљеву, породица и пријатељи положили су венце и цвеће на спомен-обележје у Бујачићу, на месту где се срушио Павловићев авион.

Миленко Павловић рођен је 5. октобра 1959. године у селу Горње Црнићево, код Осечине. Прва четири разреда завршио је у родном селу, а осмогодишњу школу са одличним успехом у Осечини. Војну ваздухопловну гимназију у Мостару уписао је 1974. године, а по завршеној четвртој години, са одличним оценама на провери летачких знања, уписује Ваздухопловну војну академију. Током изванредне професионалне каријере завршио је обуку за најсавременији борбени авион *mig 29*, Генералштабну школу и постао командант 204. ловачког авијацијског пука. Погинуо је 4. маја 1999. године изнад Ваљева, супротстављајући се формацији од 16 НАТО авиона који су бомбардовали Србију. ■

Н. ДРАЖОВИЋ

Колегинице у 224. центру за електронска дејства

Све нас је више

Осам жена које красе јединицу која постоји више од пола века углас истичу да им је „овде стварно добро“, и да то није фраза „него је тако“. Колеге су их прихватиле „баш како треба“, а оне не траже поштеду нити протекцију. Већина њих дружи се и приватно. Путујемо заједно по Европи – истичу и набрајају метрополе које су обишле. Једну од њих колеге у шали зову „брат од стрица“, али се она не љути јер „где су добри односи, ту је и шала“.

Потпоручнице Ивана и Миљана и професионалне војнициње Александра, Јована, Биљана, Весна и Марија раде у 224. центру за електронска дејства у Батајници. Прва је лекар, друга командир вода за обезбеђење, а остале су распоређене или у том, или у воду за телекомуникације.

Јединица с дугом традицијом, која као Центар постоји од 1957. године, први пут је прошлог септембра, после завршетка последње класе Војне академије, добила две жене официра. Пре њих, почев од септембра 2009. године, у тај састав распоређене су жене, професионални војници.

– Све су се добро уклопиле и још се уходавају, али никаквих проблема нема – каже командант Центра пуковник Бранислав Љушић. – Јединица је специфична, има доста објеката ван и то треба упознати, па је потребно време, посебно за лекара. Када је реч о женама професионалним војницињама, прва од њих дошла је пре три и по године. Преузели смо је из Крушевца, а касније смо примали војнике према резултатима конкурса, без жеље да то буду жене или мушкарци, већ према резултатима које су показали.

Њих три примљено је недавно, пре шест месеци, од укупно седам, осам војника.

Податак да је жена све више у јединицама Војске Србије говори о њиховој спремности да одговоре на све изазове које пред њих поставља

Весна Гавриловић, Биљана Шиљенковић, пошторучница Ивана Динковски, Јована Крчевинац и Александра Максимовић

захтевна служба. А како је њима међу колегама у 224. центру за електронска дејства?

– Никаких проблема немамо – кажу. Пуноправни смо део јединице. А имамо могућности да будемо то што јесмо, жене. И да се у томе добро осећамо. Не одвајају нас од осталих. Све нас је више и радимо све што и колеге, без разлике. Саме смо у трећој смени на пријавници, идемо на гађање и пролазимо све фазе посла.

Двадесетосмогодишња потпоручница лекарка Ивана Динковски у јединици је од септембра прошле године. Ова Нишлијка завршила је Медицински факултет, па је конкурисала за пријем у Војску Србије као цивилно лице. После школовања за официра и стажирања, распоређена је у Батајницу.

– Породично сам везана за Војску, мајка ми је радила у војној болници, као лекар у Нишу, деда ми био војно лице, тако да је логично да и сама кренем тим путем.

Она истиче да јој је, као лекару, жао што Центар нема амбуланту, али је јединицом задовољна.

– Посао је организацијски. То је углавном праћење хигијенске ситуације на територији, анализа воде, а ослоњени смо по логистици на амбу-

ланту на аеродрому. Задатак ми је и да водим рачуна о службеним животињама које имамо на објектима, да контролишем издвојене објекте и организујем систематске прегледе, уз анализу боловања и превенцију настанка нових обољења специфичних за нашу јединицу. У великом проценту су то проблеми с кичмом, због седења, као и са слухом, јер јака буке од уређаја није природна.

Потпоручница Динковски стручна лекарска дежурства обавља на аеродрому, а у сталном је контакту са колегиницама које су распоређене на места где је по формацији био потребан лекар. То су База „Југ“, Бујановац, Лесковац, Крушевац, Зајечар, Сомбор, Бачка Топола, Панчево, две колегинице су у Београду, у Гарди.

– Овде сам заиста задовољна. Има много интересантних ствари. Највише волим гађање. Доста тога је за жене у Војсци раније било недоступно, а углавном се добро показујемо на тим активностима, постижемо запажене резултате.

Млада лекарка, за које колеге кажу да бди над њиховим здрављем, живи приватно са момком који је такође лекар, а волела би да за специјализацију добије гинекологију.

– То ми је жеља. Гинекологија се развија и у Војсци због жена којих је све више, а чула сам да ће се развијати и вештачка оплодња, па ће бити потребан кадар. Друга жеља ми је интерна медицина, кардиологија или било која грана интерне медицине.

Потпоручница Миљана Прстојевић стигла је на службу у касарну „Радован Медич“ у исто време кад и Ивана. Војну академију завршила је у оквиру 133. класе пешадије, а у Центру обавља дужност командира вода за обезбеђење.

– Још као дете сањала сам да носим униформу и тај сан ми се остварио када сам последњег дана августа 2008. године закорачила на капију Војне академије.

По доласку у јединицу плашила сам се како ће ме прихватити колек-

Пошторучница Миљана Прстојевић

тив, али захваљујући колегама, нарочито заменику командира чете поручнику Златку Ракићу, који ми је највише помогао, пронашла сам своје место у чети на овој одговорној дужности.

Потпоручница Прстојевић каже да настоји да се и даље војностручно усавршава и прилагођава трупи. Сматра да је у томе успешна.

– Свакога дана откривам тајне војног позива. Планирам да упишем магистарске студије како би моја каријера ишла узлазним путем, јер као и сваки официр и ја маштам о највишим чиновима и дужностима.

– Биљана Стаменковић је професионална војнициња у воду за обезбеђење којим Миљана командује. Из околине Власотинца је, а у Центар је дошла прошлог лета, где од септембра, после два месеца обуке, ради на пријавници.

– Задовољна сам послом и начином на који га обављам. Увек ме је привлачила војска, а нарочито ме срећном чини то што су родитељи поносни на мене, јер сам у јакој конкуренцији успела да будем међу најбољима и да будем примљена у Војску Србије.

Према речима те двадесетгодишњакиње посао на пријавници није тежак. Почива на поштовању процедура уласка и изласка у касарну и обавља га рутински.

То потврђује и Александра Максимовић из Прокупља, распоређена на исто радно место. Са Биљаном је и цимерка, а и генерација су. Ноћас је радила „трећу“, то је чека и вечерас...

– Кад предам смену, ујутро, правац кућа. Прво доручкујем, па око 8 сати легнем. Станујемо ту, у насељу 13. мај. Сто евра, плус струја. Није страшно! Први ми је уговор и заиста сам задовољна свиме што ми овај посао пружа.

Александра студира на високој пословној школи у Блацу.

– Добро иде – каже уз осмех.

– Као мала питала сам се зашто жене не могу да иду у војску – поверава нам Весна Гавриловић из Бајине Баште, која у 224. центру за електронска дејства ради као радио-телепринтериста у воду за телекомуникацију. Двадесетосмогодишњој мајци два дечака не свиђа се да јој посао буде – радио-телепринтеристкиња.

– Радио-телепринтеристкиња? Не, нема тога у женском роду. Као што чиновна нема. Ово је војска и нема потреба за тим „женским изразима“ – каже.

А је л` посао тежак?

– Никаквих проблема немамо. Пуноправни смо део јединице. А имамо могућности да будемо што што јесмо, жене. И да се у томе добро осећамо.

– Није! Радимо проверу везе, да ли постоји, да ли је све у реду. Недавно сам била на курсу у Горњем Милановцу, за нове уређаје који су стигли, две недеље. Увек има простора и за усавршавање, напредовање и то ме занима, то волим од малих ногу.

Веснин супруг је капетан у истој касарни.

– Лепо је то, а синови нам имају пет и по и годину и по дана. Није им необично што им мајка носи униформу. Млађи то још не разликује, а старијем није необично јер је и тата у униформи. Ево, још једна колегиница има двоје деце, а друга је управо на породичном одсуству. И ја планирам још деце, ако се створе услови.

Десетар Јована Крчевинац из Београда није удата, али планира.

– Морам да радим на томе, сви се живи поудаваше, па ме прозивају. Шалим се... Удаћу се једног дана сигурно, сузила сам максимално списак кандидата.

Јована је распоређена у Одељење за заштиту информација, као телепринтериста-шифрар. Дошла је у Центар међу првим женама, фебруара 2010. године.

– Већ сам обновила један уговор и могу да кажем да сам заиста задовољна својим послом. Другачији је овде склоп људи, здрави су односи, све је у реду и то је најбитније. Ја сам недавно завршила и курс криптозаштите у Горњем Милановцу, као и вишу школу на Мегатренду и Високу пословну школу струковних студија, међународни маркетинг. Успела сам да за дипломски добијем војну тему, о стратегији војске, да направим тај мост с мојим садашњим послом – каже Јована.

Колегинице се, како разговор одмиче, опуштају па хорски закључују:

– Најважније је да људи знају да је нама стварно овде добро. Није фраза! Никаква лоша искуства немамо, дружимо се и приватно. Путујемо заједно, кад имамо прилику.

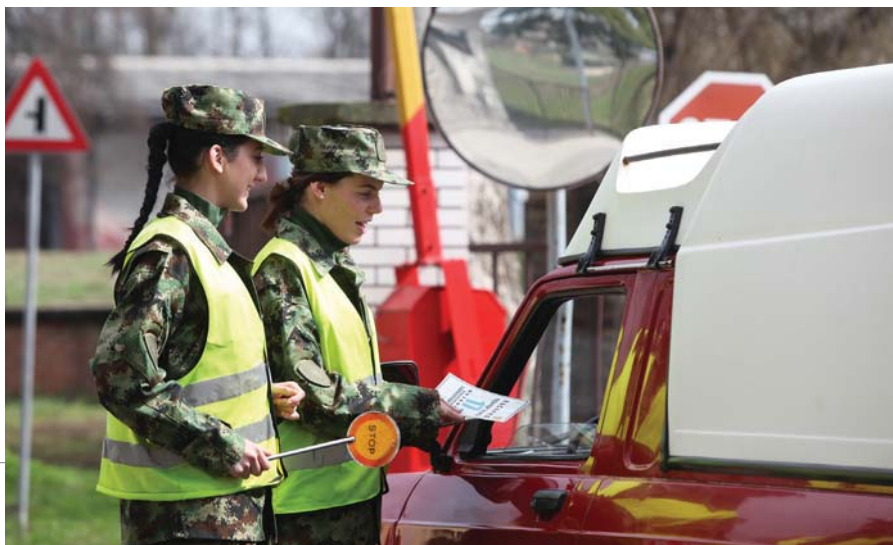
– Мене зову „брат од стрица“! Али то је део наше свакодневице, дружења. Не љутим се, наравно.

– Сјајно функционисемо као колектив! Ето, на Ади ускоро спремамо рибљу чорбу и роштиљ. Биће котлића и дружења. Идемо колективно, као екипа. Реч је о сарадњи с Домом за одрасла и инвалидна лица. Учествујемо на њиховој олимпијади, у кувању у котлићу. Имамо по једну мушку и женску екипу, и сваке године је све боље. Не помажемо им материјално, већ их подржавамо и дружимо се са њима.

И после Аде, жене из 224. центра за електронска дејства остаће посвећене послу и гајиће дух заједништва.

– Радићемо савесно, као и до сада. Посао је на првом месту. А заједно ћемо славити рођендане, венчања, веридбе и рођења деце. Такве смо. Гајимо тај дух дружења и заједништва. Ваљда нас је и војска томе научила – кажу оне. ■

Владимир ВЈЕШТИЋ
Снимио Јово МАМУЛА

Ноћ музеја

18. мај 2013.

od 18 do 02č

ВОЈНИ МУЗЕЈ

ДОМ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

МУЗЕЈ
ВАЗДУХОПЛОВСТВА

Поноћна шетња КРОЗ ИСТОРИЈУ

Овогодишња, јубиларна *Ноћ музеја*, десету годину за редом, отвориће врата 60 музеја, галерија и изложбених простора и по цени једне карте понудити 115 разноврсних, квалитетних и премијерних садржаја у српској престоници окупљених под слоганом – „Одличан провод у музејима”. Као и претходних година, Медија центар „Одбрана”, Војни музеј и Музеј ваздухопловства спремили су за све посетиоце атрактиван и разноврстан програм.

У Ноћи музеја, 18. маја, од 18 до два сата после поноћи, ради лакшег сналажења, Београд ће бити подељен на седам зона – Дорћол, Калемегдан, Кнез Михаилова, Трг Николе Пашића, Булевар – Славија – Кнеза Милоша, Топчидер – Сењак – Дедиње и Земун.

Сви који се одлуче да то суботње вече прошетају главним престониčким улицама, не треба да пропусте да погледају импресивну колекцију уметничких дела Ђуре Поповића, изложену у Галерији Дома Војске Србије. На Калемегданској тврђави, међу зидинама Војног музеја, одјекиваће звуци војних корачница и маршева, као на изложби о развоју музичке службе у Војсци Србије од 19. века до данас.

Занимљив програм очекује и посетиоце Југословенске кинотеке, која премијерно у *Ноћи музеја* отвара врата нове зграде у Узун Мирковој улици, представљајући три биоскопске сале, богату колекцију филмова и кинематографске опреме.

Овогодишњи новина, Музеј на отвореном – на Новом гробљу, биће јединствено место за посетиоце који ће уз стручно вођење моћи да погледају скулптуре 130 аутора, свих генерација.

Илустрована плакатима, фотографијама, оригиналним песмама, златна ера радничке класе и радних акција биће

Војни музеј

главна преокупација Народне библиотеке Србије, а припремљена је и права практична радна акција за све посетиоце.

Прави куриозитет за све даме биће шетња до Музеја примењене уметности, где ће моћи да погледају чак 100 парирепрезентативне обуће из 19. и 20. века, ципела које сада обележавамо као „ретро”, а које су некада биле незаобилазни модни детаљ.

У Павиљону „Цвијета Зузорић”, у сарадњи с Амбасадом Бразила, премијерно је у Ноћи музеја изложба савремене бразилске уметности, која је гостовала у престижном Лувру.

вац. Према оцени стручњака, многа дела из збирке слика и скулптура Ђуре Поповића квалитетом заузимају „сам врх модерне српске, делом и југословенске уметности“.

У Атријуму Дома Војске биће изложено недавно рестаурирано ремек-дело Ђуре Јакшића „Усековање главе Светог Јована Крститеља“ из 1855. године, из поменуте колекције, које се од настанка налазило у Румунији. Осим тога, посетиоци ће видети и како је текла рестаурација поменуте слике.

У Дому Војске Србије посетиоци могу погледати и сталну поставку из збирке галерије, изложену у свечаним салонима, а програм ће те суботње ве-

Музеј историје Југославије подсетиће посетиоце, а неке и упознати с оригиналним југословенским дизајном. Дизајнерски колажи и аутентична сценографија вратиће сећањем присутне у зенит старе Југославије и некадашњих индустријских гиганта.

За оне који се одваже да се прошетају до Сурчина и за све љубитеље авијације, Музеј ваздухопловства припремио је ретко излагана дела наших најпознатијих аутора, инспирисана летењем, из ризница тог Музеја. Те вечери ће специјално бити изложене слике и графике Будимира Димитријевића, које илуструју његов јединствени, меланхолични и фантастични свет.

Десета *Ноћ музеја* отвориће врата културних институција у Београду, Новом Саду, Шапцу, Ужицу, Крушевцу, Зрењанину, Свилајнцу, Нишу, Пожаревцу, Сомбору, Јагодини, Лесковцу, Лазаревцу и многим градовима наше земље. ■

Медија центар „Одбрана“

РЕМЕК ДЕЛА У ГАЛЕРИЈИ ДОМА ВОЈСКЕ

У *Ноћи музеја*, четврти пут за редом, Медија центар „Одбрана“ представиће се београдској публици импресивном колекцијом уметничких дела Ђуре Поповића – „Сто дела из колекције Ђуре Поповића“. Реч је о избору из колекције познатог новосадског колекционара, која броји око 1.000 радова више од 300 уметника српске и југословенске уметност, нудећи заиста ретку прилику да се погледају дела из 19. и 20. века, од којих се многа први пут приказују јавности.

Посетиоци Галерије Дома Војске моћи ће да виде дела Константина Данила, Ђуре Јакшића, Стеве Тодоровића, Уроша Предића, Бете Вукановић, Сретена Стојановића, Миодрaга Протића и осталих уметника. Избор од 100 дела, међу бројним уметницама поменуте колекције, за ову прилику начинио је историчар уметности Никола Кусо-

чери обогатити и наступ камерног састава Уметничког ансамбла Министарства одбране „Станислав Бинички“.

У Модерној галерији Центра за културу Лазаревац у Ноћи музеја гостоваће изложба из збирке Галерије Дома Војске Србије „Поетика и судбина 20. века“, коју су, уз београдску публику, већ видели грађани Ниша, Новог Сада, Зрењанина, Јагодине и Вршца. ■

Војни музеј

НОЋ ВОЈНЕ МУЗИКЕ

Звуцима фанфара, када на Сахат-кули сат откуца 18 часова, Војни музеј обележиће почетак десете музејске манифестације у Србији. Добродошлицу најдужем реду у *Ноћи музеја* протеклих неколико година приредиће репрезентативни оркестар Гарде Војске Србије, који ће све посетиоце корачницама и маршевима увести у свет војне музике, која је и тема поставке у музеју на Калемегдану.

Развој војне музике у Србији од 19. века, од оснивања прве војне банде – Књажеско српске банде кнеза Милоша, предводио је развој музике у Србији уопште. Први капелници Јозиф Шлезингер и Драгутин Чижек увели су европске токове у српску музику баш кроз војне оркестре. Они су учили војнике да читају ноте и поставили темеље развоја музике у војсци и земљи.

Музика Краљеве гарде са капелником Станиславом Биничким, 1904.

И први симфонијски оркестар у Србији био је Београдски војни оркестар, којим је руководио Станислав Бинички. Он је с оркестром информисао београдску публику о светским делима симфонијске литературе, а утро је и пут формирању Београдске опере и Београдске филхармоније.

Посетиоци Галерије Војног музеја биће у прилици да сагледају различите аспекте војног културног живота, до сада мало познатог јавности, а који је имао значајну улогу у развоју културе у земљи, посебно у тешким историјским моментима у којима се налазила српска војска.

У Казагатима Војног музеја, на једном нивоу, за љубитеље *Ноћи музеја* испричана је нова прича, а на месту где се између два светска рата налазила картографска радионица Војногеографског института, у потпуно аутентичном амбијенту, на оригиналним штампарским пресама, студенти и професори Факултета примењених умртности припремили су приказ вештине израде графика. ■

Музеј ваздухопловства

Остварене леонардовске визије

Програмом под називом „Ваздухопловство у слици – јуче, данас, сутра“ за све љубитеље ваздухопловства и летења представиће се, за *Ноћ музеја 2013*, Музеј ваздухопловства у Сурчину.

Основни садржај, уједно и ретка прилика, биће дела уметника инспирисаних идејом летења, вековном тежњом човека да се вине и заплови ваздушним простором. Имагинација многих уметника није било пуко пресликавање стварности, времена и прилика у којима су живели, већ су многи, као и Леонардо, имали визије које су се оствариле.

Спомен соба Речне флотиле

Наши савремени уметници, који живе у доба остварених идеја и визија, који живе човеков сан да лети, свој доживљај преточили су у уметничко дело. Изложбом радова из радионице Музеја, посетиоци ће 18. маја моћи да виде део прошлости, забележене у уметничком доживљају.

За све поштоваоце ликовног стваралаштва те суботње вечери биће приређена самостална изложба слика и графика Будимира Димитријевића, који користи бриљантну, старинску графичку технику тонске дескрипције предмета и минуциозног обликовања волумена. Уметник, који ништа не препушта случајности, упућен у тајне графичке уметности, постиже магичну атмосферу и илузију димензионалне дубине истачкавањем и тонским нијансирањем површина.

Уз то, уочи *Ноћи музеја*, у аутентичном простору Музеја ваздухопловства, ученици сурчинских школа, уз помоћ сарадника с Факултета ликовних уметности, креираће своју поставку. Искористите јединствену прилику и уживајте у стваралаштву наших најмлађих уметника и њиховим награђеним радовима с ликовне радионице „Упознај моју летелицу“ и с ликовних конкурса „Млади уметници“. ■

Речна флотила

Историја на рекама

Спомен-соба Речне флотиле у Новом Саду представља музеј војног речног бродарства, једини те врсте у земљи, који говори о постанку организованих војних јединица на рекама на овим просторима и преноси дух историје и традиција војног бродарства код нас.

Стална поставка спомен-собе смештена је у посебном објекту и обухвата предворје и салу са укупном изложбеном поставком површине преко 150 квадратних метара. Састоји се од 18 одељака и урађена је као унутрашњост брода, са преко осамдесет експоната. Сваки део спомен-собе говори о неком периоду историје и традиције Речне флотиле.

Посебна занимљивост за посетиоце у *Ноћи музеја* биће могућност фотографисања у силуети морнара (са отвором за лице), уз једра и кормило, тако да свако ко пожели може бити „Панонски морнар“. ■

Отворени дан на аеродрому Лађевци

Акција „Отворени дан“ на аеродрому Лађевци код Краљева, у организацији 98. ваздухопловне бригаде и Друге бригаде окупила је, другу годину за редом, многобројне љубитеље ваздухопловства из тог дела Србије. Публика је имала прилику да види све ваздухоплове из састава ваздухопловне бригаде и приказ оперативних способности посада које су учествовале у летачком програму.

– Активност је почела десетоминутним наступом хеликоптера „газела“, после чега је пар „орлова“ извео борбени приказ дејства. Посетиоци су затим испратили лет хеликоптера „гама“, да би на крају програм завршио потпуковник Дејан Васиљевић који је летео у „орлу“ двоседу – истакао је пуковник Александар Бјелић, командант 98. ваздухопловне бригаде, напомињући да је циљ манифестације промовисање ваздухопловства, позива пилота, ваздухопловног техничара и приказ способности и ваздухопловне моћи Војске Србије.

Он је рекао да је посебан део програма био промотивни лет хеликоптером. Петнаесторо деце изабрано је током неколико недеља путем локалних медија и они су награђени летом који је за њих представљао велико задовољство.

Припадници Друге бригаде су на стајанци изложили средства и технику којима располаже бригада, а која су уз ваздухоплове привукла једнаку пажњу најмађих. ■

Н. ДРАЖОВИЋ
Снимила С. САВИЋ

Спомен-чесма погинулом војнику

У селу Добра у општини Голубац откривена је спомен-чесма посвећена Станоју Јовановићу, припаднику Војске Југославије, који је погинуо 20. априла 1999. године на караули Кошаре за време НАТО агресије.

На иницијативу Центра за обуку КоВ из Пожаревца изградњу спомен-чесме финансирала је општина Голубац.

Откривању спомен-чесме присуствовали су заменик команданта Команде за обуку генерал-мајор Млађен Нишевић, командант Центра за обуку КоВ пуковник Душко Шљиванчанин, председници општина Браничевског округа, представници полицијске управе Пожаревца, Епархије Браничевске и велики број грађана. ■

ВЕСТИ

29

>>> У КАСАРНИ „Цар Лазар“ у Крушевцу свечано је обележен Дан Центра за обуку логистике – 4. мај. Командант Центра потпуковник Јадранко Дивјак истакао је да је у протеклих годину дана на 107 курсева и других облика обучавања обучено 1990 полазника. ■

>>> РАЗВОДНИКУ Новици Ђурићу, који је на служби у Центру за обуку Копнене војске у Пожаревцу, уручена је новчана помоћ коју су прикупили припадници Команде за обуку. Разводник Ђурић је прошле године, ван радног времена, тешко повређен, а с обзиром да као једини запослен издржава трочлану породицу, покренута је иницијатива за прикупљање новчане помоћи. ■

>>> ЛЕКАРИ Друге бригаде, у оквиру акције „Војни лекар на селу“, посетили су села Источни и Западни Мојстир у општини Тутин. Акција пружања медицинске помоћи ове године проширена је ангажовањем припадника Црвеног крста из Тутина, који су делили пакете хране, као и општинског саветника за пољопривреду који је мештане информисао о могућностима узимања пољопривредних кредита и регистрацији газдинстава. ■

>>> ОВОГОДИШЊУ акцију „Војни лекар на селу“ Речна флотила започела је у бачком пограничном селу Визић. Тим Одељења примарне здравствене заштите Првог понтонирског батаљона Речне флотиле из Шапца радио је заједно са представницима Саветодавне групе АП Војводине за област сточарства и Општинске организације Црвеног крста Бачке Паланке. ■

>>> У ОКВИРУ сарадње Црвеног крста Краљева и 98. ваздухопловне бригаде стоматолог др Весна Пешић учествовала је у акцији пружања медицинске помоћи мештанима села Мланча. У акцију су укључени и тимови Здравственог центра Студеница и Центра за социјални рад Краљево. ■

Пуковник Драган Ђини, шеф Делегације Републике Србије при CISM

Деценија међународног војног спорта

На темељима идеје о успостављању мирног и безбедног света, 18. фебруара 1948. у Ници у Француској, формирана је једна од најзначајнијих интердисциплинарних спортских организација на свету – Међународни савет за војне спортове (CISM). Основале су је Белгија, Француска, Луксембург, Данска и Холандија, а правни статус добила је краљевским декретом, који је 9. јануара 1989. потписао краљ Белгије. Наша земља баштини пуноправно чланство у CISM од пријема државне заједнице Србија и Црна Гора на 58. генералној скупштини и конгресу CISM, одржаним у мају 2003. у Уједињеним Арапским Емиратима.

Успешном организацијом спортских догађаја и репрезентативним учешћем на спортским манифестацијама, Делегација Републике Србије при CISM, односно Међународном савету за војне спортове, стекла је значајан углед и ауторитет у тој организацији, а припадници нашег система одбране промовишу ефикасан менаџмент у спорту, висок ниво психофизичке припремљености и основне вредности и норме понашања у складу с Правилником CISM и Кодексом части припадника Војске Србије.

Наша Делегација при CISM у 2013. години имала је три значајне активности – организацију 55. светског војног првенства у кросу у Апатину, учешће на 2. зимским светским војним играма у Анесију и одржавање 4. циклуса традиционалног пријатељског спортског сусрета с Оружаним снагама БиХ у Београду. Такође, Делегација је покренула и три иницијативе – за добијање подршке поводом истицања званичне кандидатуре Србије за земљу домаћина 69. генералне скупштине и конгреса CISM наредне године у Београду, затим за изградњу „Интернационалног олимпијског спортског центра“ на Копаонику и за преформирање састава Делегације у складу с Правилником организације из 2011. године.

Влада је именovala пуковника Драгана Ђинија за шефа Делегације Републике Србије при CISM за период од 2012. до 2016. године.

■ *Наша земља обележава деценију чланства у Међународном савету за војне спортове. Шта карактерише учешће у тој организацији?*

– Међународни савет за војне спортове – Conseil International du Sport Militaire, званична је међународна спортска асоцијација сачињена од оружаних снага земаља чланица, које је прихватила Генерална скупштина CISM. Та организација, помоћу војног спорта, као скупа разноврсних облика спортских активности и делатности које ефикасно доприносе јачању психофизичких спо-

собности припадника оружаних снага, изграђивању војних колектива и њиховом делотворнијем функционисању у миру и рату, представља савремену димензију активног успостављања међународних војних односа. На тај начин, постала је и средство за промоцију и јачање мира у свету. Тај идеал садржан је у слогану CISM – *Пријатељство кроз спорти*.

Услов активног чланства у CISM јесте да држава чланица, поред осталог, активно учествује у програмима CISM – Генералној скупштини, континенталним и регионалним састанцима, регионалним, континенталним и светским војним такмичењима, про-

ДОПРИНОС МИРУ

Међународни савет за војне спортове (CISM) непрофитабилна је организација чији је циљ да развија пријатељске односе међу оружаним снагама држава чланица, промовише физичко образовање и спортске активности, обезбеђује узајамну техничку помоћ, помаже сиромашнијим чланицама у име пријатељства и солидарности, доприноси уравнотеженом и складном развоју војних лица и доприноси међународном напору за успостављање универзалног мира.

Организација окупља 133 земље чланице, са четири континента – Америке, Африке, Европе и Азије. Чине је представници оружаних снага држава чланица – физичка или правна лица именована у складу са законом и праксом која се спроводи у њиховим земљама. Да би нека држава аплицирала за чланство, основни услов јесте да има сопствене оружане снаге и да је признају Уједињене нације, а одлуку да се прими нова чланица доноси Генерална скупштина тајним гласањем, при чему је неопходна трочетвртинска већина.

На руководећим функцијама CISM су пуковник Хамад Калкаба Малбоум из Камеруна, председник, пуковник Алесандро Мориод из Швајцарске, генерални секретар, и пуковник Месу Церит из Турске, председник за Европу.

грамима солидарности, симпозијумима...

■ *Када је Србија постала чланица CISM?*

– Србија је пуноправна чланица те организације од пријема државне заједнице Србија и Црна Гора на 58. генералној скупштини и конгресу CISM, одржаним од 10. до 18. маја 2003. у Уједињеним Арапским Емиратима. Званичну изјаву о приступању CISM и поштовању Статута и Приручника о политици и процедурама CISM, уз достављање потребних докумената о општој организацији Министарства одбране, прегледу представника и њихових контаката, потврде о уплаћивању чланарине за 2003. годину, нашој застави и химни, потписао је тадашњи министар одбране.

Вршиоци дужности шефа Делегације при CISM од 2003. године били су генерал-мајор мр Добросав Радовановић, пуковник мр Бранко Бошковић, генерал-мајор мр Видосав Ковачевић, државни секретар Министарства одбране др Зоран Јефтић и генерал-потпуковник Алесандар Живковић. Закључком Владе за шефа Делегације именован је државни секретар Министарства одбране др Зоран Јефтић до 2012. године.

Непосредну кореспонденцију с Генералним секретаријатом CISM у Бриселу и чланицама CISM врши Канцеларија за везу са CISM, која је технички функционисала у саставу Центра за физичко васпитање, спорт и рекреацију Министарства одбране на Војној академији, а од 2010. године Одсек за војни спорт Војне академије.

■ *На којим спортиским манифестацијама у оквиру CISM је Србија била домаћин, а на којим такмичењима у иностранству су учествовали припадници Министарства одбране и Војске Србије?*

– Од првог наступа наших спортиста, припадника Министарства одбране и Војске, на 3. светским војним играма 2003. године, у Катанији, па до краја октобра 2012. године, Делегаци-

ја Србије при CISM реализovala је 106 спортских манифестација и догађаја. Освојили смо 60 спортских одличја, 11 светских, три европске и 46 регионалних медаља. Од најзначајнијих војних спортских такмичења на којима су учествовали наши спортисти треба поменути 3. 4. и 5. светске војне игре, 1. и 2. зимске светске војне игре, 1. кадетске светске војне игре, као и многобројна светска војна првенства у атлетици, оријентирингу, маратону, војном пентатлону, стрељаштву и падобранству.

Најзначајније спортске манифестације и догађаји које су Министарство одбране и Војска Србије организовали под покровитељством CISM су Европска конференција CISM, у новембру 2008. године, затим 42. светско војно првенство у маратону, априла 2009. године, Стратегијски семинар CISM 2010. године и, ове године у Апатину, 55. светско војно првенство у кросу.

Значајна је и регионална активност CISM – Futsal Cup for Peace 2009, коју је као јединствену акцију у свету иницирала управо наша делегација ради јачања регионалне међуармијске сарадње и помирења оружаних снага држава некадашње СФРЈ. Иницијативу је подржао и генерални секретар CISM, а већ традиционално се организује уз учешће свих шест бивших југословенских република.

Припадници Министарства одбране и Војске Србије развили су пријатељске односе са колегама из страних оружаних снага широм света, а, упоређујући стечене вештине и сопствена знања у области спорта и физичке културе, делотворно промовишу суштинске вредности спорта – етику, здрав живот, фер-плеј, храброст, истрајност, пожртвованост, поштење, поштовање прописа, тимски рад, пријатељство и солидарност. За такав однос и заслуге у развоју спорта и физичке културе у протеклом десетогодишњем периоду, Међународни савет за војне спортове је од 2006. године до данас доделио осамнаест одликовања припадницима наше војске.

■ *Које спортивске резултате су постигли наши војни спортисти на такмичењима из програма CISM?*

– Од 60 освајача такмичарских одличја издвајају се: војник Младен Тепавчевић (златна и бронзана медаља у пливању на 3. светским војним играма 2003. године у Италији), војник Мирко Петровић (сребрна медаља на 1. светском дворанском војном првенству у атлетици на 3.000 метара, у Атини 2009. године), војна репрезентација Србије у скијању (бронзана медаља у слалому на 1. зимским

светским војним играма у Италији 2010. године), кадет Војне академије Стеван Стојановић и војник у резервном саставу Урош Ненковић (бронзана медаља на Европском првенству у цудоу 2010. године у Словенији).

На 1. светским кадетским војним играма у Турској 2010. године представници Србије постигли су запажене успехе. Гордана Сарих и Милица Милосављевић, у екипном надметању за жене у дисциплини ваздушни пиштољ, освојиле су сребрну медаљу, док је Тања Тачић, поред екипног сребра освојила и бронзу у појединачном пласману. У дисциплини жене штафета 4x400 метара, сребрном медаљом одликоване су Биљана Кањерић, Слађана Ђорђевић, Невена Јовановић и Инослава Јанковић, која је и у дисциплини на 100 метара освојила треће место. Одличан резултат постигла је и Биљана Кањерић у дисциплини на 800 метара – бронзу. Кадеткиње Вања Мрђа, Кристина Бабић и Ида Попеску, у надметању за жене – ваздушна пушка, постигле су успех освојивши бронзану медаљу у екипном такмичењу, а у мушкој појединачној дисциплини – ваздушна пушка, бронзаном медаљом одликован је Илија Ранчић, кадет са ВМА. ■

Сања АНЂЕЛКОВИЋ
Снимео Јово МАМУЛА

Снимео Радован ПОПОВИЋ

Пише
Др Милан МИЈАЛКОВСКИ

Последице пропуста америчких обавештајаца

Погубна бостонска трка

33

Напад током маратона у Бостону подсетио је Американце да није отклоњена опасност од исламистичких терориста са којима су се суочили још 11. септембра 2001. године. После сазнања да су пропусти њихових обавештајаца значајно допринели терористичком нападу на маратону у Бостону, баш као и у случају „Црног“ пре дванаест година, оправдана је њихова све већа забринутост за сопствену безбедност.

Овогодишњи бостонски маратон, на коме је учествовало 23.000 тркача, а пратило га пола милиона гледалаца, прекинут је 15. априла експлозијама две бомбе у размаку од 15 секунди, постављених на 300 метара испред циља. Последице експлозија су три убијене и 176 рањених особа. Већ 18. априла Еф-Би-Ај у Бостону објавио је фотографије и видео-запис двојице осумњичених за тај терористички напад. Осумњичени су браћа Тамерлан (26) и Џохар (19) Царнајев, пореклом из Чеченије. Приликом потере полиције, 19. априла, убијен је Тамерлан и рањен Џохар, који је ухапшен следећег дана.

После терористичких напада Ал Каиде, 11. септембра 2001, квалитетно је реорганизована америчка обавештајна заједница (чине је 16 агенција), која је добила и широка овлашћења. Обавештајци су могли да, по слободном избору, без одобрења надлежног суда, прислушкују разговоре и контролишу интернет саобраћај „осумњичених“ за тероризам и на друге начине их тајно прате.

Таквом тоталном шпијунажом нарушавали су приватност многих, али су спречили неколико покушаја Ал Каиде да нападне циљеве у САД. Истовремено, скоро потпуно су онеспособили елитни састав Ал Каиде, укључујући и њеног вођу Осаму Бин Ладена. Дакле, 12 година амерички обавештајци успешно су обезбедили државу од терористичког изненађења.

Иако постојећа сазнања указују на то да су браћа Царнајев „самоуки терористи“, јер ни су били у дослуху с Ал Каидом, поједине чињенице оповргавају такав њихов статус и разоткривају чудновате пропусте америчких обавештајаца. Они су пре десетак година у САД дошли са родитељима као имигранти. Бавили су се спортом, а Џохар је постао амерички држављанин... Међутим, очигледно је да се нису интегрисали у америчко друштво.

Тамерлан се последње две године нагло окренуо радикалном исламу, на интернету читао џихадистичку литературу и оставио пору-

ку: „Не разумем их (Американце), немам овде ниједног пријатеља“. Млађем брату Џохару говорио је о неправедним америчким ратовима у Ираку и Авганистану. Џохар је појединим саговорницима објашњавао да тамо одакле он долази „тероризам није нешто нарочито“ и да „може бити оправдан, у зависности од контекста“.

Имајући на уму „неограничена“ овлашћења и противтерористичко искуство америчких обавештајаца, поменути чињенице биле су довољне да им закупе пажњу. То се, додуше, није догодило ни после Тамер-

лановог шестомесечног боравка 2011. године у кавкаском делу Русије, где је евидентан исламистички тероризам. Игнорисано је и упозорење руске Федералне службе безбедности америчким обавештајцима да је Тамерлан повезан с једном екстремистичком групом са Кавказа.

Браћа Царнајев су у таквим околностима последњих неколико месеци припремили и у Бостону извели терористички напад. Технику израде бомбе научили су из онлајн магазина Ал Каиде под насловом „Направите бомбу у маминој кухињи“. Користили су лонац од шест литара, који су напунили експлозивом и шрапнелима, а бомбу активирали сатним механизмом. У стану су имали ручне гранате и муницију које су користили против полиције након што су откривени. У возилу којим су бежали пронађено је још седам бомби. Намеравали су да их поставе и активирају у Њујорку.

Верује се да ће надлежни органи САД установити ко је у џиновској обавештајној заједници учинио пропуст и предузети одговарајуће мере да се слични пропусти не понове. У супротном, Американци ризикују да се поново суоче са сличним терористичким изненађењима, јер је општепознато да у жестоком невидљивом рату између терориста и обавештајаца терористи настоје да увек буду корак испред, будући да им само таква стратегија гарантује спектакуларно насилно испољавање. ■

Напад у Бостону, осим што уједно рава на велику неизвесност одбране од тероризма, потврђује и неписано правило да терористи проширив неке државе чине само оно „што им се дозволи“ и да деловање увек заснивају на изненађењу.

СНИМАО Д. БАНДА

Нова књига Медија центра „Одбрана“

Међународни аспект сајбер ратовања

Међународни аспект сајбер ратовања мајора мр Драгана Младеновића осветљава могућност регулације војних сукоба у сајбер простору у будућности, области која је до сада веома оскудно обрађивана у стручној литератури.

На представљању књиге у Дому војске у Београду генерал-мајор др Данко Јовановић истакао је да аутор систематски приступа отварању једног аспекта ратовања који код нас није био значајније истраживан. Аутор објашњава да је суштина сајбер ратовања заснована на слабостима система, истовремено нудећи дефиницију природе сајбер простора.

Истичући актуелне аспекте међународног права и проблематике сајбер простора, професор Факултета организационих наука др Мирјана Дракулић је оценила да књига нуди системска решења на том пољу. Она је својеврсни првенац, а уједно веома разумљива и богата примерима, па стога може бити занимљиво штиво и онима који се први пут сусрећу са том тематиком.

Др Зоран Јефтић са Факултета безбедности посебно је истакао војну примену сајбер ратовања, истичући да поменуто дело нуди нова знања и позива на промишљање о тој тематичи. Он је посебно нагласио да чињеница да област сајбер простора није посебно дефинисана у

међународним оквирима, што не амнестира ни једну земљу да у домаћем законодавству не уређује тај простор онако како сматра да је потребно. Он је поручио да се свакако мора озбиљније промишљати о таквом безбедносном ризику и указао на неопходност доношења стратегије на националном нивоу.

Према речима аутора мајора Драгана Младеновића, проблематика везана за сајбер простор једна је од најмодернијих тема у деценији за нама, која погађа све, од личног до националног аспекта. Он је посебно нагласио да сајбер простор доноси нове могућности, али и нове опасности и да се на том примеру најбоље може сагледати колико је безбедност свеобухватна. За војнике, објаснио је аутор, сајбер простор је прилика за ратовање, а једна од најзначајнијих опасности злоупотребе огледа се у нападима на војне системе.

Говорећи о значају дела у ширем научном смислу, начелница Одсека за издавачку делатност Медија центра „Одбрана“ Драгана Марковић истакала је да је књига „Међународни аспект сајбер ратовања“ оригинална и у теоријском фонду и стручној литератури не постоји значајан број одговарајућих радова из те области, чак и у глобалним размерама. ■

Б. МИЉИЋ

Културни водич ■■■■■■■■■■ 15–30. мај

ДОМ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ

Браће Југовића 19, тел. 3234–702

Ликовни програм
тел. 3234–712

Галерија Дома Војске Србије (рад-но време: сваког дана сем недеље од 11,00 до 19,00)

17. 5. у 19,00 – Отварање изложбе „100 дела из колекције Ђуре Поповића“. Изложбу ће отворити Никола Кусовац, историчар уметности. Изложба траје до 22. јуна 2013.

18. 5. од 18,00 до 2,00 – 10. ноћ музеја у Дому Војске Србије.

Књижевни програм
тел. 3201-728

15. 5. у 17,00 – Атријум – Промоција књиге „Кнезови Рашковићи у историји Срба“, др Војислава Суботића. О књизи говоре историчар Петар Опачић, историчар уметности академик Аника Сковран, проф. др Санда Рашковић Ивић и аутор.

Музичко сценски програм
тел. 3201–728

21. 5. у 20,00 – Свечана сала – „Пролећни концерт“. Извођачи: Светлана Тирменштајн, клавир; Људмила Грос Поповић, сопран; Ладислав Мезеи, виолончело.

ДОМ ВАЗДУХОПЛОВСТВА ЗЕМУН Галерија ИКАР

22. до 29. 5. – 33. Међународна изложба „Проналазаштво Београд 2013.“ и 2. „Куп нација младих иноватора“.

Почело снимање
друге сезоне серије
„Војна академија“

Стари Јунаци у новим ситуацијама

Прва клапа наставка серије „Војна академија“ снимљена је 10. маја на простору те војне високообразовне институције у Београду. Редитељ серије Дејан Зечевић рекао је да ће у другој сезони бити приказано много нових ствари и да ће се разликовати од претходне.

– Публика ће видети старе јунаке у новим ситуацијама. Потрудили смо се да прикажемо много изненађења и представимо нове ликове. Верујем да ће друга сезона бити интесантнија и атрактивнија од претходне, јер наставак обухвата живот кадета на трећој и четвртој години, што подразумева више времена на аеродрому „Батајница“, као и сцене из авиона и хеликоптера – рекао је Зечевић.

Начелник Управе за односе са јавношћу Министарства одбране пуковник Петар Бошковић истакао је да се снимање серије одвија уз пуну подршку Министарства одбране и Војске Србије.

– Серија „Војна академија“ на интересантан и оригиналан начин приближава војнички живот јавности и младима, а то је циљна група којој посвећујемо највише пажње. Она представља уметнички доживљај и приказ Војне академије, јер се радња одвија у аутентичним војничким просторијама Војне и Војномедицинске академије, као и на аеродрому „Батајница“. Живот кадета се свакако разликује од живота актера у серији, и ово је мера којом се привлачи пажња младих јер им је приказана тешка, часна и одговорна официрска професија – истакао је пуковник Бошковић.

У другој сезони серије учествује више од 60 глумаца. Према сценарију Гордана Михаића, у режији Дејана Зечевића,

серија се снима под покровитељством Министарства одбране и Војне академије, а у продукцији НИРЕ ПРО за Радиотелевизију Србије.

Улоге тумаче млади глумци Радован Вујовић, Бојан Перић, Тијана Печенчић, Драгана Дабовић, Иван Михаиловић, Бранко Јанковић, Јелисавета Орашанин, Тамара Драгичевић, Ања Станић, Искра Брајовић, Никола Ракочевић, а играју и Љубомир Бандовић, Небојша Миловановић, Бранислав Лечић, Милош Тимотијевић, Воја Брајовић, Дара Џокић, Власта Велисављевић и други. ■

С. АНЂЕЛКОВИЋ
Снимио Ј. МАМУЛА

Пише Крсман МИЛОШЕВИЋ

Цар Константин и Милански едикт (2)

Хришћанска вера постаје званична

Иако некрштен, Константин је председавао Првим васељенским сабором у Никеји 325. године, који је одбацио криво учење Арија, свештеника из Александрије, да „Христос није једнак Богу оцу, него да му је само сличан, да није Син Божји“. На Сабору је учествовало преко 300 „делегата“, који су утврдили симбол вере и време празновања Васкрса. Тада је прописано још двадесетак разних канона.

Напокон, уследила је та судбоносна 324. година, када је дошло до војног сукоба цара Лицинија, који је сакупио војску од 150.000 пешака, 15.000 коњаника и 350 бродова. Константин је брзо стигао на Исток, стао на чело својих легија код Наисуса и наредио покрет ка југу. Своје снаге је концентрисао пред Солуном, већ одавно навикао да буде бројно слабији од противника. Располагао је са 120.000 пешака, 10.000 коњаника и око 200 лађа у лукама Солуна и Пиреја, под Крисповим заповедништвом.

Док је у ранијим борбама против Максимиана Даје Лициније подржавао хришћанске идеје, чак је војсци наметнуо једну молитву „врховном божанству“, коју су хришћани прихватили као своју, касније, што је Константин више подржавао хришћане, Лициније се све чешће враћао старим боговима. Наредио је да се приносе жртве римским боговима, а свој штаб допунио врачевима, пророцима и чаробњацима. Отворено је говорио да се враћа „боговима својих отаца“, наглашавајући да се „стиди“ Константина. „Овај велики бој показаће који од нас двојице грешни!“.

Због поновног Лицинијевог прогона хришћана, учестили су њихови скупови, постајући све опаснији за Лицинијеву власт. Од мера које је применио, треба поменути забрану женама да се састају са мушкарцима, обављање божје службе у градовима и проповедања неким епископима, деградација хришћанских официра и њихово отпуштање из војске, конфискација имовине појединим хришћанима и др. Истина, општу забрану хришћанства није изрекао.

Лициније је са својим легијама чекао код Адријанопоља (Једрена), на обали реке Еврос (Марица). Позиција му је била повољна. Река је била набујала, па су две војске неколико дана стајале свака на својој обали. Знало се

да ће нападач бити у тежој ситуацији. Константин се сетио чувене „варке“ са мостовима преко Тибра код Рима. Одлучио је да отпочне припреме за изградњу једног понтонског моста, а са мањом групом, обилазно, неочекивано и изненадно, пребацио се на другу страну реке. После постигнутог изненађења и разбијања његове војске, Лициније је са остатком највернијих војника побегао у Византион, где је борба настављена до његовог коначног пораза

Једно царство и један цар

Од 324. године и смакнућа цара Лицинија, Царство је имало само једног владара – Флавија Валерија Константина. Владао је све до своје смрти, 337. године. Међу битне догађаје у Константиновом животу треба уврстити и један од бројних, везаних за његову мајку Јелену. Наиме, она је 327. године у Јерусалиму пронашла крст на којем је разапет Исус Христос. Занимљиво је шта о томе пише Сократ Схоластик, царев биограф: „Један део крста Јелена је ставила у сребрни кивот, и остави га онде у спомен сведоцима каснијих векова, а преостали део крста посла цару. Он делове крста стави у своју статуу, надајући се да ће место у коме је таква драгоценост, бити спашено. Статуа о којој је реч налазила се на средини отвореног места које се звало Константиново, а беше постављена на високој порфирној колони (постољу)... До цара су дошли и клинови којима је Христос био прикован за крст. Јелена их је нашла у гробу и послала сину. Од тих клинова цар је за себе исковао шлем и штит и носио их на себи у време битак“. Наравно, та прича је касније била извор многих легенди.

Три године касније цар Константин представио је свету своје ново велико остварење. На простору некадашње мале али познате вароши Византион, изградио је себи нову престоницу, назвавши је Неа Рома (Нови Рим) – Константинопољ. Град је представљен 11. маја 330. године, а по својој лепоти, сјају, величини и богатству био је достојан „старијег брата“. Историчар Георгије Острогорски је с правом оценио да је у њему саздано „римско право, хеленска култура и хришћанска вера“. О самом оснивању града први је опширније писао Сократ Схоластик, који каже: „Цар је након Сабора проводио дане у радости. Чим је прославио спомен свог двадесетогодишњег царствовања, одмах је почео да зида цркве, како по другим местима, тако и по граду који је назван његовим именом. Најпре је град опасао зиданим бедемом, па је онда градио зграде, све лепшу од лепше... Онда му даде име Константинопољ, издаде закон којим се овај град назива и Други Рим. Овај закон беше исклесан на стубу од камена и налазио се на Војничком гробљу, близу статуе цара на коњу. У граду је саградио и две цркве: једној даде име храм мира, а другој храм Апостола. И не само да је градио хришћанске храмове, него је ружио незнабожачке богомоље“.

Величанствени Константинопољ

Закупљен идејом како да „надмаши“ вечни град Рим, који је током последњих 150 година, захваљујући подухватима Каракале, Александра Севера, Деције, па и Диоклецијана, постао велики и леп, Константин је маштао о својој будућој престоници. Према неким подацима, Рим је у доба Константина имао 28 библиотека, 11 великих тргова, 11 затворених базена с топлим водом, две арене, 36 славолука, 19 аквадуката. У ње-

му је живело милион и по становника. Колосеум је могао да прими око 15% грађанства.

Најранија идеја да се подигне нова престоница потицала је још из времена Јулија Цезара, који је говорио да је „град Рим превазиђен и политички непогодан за престоницу Империје“. Од тада су се многи цареви носили мишљу да своје резиденције преместе на Исток. Када је проценио да је све проблеме Царства решио и све непријатеље победио, одлучио је да се посвети градњи нове престонице. Најпре је размишљао о Троји, где су по легенди сахрањени Хомерови јунаци. Ипак, уместо града, подигао је славолук Тројанском рату. Босфор и Дарданели били су му војнички, политички и географски врло привлачни. Кажу да је послушао савет познатог мудраца Зопатера, који је важио за доброг астролога. Он је Константину помогао да „одреди место за нови град и час полагања темеља“. На ледини пред старим градом Византионом трасирани су поменути бедеми нове престонице. Камен темељац постављен је 4. новембра 326. године, непосредно после убиства Криспа и Фаусте.

Током првих година изградње, Константин је често боравио у Никомедији, али је брижно надзирао градњу нове престонице. Проширио је ранији трг и дао му име Аугустеон, на средини поставио кип своје мајке Јелене, подигао белу мермерну колонаду (ред стубова) новог Сената, а према Мраморном мору палате за цара и његову породицу. На југозападној страни Аугустеона налазио се хиподром за трку коња. Био је дугачак 400, а широк 120 метара и имао камену трибину са 30 редова седишта. Био је окружен двоспратном галеријом са луковима и бројним киповима. Константин није дозвољавао да се у граду одржавају гладијаторске игре. Из Делфа је пренет славни стари стуб са извајаним змијама, а из Грчке, Рима и Мале Азије пренете су и уграђене скоро највеће уметничке вредности.

И хришћанска заједница добила је могућност да раскошно гради, али Константин није бранио да се граде и светилишта „стarih богова“. На самом Аугустеону подигнута су два храма посвећена богињама Рима и Византиона – Тихи и Реи. Хришћани су подигли низ цркава, а прва и највећа је Хагија Софија. Посвећење Константинопоља обављено је 11. маја 330. године, четири године након постављања камена темеља. Без сумње, био је то један од највећих градитељских подухвата у светској историји тог доба. Како се читавог живота селио из града у град, Константин се напослетку преселио у свој нови дворца.

Константин је увео нове називе и титуле. Готово све што се тичало њега или било кога у његовој непосредној служби, носило је атрибут „свето“ или „посвећено“. Тачно се знало ко од доглавника, саветника или „министра“ има право на титуле илустер, спектабилис, хоноратус, егзиус, амплитудо... Протокол је био развијен до савршенства. Цар је од својих дворана стварао наследно племство, где су привилегије обезбеђиване и њиховим потомцима.

Цркве које је Константин подигао 326. године још се и данас зову фуори ле Мура – изван зидова. То су Сан Паоло изнад наводног гроба светог Павла, Сант Агнесе у Виа Номентана и Сан Лорензо, обе подигнуте над гробовима тих мученика. На локацији, где се налазила царска вила, у част два римска мученика изграђена је и црква СС Пиетро е Марцелино. С њом је била повезана велика зграда са округлом основицом, намењена за царски маузолеј. У њега је после смрти положи-

на царева мајка, света Јелена. Због тога се тај маузолеј и данас назива њеним именом. Од базилике саграђене на месту Јеленине палате у данашњем Триру ништа није остало у првобитном облику. Ту је у 11. веку отпочела изградња катедрале, која је дограђивана све до 1716. године.

Бог победе

О томе како је цар Константин доживљавао веру доста се расправљало и писало. На то највише указују документи које је оставио. У једном писму упућеном персијском цару Шапору 333. године, он пише: „Бог коме се клањам је онај чији знак моје одане трупе носе на својим леђима, идући свуда где их праведни циљеви воде, награђујући ме својим сјајним победама. Признајем да се клањам овом Богу са вечним сећањем. О њему, који борави високо на небесима, размисљам чистим и неукљаним умом. Пред њим клечим, клонећи се одвратне крви, свих неприкладних и злокобних говоркања, све ватре чаробних речи и сваког скрнављења којим је незаконита и срамна заблуда уништила читаве народе и бацила их у пакао“.

Веома добар суд о Константиновом односу према вери дао је наш познати византолог др Радивоје Радић, који каже: „Нису у праву они који сматрају да је Константин Велики у потпуности наступао као приврженик хришћанске вере и да су сви његови подухвати прожети хришћанством. Међутим, подједнако нису у праву ни они који сматрају да га је у односу са хришћанима искључиво покретала хладна политичка прагматичност и прорачунатост. Да би ова историјска загонетка била потпуна, сачувани историјски извори подупиру обе претпоставке. Несумњиво је, Константин Велики је имао одређено хришћанско осећање, али је, истовремено, био и одличан политичар“.

Иако некрштен, Константин је председавао Првим васељенским сабором у Nikeји 325. године, који је одбацио криво учење Арија, свештеника из Александрије, да „Христос није једнак Богу оцу, него да му је само сличан, да није Син Божији“. На Сабору је учествовало преко 300 „делегата“, који су утврдили Симбол вере и време празновања Васкрса. Тада је прописано и још двадесетак разних канона. Већина учесника изјаснила се против Арија, који је прогнан у Илирију, а његове бројне присталице у Галију. Међутим, како је Арије имао доста присталица међу дворанима, он је убрзо враћен, а протеран је његов главни противник – Атанасије Александријски. После Аријеве смрти (336), његове присталице су уживале заштиту на двору. По одлуци Другог сабора, одржаног у Цариграду 381. године, аријанство је осуђено и одвојено од хришћанске цркве, а аријанци изложени прогону. Ипак, успели су да се рашире међу варварским германским племенима (Готи, Вандали, Лангобарди), на које су становници Царства касније гледали као на иноверце. На нашим просторима среди-

ште им је било у Сирмијуму (Сремској Митровици), где су одржали четири сабора, а један је одржан у Сингидунуму (Београду).

Царска палата у Нишу

У скоро свим античким изворима Медијана се најпре помиње као „предграђе“ античког Наисуса, да би је Константин касније уздигао на ниво резиденције. После најновијих истраживања, са сигурношћу се може тврдити да су се на простору Медијане налазили раскошна царска палата, луксузне виле и објекти сакралног и јавног карактера. У јужном делу насеља налазило се војно утврђење, некропола (подземна гробница) и систем за снабдевање водом.

Археолошко налазиште Медијана, које захвата 40 хектара површине, налази се на путу између Ниша и Нишке Бање. Оно чини остатке резиденције и царске палате са комплексом вила веома богате архитектуре, са бројним украсима и подовима од мозаика и фресака. Средишњи простор Медијане заузимала је велика вила са перистилом (ходник са стубовима), за коју многи сматрају да је царска палата. Она је била повезана са термама и мањим нинфеумом (местом за младе девојке). Западно од ње налазио се хореум, а северније два сакрална објекта. Један од њих је баптистеријум (крстионица)

откривен 1981. године. Јужно од виле, где је сада „Електронска индустрија“, налазио се водоторањ који је немаром срушен. Прва организована истраживања отпочела су тридесетих година прошлог века. По завршетку Другог светског рата ископавања су настављена тек 1961. године, када

Медијана код Ниша

је утврђено пространство Медијане, распоред објеката и урбанизам насеља. Након откопавања преисторијског насеља на обали Нишаве 1972, те године је на простору царске палате пронађено 16 оштећених статуа римских божанстава. Према наводима историчара, Константин је у Нишу боравио 315, 319, 324. и 334. године, а после његове смрти ту су 340. боравили Константинови синови Константин Други и Констанс, који је касније Медијану користио као привремену резиденцију. Медијана је напуштена после њеног пустошења и разарања од Атилине војске (442).

За Медијану је везана и једна занимљивост. Она спада у три историјска споменика у свету, које чува једна породица кроз више генерација. Прва два су Христов гроб у Јерусалиму и Српско гробље на Зејтинлику, док су чувари и домаћини Медијане већ три генерације чланови породице Милић из Брозог Брода крај Ниша. Дакако, оно што данас Медијана има јесте велики потенцијал и неискоришћена прилика Ниша и Србије. На простору „Електронске индустрије“ налази се непроцењиво археолошко благо. Неки археолози тврде да таквих грађевина има само још неколико у свету. ■

(Насиџавак у следећем броју)

ВЕРСКИ ПРАЗНИЦИ 15–31. мај

Православни

- ✝ 21. мај – Свети апостол и јеванђелист Јован Богослов
22. мај – Пренос моштију Светог оца Николаја
24. мај – Свети Ћирило и Методије, Свети Никодим Српски

Католички

- ✝ 19. мај – Духови
26. мај – Пресвето Тројство
30. мај – Тијелово

Јеврејски

- ✧ 15. мај – Шавуот

СВЕТИ ЋИРИЛО И МЕТОДИЈЕ

Двојица браће рођена су у Солуну, у кући знаменитих и богатих родитеља. Старији, Методије, провео је као официр десет година међу Словенима (македонским) и тако научио словенски језик. После повратка

у Грчку замонашио се, а убрзо му се придружио млађи брат Кирило (Константин). Када је хазарски цар Каган тражио од цара Михаила проповеднике хришћанства, цар му је послао браћу Ћирила и Методија.

Они су најпре убедили Кагана и његове доглавнике, а затим у хришћанство преобратили и велики део народа. По повратку у Цариград саставили су словенску азбуку од 38 слова и почели да преводe црквене књиге с грчког на словенски. ■

ШАВУОТ

Шавуот је један од три ходочасничка празника, који се слави седам недеља после другог дана Пасхе, односно педесети дан од почетка одбројавања, наиме, када пада први дан тог дводневног празника. Молитве у синагогама су сличне, скоро исте, као и за друга два ходочасничка празника (Песах и Сукот). Обичај је да се домови и синагоге украсе зеленилом и цвећем, а у Русији и Пољској се по поду просипа и трава, чиме се прослављање добијања Торе, Десет заповести и склапања савеза с Богом повезивало с древним јеврејским празником ратара. ■

Крај Првог балканског рата

Одлазак Отоманске империје

После потписивања билатералних уговора, војних конвенција и споразума, Србија, Бугарска, Грчка и Црна Гора мобилисале су више од 720 хиљада војника, док је турска војска имала 40 дивизија с више од 300 хиљада ратника, углавном Вардарске армије. Рат је завршен потписивањем уговора о миру у Лондону 30. маја 1913. године. Савезници су заједничким снагама поразили Отоманску империју, којој је, од европских поседа, остао само Цариград с околином.

Претпоследњег дана маја 1913. године у Лондону је потписан уговор о миру између балканских савезника Србије, Бугарске, Грчке и Црне Горе, с једне стране и Турске империје, с друге. Балкански рат, започет 8. октобра 1912. нападом црногорске војске на Скадар, имао је две фазе, од којих је прва трајала непуну три месеца и завршена је потписивањем примирја 3. децембра исте године.

Иако нису имали заједнички ратни план, савезници су помагали једни другима у реализацији ослободилачких операција и напада на отоманску војску на Балкану. После потписивања билатералних уговора, војних конвенција и споразума, Србија, Бугарска, Грчка и Црна Гора мобилисале су више од 720 хиљада војника, док је турска војска имала 40 дивизија с више од 300 хиљада ратника, углавном Вардарске армије.

У Србији је мобилизација војске спроведена у рекордном року, што је сведочило о огромној жељи народа да се ослободи вишевековног турског јарма. Пешадијске јединице мобилисане су за свега четири дана, а коњица и артиљерија за шест. У јединицама се појавило и око 20 хиљада војника који нису били предвиђени планом мобилизације.

Покушавајући да сачува власт на Балканском полуострву, Турска је главним снагама предузела општу офанзиву на оба војишта – тракијском, према бугарској војсци и вардарском, према српским армијама, док су помоћне снаге биле концентрисане за борбе на Косову и Метохији, у Рашкој области, према Скадру и у јужној Македонији и Епиру.

Српска војска прешла је у наступање 20. октобра. Јаворска бригада и Ибарска војска ослободиле су део

Санџака и Метохије. Прва, Друга и Трећа армија концентрично су наступале ка Овчем пољу и Скопљу. Покушавајући да спречи офанзиву, турска Вардарска армија напала је српску Прву армију 23. октобра и, после дводневне битке код Куманова, повукла се поражена и десеткована.

Након Кумановске битке Вардарска армија се, као главна снага на западном делу ратишта, нашла у неповољном положају. Језгро армије одступило је ка Скопљу и Велесу, остављајући српској војсци отворен правац за надирање у долину Вардара. За успехе постигнуте у Кумановској бици генерал Радомир Путник добио је чин војводе, а пуковници Живојин Мишић и Петар Бојовић чин генерала.

Друга српска армија после Кумановске битке упућена је у помоћ Бугари-

ма под Једрене, а Трећа српска армија упутила је део снага ка Љешу и Драчу, ради избијања на Јадранско приморје и помоћи Црногорцима при заузимању Скадра. Остатак је ушао у састав Прве армије, која је опрезно наступала кроз Македонију. У бојевима на Присату и Плетвару, почетком новембра, и у Битољској бици од 16. до 18. новембра, турска Вардарска армија коначно је потучена.

На свом делу ратишта грчка војска је 22. октобра поразила главнину турске војске, која се повукла ка Солуну, где се 9. новембра предала. Примирје је склопљено 3. децембра 1912, што није значило и крај рата. Од 3. фебруара наредне године борбе су настављене око Једрена, које је заузето 26. марта. Рат је завршен уговором о миру у Лондону, 30. маја 1913. године. Савезници су заједничким снагама поразили Отоманску империју, којој је, од европских поседа, остао само Цариград с околином. ■

Др Миљан МИЛКИЋ

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА

расписује

КОНКУРС

За реизбор у звање наставника у пољу
друштвено-хуманистичких наука

I Реизбор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област Стратегија у звање доцента.
2. Једног наставника за ужу научну област Економија одбране у звање доцента.
3. Једног наставника за ужу научну област Менаџмент у звање доцента.
4. Једног наставника за ужу научну област Систем логистике у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

- 1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира;
- 2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи;
- 3) да је кандидат професионално војно лице;

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За реизбор у звање доцента:

- 1) Најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду.

Уколико кандидат нема трогодишње педагошко искуство у звању асистента потребно је да има: просечну оцену са студија најмање 8 и позитивну оцену са приступног предавања.

- 2) Најмање један рад ранга М23, М24 или М51.
- 3) Најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63).
- 4) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

Остале напомене:

Реизбор у звања доцента вршиће се у складу са тачком 12. Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адресе или у секретаријату Војне академије);
2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;
3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);
4. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звања наставника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област на коју се пријава односи и бројчану ознаку уже научне области која је наведена у тексту конкурса.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 15 дана рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања. ■

АУТОГУМЕ И ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА

БЕЗ

УЧЕШЋА
ЖИРАНАТА
ЧЕКОВА
КАМАТА

ПРОДАЈА НА РАТЕ
ЗА ПРИПАДНИКЕ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
И ВОЈНЕ ПЕНЗИОНЕРЕ
ПУТЕМ АДМИНИСТРАТИВНЕ
ЗАБРАНЕ

КОТИК д.о.о

Панчево, Жарка Зрењанина 14

Телефони: 013/344-321,

063/370-138

Телефакс: 013/345-930

E-mail: kotikdoo@gmail.com

- БИЦИКЛИ, КАЦИГЕ, РЕЗЕРВНИ ДЕЛОВИ, ПРАТЕЋА ОПРЕМА
- АУТОМОБИЛСКЕ ГУМЕ, АКУМУЛАТОРИ, МОТОРНА УЉА...
- АУТО-ДЕЛОВИ ЗА СВА ВОЗИЛА
- ПРОГРАМ „VILLAGER“, КОСИЛИЦЕ, ТРИМЕРИ, МОТОРНЕ ТЕСТЕРЕ
- ЕЛЕКТРИЧНИ РУЧНИ АЛАТ
- РАЧУНАРИ И РАЧУНАРСКА ОПРЕМА

УНИВЕРЗИТЕТ ОДБРАНЕ У БЕОГРАДУ
ВОЈНА АКАДЕМИЈА

расписује

КОНКУРС

За реизбор у звање наставника у пољу
ТЕХНИЧКО ТЕХНОЛОШКИХ НАУКА

I реизбор у звање наставника:

1. Једног наставника за ужу научну област Заштита од НХБ оружја у звање доцента.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА

1) да кандидат поседује научни степен доктора наука из уже научне области за коју се бира;

2) да кандидат није правоснажно осуђиван за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје високошколска установа или примања мита у обављању послова у високошколској установи.

3) да је кандидат професионално војно лице.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА

За реизбор у звање доцента:

1) Најмање трогодишње педагошко искуство у звању асистента и да није оцењен од стране кадета односно студената оценом лошијом од оцене „добар“ више од два пута у протеклом трогодишњем периоду.

Уколико кандидат нема трогодишње педагошко искуство у звању асистента потребно је да има: просечну оцену са студија најмање 8 и позитивну оцену са приступног предавања.

2) Најмање један рад ранга М21, М22 или М23 и најмање један рад ранга М51, М52 или М53.

3) Најмање два излагања на научним скуповима (М31, М33, М61, М63).

4) Остварене активности у најмање два елемента из Табеле елемената доприноса наставника академској и широј заједници (Табела 1. као прилог Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12) – осим ако се први пут бира у звање.

Остале напомене:

Реизбор у звања доцента вршиће се у складу са тачком 12. Критеријумима за стицање звања наставника на Универзитету одбране у Београду – „Службени војни лист“, број 7/12.

ДОКУМЕНТАЦИЈА КОЈА СЕ ПОДНОСИ УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС

Уз пријаву на конкурс кандидати треба да приложе:

1. биографске податке и доказе о испуњености услова конкурса (систематизоване према главама II, III, IV, V и VI у Обрасцу – Извештај комисије о пријављеним кандидатима за избор у звање наставника, који преузети са интернет адресе или у секретаријату Војне академије);

2. библиографију објављених научних и стручних радова са копијама примерака научних радова и других публикација;

3. сагласност претпостављене команде за ангажовање у наставном процесу на Војној академији (само за кандидате ван Војне академије односно Универзитета одбране у Београду);

4. уверење надлежног органа МУП о непостојању правоснажне пресуде за кривично дело против полне слободе, фалсификовања јавне исправе коју издаје Универзитет или високошколска јединица или примања мита у обављању послова високошколске установе.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Пријаве на конкурс за избор у звање наставника подносе се на адресу Генерала Павла Јуришића Штурма 33, Београд, са назнаком „конкурс за избор у звања наставника“. У пријави обавезно навести адресу и телефон, ужу научну област на коју се пријава односи и бројчану ознаку уже научне области која је наведена у тексту конкурса.

Непотпуне и неблаговремено поднете пријаве неће бити разматране.

Конкурсна документација се неће враћати кандидату.

Конкурс је отворен 15 дана рачунајући од првог наредног дана од дана објављивања. ■

Медија Центар „Одбрана“
Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел: 011/3241-258, Факс: 011/3241-363

Маркетинг: 011/3201-728
marketing@odbrana.mod.gov.rs

Претплата: 011/3201-995
pretplata@odbrana.mod.gov.rs

Продаја: 011/3241-009
komercijala@odbrana.mod.gov.rs

MILE DRAGIĆ
PRODUCTION
WWW.ARMYEQUIPMENT.COM

РЕПУБЛИКА СРБИЈА
МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
СЕКТОР ЗА ЉУДСКЕ РЕСУРСЕ
УПРАВА ЗА ТРАДИЦИЈУ, СТАНДАРД И ВЕТЕРАНЕ

ОБАВЕШТЕЊЕ

о донетој Одлуци о расподели станова у закуп на неодређено време

Одлука о расподели станова у закуп на неодређено време ступила је на снагу даном доношења, 24. 04. 2013. године, а додела станова ће се извршити са пресеком стања на дан 02. 04. 2013. године.

Извод из Одлуке о расподели станова у закуп на неодређено време

А) РЕДОВНА ПОДЕЛА

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА							СВЕГА		
			0.5	1	1.5	2	2.5	3	3.5		4	
1	БЕОГРАД/ Београд	ОФИЦИРИ	1			1		1	1		4	20
2		ПОДОФИЦИРИ	1			2					3	
3		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	2	1	1	1					5	
4		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ	1	1		1					3	
5		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ		1	1	1					3	
6		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА У МО И ВС		1		1					2	
7	ВАЉЕВО/ Ваљево	ПОДОФИЦИРИ				1					1	1
8	ВРШАЦ/ Панчево	ПОДОФИЦИРИ						1			1	3
9		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС				1					1	
10		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ				1					1	
11	ГОРЊИ МИЛАНОВАЦ/ Горњи Милановац	ПОДОФИЦИРИ				1					1	2
12		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ							1	1		
13	НОВИ САД/ Нови Сад	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	1								1	1
14	ПАРАЋИН/ Зајечар	ОФИЦИРИ				1					1	1
15	ПОЖАРЕВАЦ/ Пожаревац	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	1								1	1
16	СРЕМСКА МИТРОВИЦА/ Сремска Митровица	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС			1						1	1
17	УЖИЦЕ/ Краљево	ПОДОФИЦИРИ	1	1							2	3
18		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС	1								1	
19	ЧАЧАК/ Краљево	ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВС						1			1	1
СВЕГА СТАНОВА ЗА РАСПОДЕЛУ			9	5	3	12	0	3	1	1	34	

Б) РЕКАПИТУЛАЦИЈА

РБ	МЕСТО / Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА								
			0.5	1	1.5	2	2.5	3	3.5	4	СВЕГА
1	СВА МЕСТА / СВИ ГАРНИЗОНИ	ОФИЦИРИ	1			2		1	1		5
2		ПОДОФИЦИРИ	2	1		4		1			8
3		ЦИВИЛНА ЛИЦА У МО И ВОЈСЦИ	5	1	2	2		1			11
4		ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ	1	1		2				1	5
5		ПЕНЗИОНИСАНИ ПОДОФИЦИРИ		1	1	1					3
6		ПЕНЗИОНИСАНА ЦИВИЛНА ЛИЦА		1		1					2
УКУПНО ПО КАТЕГОРИЈАМА ЛИЦА			9	5	3	12	0	3	1	1	34

У току је поступак утврђивања права стамбеним интересентима који су закључно са даном пресека стања, дали оверене изјаве о месту коначног решавања стамбеног питања и структури жељеног стана, провера валидности документације о утврђеном здравственом стању лица по којој су утврђени бодови, провера података о месту пребивалишта лица и чланова заједничког породичног домаћинства, као и провера стамбеног статуса лица која су имала станове у бившим републикама СФРЈ.

Стамбени орган ће од свих лица, која се налазе у ужем кругу стамбених интересента за доделу стана по овој Одлуци, затражити да у циљу утврђивања права доставе одговарајуће доказе. Захтеви лица која тражене доказе не доставе у предвиђеном року неће се разматрати.

По окончању поступка провере, извршиће се подела станова, а информације о извршеним доделама станова у закуп на неодређено време, као и ажуриране ранг листе биће објављени на сајту Министарства одбране.

ОБАВЕШТЕЊЕ

о донетој Допуни Одлуке о расподели станова у закуп на неодређено време

Допуна Одлуке о расподели станова у закуп на неодређено време ступила је на снагу даном доношења, 30.04.2013. године, а додела станова ће се извршити са пресеком стања на дан 02.04.2013. године.

Извод из Допуне Одлуке о расподели станова у закуп на неодређено време

РБ	МЕСТО/Гарнизон	КАТЕГОРИЈА ЛИЦА	СТРУКТУРА СТАНА И БРОЈ ОПРЕДЕЉЕНИХ СТАНОВА							СВЕГА	
			0.5	1	1.5	2	2.5	3	3.5		4
14а	ПАРАЋИН/Зајечар	ПЕНЗИОНИСАНИ ОФИЦИРИ				1					1

У току је поступак утврђивања права стамбеним интересентима који су закључно са даном пресека стања,

дали оверене изјаве о месту коначног решавања стамбеног питања и структури жељеног стана, провера валидности документације о утврђеном здравственом стању лица по којој су утврђени бодови, провера података о месту пребивалишта лица и чланова заједничког породичног домаћинства, као и провера стамбеног статуса лица која су имала станове у бившим републикама СФРЈ.

Стамбени орган ће од свих лица, која се налазе у ужем кругу стамбених интересента за доделу стана по овој Одлуци, затражити да у циљу утврђивања права доставе одговарајуће доказе. Захтеви лица која тражене доказе не доставе у предвиђеном року неће се разматрати.

По окончању поступка провере, извршиће се подела станова, а информације о извршеним доделама станова у закуп на неодређено време, као и

ажуриране ранг листе биће објављени на сајту Министарства одбране.

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ
РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
ГЕНЕРАЛШТАБ ВОЈСКЕ СРБИЈЕ
Управа за људске ресурсе
расписује

КОНКУРС

За попуну слободних радних места
професионалних војника,
на одређено време, у:

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА БАЧКА ТОПОЛА

Војна пошта 1414 Нови Сад

1. пешадија – 2 извршиоца
2. артиљерија – 4 извршиоца
3. оклопне јединице – 5 извршилаца
4. служба телекомуникације – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА БЕОГРАД

Војна пошта 5542 Београд

5. служба телекомуникације – 5 извршилаца
6. саобраћајна служба – 3 извршиоца

Војна пошта 2237 Београд

7. пешадија – 1 извршилац

Војна пошта 1094 Земун

8. пешадија – 2 извршиоца (радна места су у Земуну)

Војна пошта 9858 Батајница

9. пешадија – 5 извршилаца (радна места су у Батајници)
10. техничка служба – 1 извршилац (радно место је у Батајници)
11. интендантска служба – 1 извршилац (радно место је у Батајници)

Војна пошта 5133 Земун

12. саобраћајна служба – 1 извршилац (радно место је у Земуну)

Војна пошта 3395 Батајница

13. артиљеријско-ракетне јединице за ПВД – 1 извршилац (радно место је у Батајници)
14. техничка служба – 1 извршилац (радно место је у Батајници)

Војна пошта 5004 Јаково

15. пешадија – 3 извршиоца (радна места су у Јакову)
16. техничка служба – 1 извршилац (радно место је у Јакову)

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА БУЈАНОВАЦ

Војна пошта 4976 Врање

17. инжењерија – 1 извршилац
18. интендантска служба – 2 извршиоца

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ВАЉЕВО

Војна пошта 3720 Краљево

19. саобраћајна служба – 3 извршиоца

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ВРАЊЕ

Војна пошта 4976 Врање

20. оклопне јединице – 5 извршилаца
21. служба телекомуникације – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ЗАЈЕЧАР

Војна пошта 4666 Ниш

22. пешадија – 1 извршилац
23. служба телекомуникације – 1 извршилац

Војна пошта 6002 Зајечар

24. пешадија – 7 извршилаца
25. техничка служба – 1 извршилац
26. саобраћајна служба – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА КРАЉЕВО

Војна пошта 3720 Краљево

27. артиљерија – 6 извршилаца
28. артиљеријско-ракетне јединице за ПВД – 7 извршилаца
29. оклопне јединице – 2 извршиоца
30. инжењерија – 4 извршиоца
31. служба телекомуникације – 4 извршиоца
32. техничка служба – 1 извршилац
33. саобраћајна служба – 5 извршилаца
34. грађевинска служба – 2 извршиоца
35. служба ваздушног осматрања и јављања – 1 извршилац

Војна пошта 2834 Београд

36. пешадија – 3 извршиоца

Војна пошта 2895 Лађевци

37. служба ваздушног осматрања и јављања – 2 извршиоца (радна места су у Лађевцима)

Војна пошта 5019 Крушевац

38. саобраћајна служба – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА КРУШЕВАЦ

Војна пошта 5801 Крушевац

39. атомско-биолошко-хемијска служба – 5 извршилаца
40. техничка служба – 1 извршилац
41. саобраћајна служба – 7 извршилаца

Војна пошта 5019 Крушевац

42. саобраћајна служба – 1 извршилац

Војна пошта 3161 Крушевац

43. пешадија – 4 извршиоца
44. интендантска служба – 1 извршилац

Војна пошта 6910 Крушевац

45. атомско-биолошко-хемијска служба – 1 извршилац
46. саобраћајна служба – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА КУРШУМЛИЈА

Војна пошта 4666 Ниш

47. пешадија – 1 извршилац
48. артиљерија – 1 извршилац

49. техничка служба – 3 извршиоца
50. служба телекомуникације – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА НИШ

Војна пошта 4666 Ниш

51. служба телекомуникације – 2 извршиоца

Војна пошта 8486 Панчево

52. пешадија – 8 извршилаца
53. техничка служба – 1 извршилац
54. саобраћајна служба – 4 извршиоца

Војна пошта 3987 Ниш

55. саобраћајна служба – 13 извршилаца

Војна пошта 5464 Ниш

56. служба телекомуникације – 5 извршилаца

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА НОВИ ПАЗАР

Војна пошта 3720 Краљево

57. пешадија – 1 извршилац
58. артиљерија – 3 извршиоца
59. оклопне јединице – 10 извршилаца

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА НОВИ САД

Војна пошта 1414 Нови Сад

60. пешадија – 6 извршилаца
61. инжењерија – 10 извршилаца
62. служба телекомуникације – 8 извршилаца
63. техничка служба – 7 извршилаца
64. интендантска служба – 5 извршилаца
65. саобраћајна служба – 5 извршилаца

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ПАНЧЕВО

Војна пошта 1414 Нови Сад

66. пешадија – 5 извршилаца
67. служба телекомуникације – 1 извршилац
68. саобраћајна служба – 3 извршиоца

Војна пошта 8486 Панчево

69. пешадија – 13 извршилаца
70. служба телекомуникације – 4 извршиоца
71. саобраћајна служба – 5 извршилаца
72. грађевинска служба – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ПОЖАРЕВАЦ

Војна пошта 5302 Пожаревац

73. оклопне јединице – 1 извршилац
74. инжењерија – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА ПРОКУПЉЕ

Војна пошта 4666 Ниш

75. инжењерија – 5 извршилаца
76. техничка служба – 1 извршилац
77. интендантска служба – 1 извршилац
78. саобраћајна служба – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА РАШКА

Војна пошта 3720 Краљево

79. пешадија – 32 извршиоца
80. служба телекомуникације – 1 извршилац
81. интендантска служба – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА СОМБОР

Војна пошта 1423 Сомбор

82. санитарска служба – 1 извршилац

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА СРЕМСКА МИТРОВИЦА

Војна пошта 1414 Нови Сад

83. артиљерија – 1 извршилац
84. оклопне јединице – 13 извршилаца
85. саобраћајна служба – 5 извршилаца

МЕСТУ СЛУЖБОВАЊА УЖИЦЕ

Војна пошта 5542 Београд

86. интендантска служба – 1 извршилац

УСЛОВИ КОНКУРСА

На конкурс се могу јавити држављани Републике Србије, који испуњавају следеће услове:

а) ОПШТИ УСЛОВИ

- да су здравствено способни за службу у Војсци Србије (што утврђује надлежна војнолекарска комисија);
- да им раније није престајао радни однос у државном органу због теже повреде дужности из радног односа (за лица која су раније била у радном односу у државном органу);
- да нису осуђивани на казну затвора од најмање шест месеци;
- да нису старији од 30 година;
- да су одслужили војни рок са оружјем (осим за лица женског пола);
- да задовољавају минимално прописане вредности критеријума психолошке процене за пријем у професионалну војну службу;
- да задовољавају минимално прописане вредности критеријума провере физичке способности за пријем у професионалну војну службу;
- да су безбедносно проверени и да немају безбедносних сметњи за рад у Војсци Србије и ван Војске Србије (што утврђује Војнобезбедносна агенција);

б) ПОСЕБНИ УСЛОВИ

- да имају најмање средњу стручну спрему, осим за радна места на р. бр. 4, 5, 13, 14, 21, 22, 23, 31, 35, 37, 39, 45, 47, 48, 50, 51, 56, 62, 67, 70, 80. и 1 радно место на р. бр. 20, где је потребно најмање завршена средња школа 4. степена и за радна места на р. бр. 9, 15, 24, 43, 1 радно место на р. бр. 66. и 5 радних места на р. бр. 79, где је потребно најмање основно образовање (радна места стрелаца и чувара);
- за сва радна места у саобраћајној служби могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију, осим за радна места на р. бр. 41, 55, 78, 3 радна места на р. бр. 33. и 1 радно место на р. бр. 65, где је потребна најмање „Е” категорија;
- за сва радна места у служби телекомуникације могу конкурисати лица која имају завршену електротехничку или саобраћајну школу (смер телекомуникације);
- за сва радна места у Војној пошти 8486 Панчево потребно је да су кандидати пливачи;
- за четири радна места на р. бр. 3: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;
- за радно место на р. бр. 7: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;
- за једно радно место на р. бр. 8: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 10: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за механичара;

■ за радно место на р. бр. 11: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за куvara;

■ за радно место на р. бр. 13: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 14: могу конкурисати лица која имају завршену техничку школу (електротехнички смер) или одговарајућу диплому или сертификат за механичара за ваздухопловну опрему;

■ за радно место на р. бр. 16: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за механичара;

■ за радно место на р. бр. 17: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за радна места на р. бр. 18: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за куvara;

■ за једно радно место на р. бр. 20, где је потребно најмање завршена средња школа 4. степена: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за радно место на р. бр. 21: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 25: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за ватрогасца/противпожарца;

■ за радна места на р. бр. 30: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за једно радно место на р. бр. 3.: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 32: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за механичара и најмање „Е” категорију;

■ за радна места на р. бр. 34: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за лимара и најмање „Ц” категорију (за 1 радно место) и одговарајућу школу, диплому или сертификат за зидара (за 1 радно место);

■ за радно место на р. бр. 35: могу конкурисати лица која имају завршену електротехничку школу;

■ за радна места на р. бр. 37: могу конкурисати лица која имају завршен електротехнички или ППТ смер или сертификат цртача трага;

■ за радно место на р. бр. 38: могу конкурисати лица која имају завршену саобраћајну школу и положен испит за инструктора за „Б” и „Ц” категорију (5. степен стручне спреме);

■ за радна места на р. бр. 39: могу конкурисати лица која имају завршену хемијску или хемијско-технолошку школу;

■ за радно место на р. бр. 40: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за ватрогасца/противпожарца;

■ за радно место на р. бр. 44: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за куvara;

■ за радно место на р. бр. 45: могу конкурисати лица која имају завршену хемијску или хемијско-технолошку школу и која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 48: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радна места на р. бр. 49: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за механичара (за 2 радна места) и одговарајућу школу, диплому или сертификат за ватрогасца/противпожарца (за 1 радно место), а за једно радно место, где је потребна одговарајућа школа, диплома или сертификат за механичара могу конкурисати лица која имају и најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 53: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за механичара;

■ за радна места на р. бр. 56: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радна места на р. бр. 58: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за једно радно место на р. бр. 59: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за седам радних места на р. бр. 61: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за једно радно место на р. бр. 62: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радна места на р. бр. 63: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за механичара (за 4 радна места), одговарајућу школу, диплому или сертификат за погонског манипуланта (за 2 радна места) и одговарајућу школу, диплому или сертификат за ватрогасца/противпожарца (за 1 радно место);

■ за радна места на р. бр. 64: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за месара (за 1 радно место), одговарајућу школу, диплому или сертификат за куvara (за 2 радна места), одговарајућу школу, диплому или сертификат за обућара (за 1 радно место) и одговарајућу школу, диплому или сертификат за столара (за 1 радно место);

■ за једно радно место на р. бр. 66, где је потребно најмање завршена средња стручна спрема: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 67: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за три радна места на р. бр. 69: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радна места на р. бр. 70: могу конкурисати лица која имају најмање „Ц” категорију;

■ за радно место на р. бр. 72: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за инсталатера водовода и канализације;

■ за радно место на р. бр. 73: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за радно место на р. бр. 74: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за радна места на р. бр. 75: могу конкурисати лица која имају завршену школу за руковаоце грађевинских машина или одговарајући сертификат за послужиоца грејдера (за 1 радно место), одговарајући сертификат за послужиоца дозера (за 2 радна места), одговарајући сертификат за послужиоца моста (за 1 радно место) и одговарајући сертификат за послужиоца компресора (за 1 радно место), а за радна места, где су потребни одговарајући сертификати за послужиоца грејдера и послужиоца дозера могу конкурисати лица која имају и најмање „Б” категорију;

■ за радно место на р. бр. 76: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за ватрогасца/противпожарца;

■ за радно место на р. бр. 77: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за куvara;

■ за радно место на р. бр. 81: могу конкурисати лица која имају завршену угоститељску или прехранбену школу;

■ за радно место на р. бр. 82: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за болничара;

■ за четири радна места на р. бр. 84: могу конкурисати лица која имају најмање „Б” категорију;

■ за радно место на р. бр. 86: могу конкурисати лица која имају одговарајућу школу, диплому или сертификат за куvara;

■ за возаче, надлежна војнолекарска комисија утврђује здравствену способност за возаче моторних возила у Војсци Србије;

■ кандидати који конкуришу за пријем у јединице специјалне бригаде треба успешно да заврше селективну обуку;

- кандидати који конкуришу за пријем у јединице војне полиције треба успешно да заврше специјалистичку обуку;
- кандидати женског пола (који нису војно обучени) треба успешно да заврше основну и специјалистичку обуку.

НАЧИН КОНКУРИСАЊА

Кандидат из грађанства, који испуњава услове, доставља попуњен образац пријаве за пријем у Војску Србије у својству професионалног војника непосредно, или поштом, Војној пошти са којом жели да закључи уговор. Уз образац пријаве прилаже се:

- кратка биографија;
- извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини);
- уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини);
- потврда државног органа да кандидату није раније пре-стајао радни однос, у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа (за лица која су раније била у радном односу у државном органу);
- уверење надлежног органа МУП-а РС да кандидат није осуђиван на казну затвора од најмање шест месеци (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини);
- копија војничке књижице (осим за лица женског пола);
- потврда Центра Министарства одбране за локалну самоуправу да је кандидат одслужио војни рок са оружјем (осим за лица женског пола);
- копија дипломе о стеченом образовању (фотокопија оверена у суду или општини);
- копија возачке дозволе (фотокопија оверена у суду или општини), за лица која конкуришу за род-службу где се захтева одређена категорија.

Документа која се прилажу уз пријаву, изузев извода из матичне књиге рођених, уколико је на новом образцу, не могу бити старија од 6 (шест) месеци.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају услове конкурса за пријем на радно место на које су конкурирали.

Конкурсна комисија позваће кандидате који испуњавају услове конкурса ради обављања психолошке процене, комисијског разговора, физичке провере и општег лекарског прегледа у јединици и утврдиће њихове резултате према мерилима прописаним за избор.

Кандидати који са најбољим резултатом испуне мерила за избор, биће упућени на медицинско-здравствену процену у надлежну војноздравствену установу, ради утврђивања здравствене

способности за професионалну војну службу. За наведене кандидате извршиће се безбедносна провера за пријем на рад у Војску Србије.

Позиви и сва писмена документа достављају се на адресу коју кандидат наведе у пријави за пријем.

Уколико се кандидат не одазове позиву ради обављања психолошке процене, комисијског разговора, физичке провере и општег лекарског прегледа у јединици и упућивања на медицинско-здравствену процену, сматраће се да не жели да ступи у професионалну војну службу.

Одлуку о избору кандидата за пријем у професионалну војну службу донеће надлежни старешина, о чему ће писаним путем бити обавештени сви учесници јавног конкурса у року од осам дана од дана када је извршен избор.

Изабрани кандидати, који су одслужили војни рок под оружјем, биће примљени у својству професионалних војника на одређено време на период од шест месеци, уз могућност продужења уговора о раду на период од 3 године до навршених 40 година живота.

Изабрани кандидати женског пола, који нису служили војни рок, биће упућени на обуку у јединице и центре за оспособљавање. Кандидати који успешно заврше обуку биће примљени у својству професионалних војника на одређено време на период од шест месеци, уз могућност продужења уговора о раду на период од 3 године до навршених 40 година живота.

Кандидати за пријем у јединице специјалне бригаде, који успешно заврше предвиђену селективну обуку и буду изабрани за пријем у професионалну војну службу и кандидати за пријем у јединице војне полиције, који успешно заврше специјалистичку обуку, биће примљени у својству професионалних војника на одређено време на период од шест месеци, уз могућност продужења уговора о раду на период од 3 године до навршених 40 година живота.

Уколико се кандидат не одазове позиву ради закључења уговора о раду или не ступи на обуку у року који му је одређен, сматраће се да не жели да ступи у професионалну војну службу.

Лица примљена у професионалну војну службу остварују сва права и обавезе у складу са *Законом о Војсци Србије*.

Конкурс је отворен до 14. јуна 2013. године.

Непотпуне, неблаговремене или неразумљиве пријаве, уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће се узимати у даље разматрање, а кандидатима који не буду изабрани конкурсна документација се неће враћати.

Додатне информације о професионалној војној служби, броју слободних места и потребном профилу, могу се добити на следећим бројевима телефона:

– 011/2063-432	Генералштаб Војске Србије;
– 011/3603-546	Војна пошта 5542 Београд;
– 011/3401-204	Војна пошта 2237 Београд;
– 021/4835-534 и 4835-016	Војна пошта 1414 Нови Сад;
– 036/308-422 и 308-146	Војна пошта 3720 Краљево;
– 018/555-353 и 508-554	Војна пошта 4666 Ниш;
– 017/414-102, лок. 41-051 и 41-414	Војна пошта 4976 Врање;
– 013/326-221 и 326-078	Војна пошта 8486 Панчево;
– 018/508-004 и 508-218	Војна пошта 3987 Ниш;
– 021/4835-441 и 4835-424	Војна пошта 2827 Нови Сад;
– 037/416-056, 416-081 и 416-037	Војна пошта 5801 Крушевац;
– 011/2064-356, 2064-349 и 2064-480	Војна пошта 2834 Београд;
– 018/508-814	Војна пошта 5464 Ниш;
– 011/3074-143	Војна пошта 1094 Земун;
– 011/3106-207	Војна пошта 9858 Батајница;

– 036/305-031	Војна пошта 2895 Лађевци;
– 011/3053-707	Војна пошта 5133 Земун;
– 025/438-899, лок. 58-167 и 58-091	Војна пошта 1423 Сомбор;
– 012/223-666, лок. 49-206	Војна пошта 5302 Пожаревац;
– 037/416-340	Војна пошта 5019 Крушевац;
– 011/3106-583	Војна пошта 3395 Батајница;
– 037/416-310	Војна пошта 6910 Крушевац;
– 011/8416-886, лок. 30-767	Војна пошта 5004 Јаково;
– 037/416-023	Војна пошта 3161 Крушевац;
– 019/426-388 и 422-034, лок. 48-102	Војна пошта 6002 Зајечар.

Информације су доступне на сајту Министарства одбране (www.mod.gov.rs) и Војске Србије (www.vs.rs).

_____ (презиме, средње име и име и кандидата)

_____ (адреса сталног пребивалишта)

_____ (место становања)

_____ (контакт телефони – фиксни/мобилни)

_____ (e-mail адреса)

Пријава за пријем у Војску Србије у својству професионалног војника, **ДОСТАВЉА** –

ВОЈНОЈ ПОШТИ _____

Ја, _____, ЈМБГ _____ (презиме, средње име и име)

са завршеном школом _____ и звањем _____

подносим пријаву за пријем у Војску Србије у Војну пошту _____

за род-службу _____, у месту службовања _____

Поред ове пријаве за пријем у Војску Србије, исту сам доставио и следећим Војним поштама:

1) _____, за род-службу _____, у месту службовања _____

2) _____, за род-службу _____, у месту службовања _____

Уколико не будем примљен за род-службу за коју конкуришем (ЗАОКРУЖИТИ):

а) ПРИХВАТАМ да се моја пријава разматра и за попуну других радних места у истој или другој јединици или месту службовања;

б) НЕ ПРИХВАТАМ да се моја пријава разматра и за попуну других радних места у истој или другој јединици или месту службовања.

Уз пријаву прилажем следећа документа:

1. Кратку биографију;
2. Извод из матичне књиге рођених (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – уколико није на новом обрасцу не старије од 6 месеци);
3. Уверење о држављанству (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – не старије од 6 месеци);
4. Потврду државног органа да ми није раније престајао радни однос, у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа (за лица која су раније била у радном односу у државном органу);
5. Уверење надлежног органа МУП-а РС да нисам осуђиван/а на казну затвора од најмање шест месеци (оригинал или фотокопија оверена у суду или општини – не старије од 6 месеци);
6. Копију војничке књижице (осим за лица женског пола);
7. Потврду Центра Министарства одбране за локалну самоуправу да сам одслужио војни рок са оружјем (осим за лица женског пола);
8. Копију дипломе о стеченом образовању (фотокопија оверена у суду или општини);
9. Копију возачке дозволе (фотокопија оверена у суду или општини).

Сагласан сам да се изврши безбедносна провера у вези са запослењем у Војсци Србије у складу са законом о заштити података о личности („Службени лист СРЈ“, бр. 24/98 и 26/98) и чланом 16. Правилника о безбедносним проверама лица које врши војнобезбедносна агенција („Службени војни лист“, бр. 18/2010).

У _____

Потпис _____

дана _____

Јавни конкурс

за попуну радних места војних службеника
пријемом лица у радни однос на неодређено време,
у Војни архив Института за стратегијска истраживања
Сектора за политику одбране Министарства одбране
Републике Србије

1. један (1) архивиста, ВСС,
2. један (1) оператер за обраду и унос података, ССС.

ОПШТИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

1. Да је кандидат држављанин Републике Србије.
2. Да се против њега не води кривични поступак због кривичног дела за које се гони по службеној дужности, односно да није осуђиван за таква дела казном затвора у трајању од шест (6) месеци.
3. Да има одговарајућу стручну спрему за радно место за које конкурише.
4. Да је здравствено способан за рад у Министарству одбране и Војсци Србије.
5. Да му раније није престајао радни однос у државном органу, због теже повреде дужности из радног односа.

ПОСЕБНИ УСЛОВИ КОНКУРСА:

- за радно место под бројем 1:
– завршен Правни факултет,
за радно место под бројем 2:
– завршена гимназија или друга средња школа друштвеног смера.

Сагласно одредбама члана 125. Закона о Војсци Србије, између кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, првенство под једнаким условима има супружник, односно члан породице погинулог професионалног припадника Војске Србије, погинулог или умрлог од последица повреда задобијених у вршењу службе у Војсци Србије и супружник професионалног припадника Војске Србије премештеног из једног у друго место службовања. Приоритет из овог члана даје се кандидатима који имају једнак број бодова.

За попуну наведених радних места формираће се листа кандидата, рангирањем кандидата који испуњавају опште и посебне услове конкурса, а рангирање се врши бодовањем.

За формирање ранг листе кандидата биће прописани критеријуми, укључујући и психолошку процену која се обавља у складу са захтевима радног места.

Пре пријема у радни однос, за кандидате који испуњавају услове конкурса и уђу у најужи избор биће извршена безбедносна провера – уз њихову писану сагласност, као и медицинско-здравствена провера. Лица која су у последњих шест месеци учествовала у структурирано истој здравствено-медицинској провери, а при томе су оцењена као здравствено спо-

собна, не подлежу новој здравственој провери, већ се узимају резултати последње здравствене провере.

Сва примљена лица која се први пут примају у службу на неодређено време у државном органу подлежу пробном раду у трајању од 6 (шест) месеци. Пробни рад прати њихов претпостављени, који ће по окончању истог надлежном руководиоцу дати писано мишљење о томе да ли је примљени војни службеник и војни намештеник задовољио на пробном раду. Лицу које не задовољи на пробном раду отказује се радни однос без права на новчану накнаду због отказа.

УЗ ПРИЈАВУ НА КОНКУРС КАНДИДАТИ ОБАВЕЗНО ПРИЛАЖУ:

- CV или кратку биографију;
- оверену фотокопију дипломе о стеченом образовању (оверену у суду или општини);
- да му радни однос у државном органу није престајао због теже повреде дужности из радног односа.

ИЗБОРНИ ПОСТУПАК:

Изборни поступак ће се спровести само међу кандидатима који испуњавају све опште и посебне услове конкурса за пријем на радно место на које су конкурирали.

Са свим кандидатима, међу којима се спроводи изборни поступак, конкурсна комисија ће обавити разговор и извршити њихово рангирање према одобреним критеријумима.

Позив за разговор и остала обавештења упућују се кандидату на адресу коју наведе у пријави за јавни конкурс.

Одлуку о избору кандидата донеће надлежни старешина и са садржајем исте биће упознати сви кандидати који учествују у изборном поступку.

НАЧИН ПОДНОШЕЊА ПРИЈАВЕ НА КОНКУРС:

Молбе са траженим прилозима се могу поднети непосредно предајом у деловодство Војног архива или поштом препоручено на адресу:

МИНИСТАРСТВО ОДБРАНЕ

Војни архив
Ратка Ресановића бр. 1
Београд - Жарково
са назнаком „За конкурс“

У пријави за конкурс обавезно се наводи име и презиме кандидата, име једног родитеља, ЈМБГ, адреса пребивалишта, адреса на којој се кандидату достављају обавештења, број телефона, радно место на које се кандидат пријављује, досадашње радно и стручно искуство кандидата, подаци о посебним знањима и вештинама и доказ у смислу члана 125. Закона о Војсци Србије

Рок за подношење пријава је 15 дана од дана објављивања у Магазину „Одбрана“.

Неблаговремене, неразумљиве и пријаве уз које нису приложени сви потребни докази на тражени начин, неће се узимати у разматрање и биће одбачене закључком против кога се може изјавити жалба, али она не задржава извршење закључка. Конкурсна документација се не враћа кандидатима који не буду изабрани. ■

ИЗАБРАНА ПАРТИЈА

ТВОРАЦ НОВЕ ВАРИЈАНТЕ

Ј. Полгар – А. Морозјевић
Вајк ан Зе, 2000.

1. е4 е6 2. д4 д5 3. Сц3 Сф6 4. Лг5

Кад већ није применила Тарашев наставак 3. Сд2, можда најбољи систем против Француске одбране, Полгарова игра овој потез који тренутно има добру репутацију бољу од 4. е5 са даљим 4... Сфд7 5. ф4 ц5 итд. Мађарица игра против петог са светске рејтинг-листе, који толико добро пролази са својим планом да се већ може говорити о Морозјевићевој варијанти.

4...де4 5. Се4 Ле7 6. Лф6 гф6 7. Сф3 а6.

То је тај потез који се данас препоручује вођама црних фигура у овом систему.

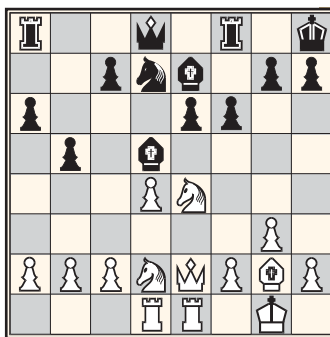
8. г3 б5 9. Лг2 Лб7 10. Де2 Сд7

У две партије по убрзаном темпу Морозјевић је претрпео поразе играјући 10...Лд5 и сада примењује нови потез.

11. 0-0 0-0

Црни очигледно не сматра да његова ослабљена рокада може бити озбиљније нападнута.

12. Тад1 Лд5 13. Тфе1 Кх8 14. Сфд2

Бели: Кг1, Де2, Тд1, Те1, Лг2, Сд2, Се4, а2, б2, ц2, д4, ф2, г3, х2

Црни: Кх8, Дд8, Та8, Тф8, Лд5, Ле7, Сд7, а6, б5, ц7, е6, ф6, ф7, х7

14...ц6

Црни има једнаку игру, а ловац је учвршћен у центру.

15. ц4 бц4 16. Сц4 а5 17. Сц3 Те8 18. Се3 ф5 19. Сц4 Дб8 20. Са4 Дб4 21. б3 Лф6 22. Дц2 Тг8 23. Дц1 Тг4 24. Се5 Се5 25. де5 Ле7 26. Тд3 Таг8 27. Тед1 ф4! 28. Дц3 фг3 29. хг3 х5 30. Лд5 цд5 31. Тф3 Кг7 32. Дц7 х4 33. Кг2 хг3 34. фг3 Де4 35. Дц3 Де2 36. Кх3 Тг5

Није било одбране ни после 35. Кф2 Тх4! 36. гх4 Лх4 37. Тг3 Лг3 38. Дг3 Кх8 са матом.

У колонама и редовима, водоравно и усправно, у празна поља упишите једноцифрене бројеве од 1 до 9 који недостају. Сваки број има своје место, не сме да се понови исти број ни у усправној колони ни у водоравном реду, нити у квадрату 3х3.

С
У
Д
О
К
У

					8	
3			2			5
	4		3		2	9
		3		1		7
	9	5			4	2
	7			4	8	
7		2			6	1
5					3	
	8					

Решење коњићевих скокова: Кад великаши буздоване ломе, народу кичма пуца; Лако ти је без тојаге проћи кроз село у ком' паса нема.

УКРШТЕНЕ РЕЧИ

○	1	○	2	3	4	5	6	7	○	8	○	9	10	11	12	13	14	○	15	○	16
17									18									19			
○		20									21									22	
23				24									25								
26						27							28								
29								30									31				
32										33									34		
35			36									37									
38					39								40								
41						42								43							
44									45								46				
○		47									48								○		
49				50									51								

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОЦЛОГ БРОЈА ВОДОРАВНО: ракетари, грицкати, при и, епохалан, Лошанка, Ђ, ЗКС, Павароти, макарони, вагра, анасонка, сталани, иреалан, Балканка, Јоја, Дан победе, мандатор, ДП, ЕК, авалисти, Дебора Кер, ртак, дисконти, иританс, секира, калцедон, тарот, Прованса, кирасири, Иви, у, Висконти, Отац и син, м, НТИ, кестенар, такелаж.

Припремио Жарко ЂОКИЋ

ВОДОРАВНО:

17. Градић на путу Травник-Сарајево, 18. Мале токате, 19. Изнад, 20. Саставни делови нечега, 21. Лаки руски авион једносед, 23. Тау-делта-капа (скр.), 24. Који нема среће, 25. Немост, 26. Крш, голет, 27. Неговати коње, 28. Које су као оне, 29. Прстенасте гмисте (лат.). 30. Бапско понашање (лат.), 31. Река у Француској, Лоара, 32. Прираст становништва (лат.), 33. Дрвеће са игличастим листовима, 34. Последње и 15. слово азбуке, 35. Узвик вајкања, 36. Витамин, есенцијални нутријент у људском телу, 37. Одузети, лишити чега, 38. Чика, стриц, 39. Веза језера Ири и реке Хадсон, 40. Палска палата у Риму, 41. Сир из Едама, 42. Звање рабина (мн.), 43. Интернационални трговинско-инвеститорски ризични индекс (скр.), 44. Удвојени сугласник (лат.), 45. Психичко стање слично сну, будно сневање, 46. Ред, 47. Оно што се прима, 48. Танке линије, 49. Орган чула слуха, 50. Оградити зидом, 51. Костурница (лат.).

УСПРАВНО:

1. Битка у Првом српском устанку 31. маја 1809. године, на брду надомак Ниша, 2. Излучевина жлезде, 3. Основна линија (скр.), 4. Одушци (фиг.), 5. Палиндром од ЕМА, 6. Онај који честита, 7. Име сликара Матиса, 8. Тихомир одмила, 9. Хируршке цевчице, 10. Авенија (скр.), 11. Упала грудне жлезде (мед.), 12. Узвик изненађења, 13. Стварна тежина таре, 14. Састојак земног гаса, 15. Наизглед, 16. Учење детерминиста, 18. Предмет обраде, 19. Каквоћа, 20. Кћери краља Данаја (мит.), 21. Становник Арике, 22. Трговци разном робом, 24. Мушко име, 25. Носиоци титуле, 27. Лирска песма, 28. Неслагање речи (грам.), 30. Области владавине емира, 31. Роман Лава Толстоја, 33. Азербејџанска сликарка, Светлана, 34. Мушко име, 36. Камп, кампус, 37. Индиго-биљке, 39. Име композитора Мюриконеа, 40. Тинин именован, 42. Текстилна индустрија Земун (скр.), 43. Света (тур.), 45. Акционарско друштво (скр.), 46. Централни институт (скр.).

ОРАО – ПОГЛЕД ИЗ ЈУГОСЛОВЕНСКОГ УГЛА

А. Рагић

На веома занимљив начин у овој књизи приказани су настанак чувеног ваздухоплова, као и његов живот у бурним догађајима од његовог настанка до данас. Као производ домаће памети и индустрије, са потпуно освојеним ремонтом, а полазећи од стања истрошености временских и експлоатационих ресурса и борбених могућности, авион „орАО” је и данас актуелан и перспективан за даљу употребу у авијацијским јединицама Војске Србије.

Броширано / ф. 21×29, 334 стр. / шифра: 111267
цена: 2.700,00 / **са попустом: 1.890,00**

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА”, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Орао – поглед из југословенског угла” по цени од **1.890,00** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац	_____
ЈМБГ	_____
Адреса становања, улица и број:	_____
Место	_____
Телефон	_____
Потпис наручиоца	_____

Издања се илаћају унапред. Уз наруцбеницу послаћи доказ о улаћи целокујној износа, након чега исиоручујемо књиге. Куљена издања биће достављена пушем Посћ експреса, на шереш кујца.

ВИШЕНАМЕНСКИ БОРБЕНИ АВИОНИ

С. Влацић

Карактер ваздушне моћи, као и перцепција фактора који је чине, променили су се појавом нове категорије авиона која се данас назива вишенаменски борбени авиони. Суштина је њихова способност за успешно извођење ловачких, бомбардерских, јуришних и извиђачких задатака, а у овој књизи представљени су великим бројем слика у боји, табела, шема и графикана.

Тврди повез / ф. 23×29, 264 стр. / шифра: 111269
цена: 2.160,00 / **са попустом: 1.512,00**

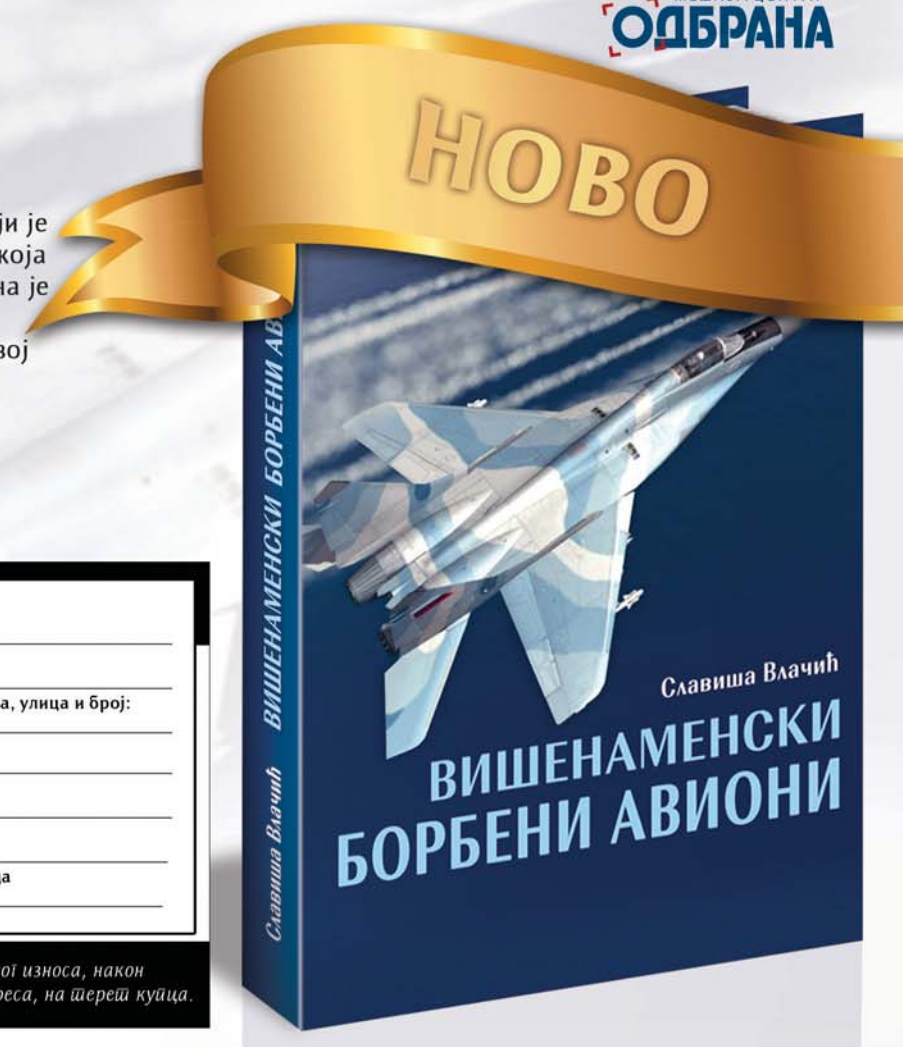
НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА”, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs

Наручујем _____ примерака књиге „Вишенаменски борбени авиони” по цени од **1.512,00** динара, у укупној вредности од _____ динара.

Купац	_____
ЈМБГ	_____
Адреса становања, улица и број:	_____
Место	_____
Телефон	_____
Потпис наручиоца	_____

Издања се илаћају унапред. Уз наруцбеницу послаћи доказ о улаћи целокујној износа, након чега исиоручујемо књиге. Куљена издања биће достављена пушем Посћ експреса, на шереш кујца.

КАПИТАЛНО ИЗДАЊЕ „ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“

ИСКОРИСТИТЕ ЈЕДИНСТВЕНУ ПРИЛИКУ ДА УПОТПУНИТЕ СВОЈУ БИБЛИОТЕКУ

ПОПУСТ

50%

ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ

Вил Дјуранџ

Тврди повез, ф. 17×24, 10.500 стр.

12 томова

1. Источне цивилизације;
2. Живот Грчке;
3. Цезар и Христ;
4. Доба вере (I);
5. Доба вере (II);
6. Ренесанса;
7. Реформација;
8. Почетак доба разума;
9. Доба Луја XIV;
10. Волтерово доба;
11. Русо и револуција;
12. Наполеоново доба.

НА
18
РАТА

БЕЗ
КАМАТЕ

БЕЗ
ЖИРАНАТА

БЕЗ
ЧЕКОВА

~~38.880,00~~
19.440,00

НАРУЦБЕНИЦА

МЦ „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд,
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
Жиро-рачун: 840-312849-56

Наручујем _____ комплета едиције
„ИСТОРИЈА ЦИВИЛИЗАЦИЈЕ“
по повлашћеној цени од **19.440,00 динара**.
Издања ћу платити на кредит у _____ рата
(највише 18), путем административне забране.

Купац _____

ЈМБГ _____

Број личне карте _____

МУП _____

Адреса становања, улица и број: _____

Место _____

Телефон _____

Потпис наручиоца _____

Поуђену наруцбеницу послаши на адресу МЦ „Одбрана“, након чега ће купцима бити достављена административна забрана ради овере.
Након прихватања забране и уписа прве рате од стране исплатиоца зараде, издања ће бити достављена путем Пошт ексреса, на шереш купца.

ОДБРАНА

Медија центар „ОДБРАНА“, Браће Југовића 19, 11000 Београд
Тел. 011/3201-995, 3241-009, телефакс: 011/3241-363
e-mail: komercijala@odbrana.mod.gov.rs, www.mod.gov.rs

Сва издања можете купити по истим ценама и у продавници „Војна књига“, Васина 22, Београд, 011/2184-925

Специјални прилог

АРСЕНАЛ 77

Новости у примени опреме
за разминирање

НАНО- МАТЕРИЈАЛИ ЗА ВЕЋУ БЕЗБЕДНОСТ

Борбено возило пешадије БТР-90

(НЕ)ОПРАВДАНО ЗАНЕМАРЕН

Камиони GMC
у југословенској армији

СВЕСТРАНИ ЦЕМС

Модел Glock G34, G35 и G37

САДРЖАЈ

Модел Glock G34, G35 и G37 ПРАКТИЧАН И ТАКТИЧАН	2
Руски пиштољ макаров (2) КОНСТАНТНА УНАПРЕЂЕЊА	6
Борбено возило БТР-90 (НЕ)ОПРАВДАНО ЗАНЕМАРЕН	13
Новости у примени опреме за разминирање НАНОМАТЕРИЈАЛИ ЗА ВЕЋУ БЕЗБЕДНОСТ	19
Камиони ГМС у југословенској армији СВЕСТРАНИ ЦЕМС	26

ПРАКТИЧАН И ТАКТИЧАН

Конструктори су нове моделе „Глокових“ пиштоља – 34 и 35 назвали практичан и тактичан, што указује да је реч о „вишенаменским“ моделима * Пиштољ G37 одлично је самоодбрамбено оружје, лако за ношење и обуку, изузетне зауставне енергије

Ако се G34 упореди са осталим пиштољима који се такође израђују од полимера (неки делови), долази се до закључка да он и није баш толико великих димензија како сматрају поједини познаваоци оружја – пиштоља. Укупно је дугачак 207 mm, а празан је тежак само 650 грама. Право место тог оружја види се ако се по габариту и тежини упореди са осталим чувеном пиштољима: Beretta M92F је укупно дугачка 211 mm и тешка 915 g, а Colt M1911 је дуг „само“ 216 mm и тежак 1.080 грама.

Поред поменутих модела, има и оних који су у предности у односу на G34. Првенствено се мисли на пиштоље чији су поједини делови такође од полимера. Тако су, на пример, димензије НК USP P8 боље јер је његова дужина свега 194 mm, али је када је празан тежак 720 грама. Међутим, G34 има још већу предност ако се зна да сви ти пиштољи имају мањи капацитет оквира него „глок“, а нарочито када је реч о плус два оквиру.

У Америци је неколико полицијских организација уврстило моделе 34 и 35 као службено наоружање, а неки SWAT

тимови користе га и као основно лично наоружање.

После појављивања тих модела у Америци, њихова фирма „Bar-Sto“, која производи разне цеви за ватрена оружја, понудила је тржишту цев са навојем, која омогућава брзо и једноставно монтирање и демонтажу пригушивача пуцња. Сем тога, у Америку се извозе и модели пиштоља који имају Виверову шину, на коју се без посебног алата може монтирати батеријска лампа.

Осим као службено оружје, модели Glock 34 и 35 често се појављују и у цивилној употреби – углавном у стрељаштву.

Ситне промене

Код новог модела G34 има неколико ситнијих промена, које су га само унапредиле и поједноставиле његову употребу, нарочито приликом такмичења. Највидљивије је промењен утврђивач оквира, који је знатно већи него код основног модела. Поставља се питање да ли то смета ако се тај пиштољ носи у Глоковој футроли. Произвођач тврди да не постоје сметње, чак и када оружје користе леворуки стрелци.

Њица задржале су претходне димензије и због тога цев код новог модела не вири из навлаке. То даје предност америчким фановима M1911, који обожавају „press-checker“, контролу напуњености оружја (метка у цеви) преко благог притиска на навлаку и његовог потискивања уназад. Међутим, произвођач „глока“ скренуо је пажњу на тај веома опасан поступак и нагласио да га треба избегавати.

Калибар

Када је реч о димензијама (величини) пиштоља, зна се да у калибру 9 mm Luger фирма „Глок“ производи пиштоље у пет (шест) величина. Најмањи је Subcompact – модел 26, који још називају и „беби глок“, Compact модел је G19, Standard је први модел G17, Competition модел јесте пиштољ са најдужом цеви од шест инча – G17L. Нови G34 представник је пиштоља у калибру 9 mm Luger, а G35 је у .40 Smith&Wesson, док је G37 у калибру .45 Glock.

лики отвор преко целе ширине навлаке, јер тај модел пиштоља не користи цев која има свој компензатор (отвор). Тим отвором смањена је тежина навлаке, а самим тим и целог пиштоља. Захваљујући њему убрзава се кретање навлаке и омогућава хлађење цеви. Постоји и ситан недостатак – тело са рукохватом се лако прља јер кроз отвор у њега упада прљавштина. Међутим, ови модели нису осетљиви на ту врсту прљавштине.

Боја модела G34 иста је као и код осталих, с тим што крајњи корисник може да бира између црног, сивомаслинастог, а у последње време и боје песка.

Унутрашњост и његови делови (унутрашњи) ни у чему се не разликују од осталих модела оружја те фирме, као ни принцип рада – Safe Action. Велика предност јесте идентична сила која се примењује код окидања.

Цев је полигонална, па произвођач не препоручује коришћење муниције са оловним зрном, без кошуљице.

И Glock 34 располаже са неколико пасивних сигурносних система, који обезбеђују нежељена опаљења. Најбоље и нај-

Начин ношења

Иако је „Glock 34“ пиштољ невеликих димензија и тежине, проблем је ако се по цео дан мора носити скривен, као оружје личне одбране. Лакше га је држати у футроли, и то на опасачу, видно.

оригиналније је обезбеђење обараче. Она не може самостално да се повуче све док се не повуче полука, која се налази уз обарачу. Није никакав проблем када се прстом повлачи обарача јер се истовремено повлачи и полука утврђивача. И овај, као и остали модели тога произвођача, немају класичну спољну кочницу.

Тестирање

Када је у питању врста муниције, и ови модели показали су се као универзални пиштољи. Приликом њиховог тестирања коришћени су разноврсни модели муниције (разне тежине, облика, са кошуљицом и без кошуљице). Проб-

Глоков модел 34 са муницијом

Доказ томе је и чињеница да је амерички FBI тим моделом опремио своје људе.

У односу на први модел „глок 17“, главна уочљива разлика јесте дужина цеви и навлаке. Повратна опруга и њена во-

Са доње стране навлаке, на самом почетку (са предње стране), налази се отвор (рупа), који је урађен ради просте замене предњег нишана. Са горње стране, после предњег нишана, налази се ве-

ни стрелци констатовали су да пиштољ савршено ради без обзира на модел и врсту муниције. Ни прецизност није изостала.

Иако су ти пиштољи првенствено намењени за гађање циљева попут силуета, показали су се веома добро и на прецизној паљби. Сваки пробни стрелац износио је предност малог одскока приликом отварања паљбе, те много бољу и лакшу контролу пиштоља. Без обзира на

Модел G35

калибар.....	40 S&W
окидање.....	Safe Action
дужина (укупна).....	207 mm
висина са оквиром.....	138 mm
ширина.....	30 mm
дужина цеви.....	135 mm
број жљебова.....	шест
смер увијања жљебова.....	десни
корак увијања жљебова.....	250
дужина нишанске линије.....	186 mm
тежина без оквира.....	695 g
тежина празног оквира.....	78 g
тежина пуног оквира.....	око 325 g
тежина пуног пиштоља.....	1.020 g
капацитет оквира.....	17
тежина окидања.....	око 2,0 kg
дужина окидања.....	12,5 daN
број сигурносних система.....	три

то који је став коришћен – једноручни или дворучни – сваки стрелац је веома лако и једноставно контролисао пиштољ током паљбе.

Слика погодака од пет метака на даљини од 25 m била је пречника 6–7 центиметара. Изванредне резултате показао је модел G34, којим је гађано брзом паљбом на мету силуете на даљини од 8 до 10 метара. Тако су, на пример, на даљини од 10 m, приликом брзе паљбе (метак секунда), од шест метака које је пробни стрелац испалио у главу силуете, сви били концентрисани између очију и уста, у пречнику око шест центиметара.

Пиштољ се фабрички испоручује са подесивим задњим нишанима, док предња мушица може веома лако да се промени или обради. Због дужине цеви повећани су прецизност и почетна брзина зрна за око 2–5 одсто у односу на Glock 17.

Током тестирања брзе промене оквира показало се да приликом притиска на утврђивач оквира, он брзо ослобађа оквир и лако и брзо испада из рукохвата, нарочито када је пун муниције. Дешавало се, на пример, да се пун оквир не утврди због тежине, па је приликом његовог постављања пожељно да се мало јаче гурне у рукохват (да би се сигурно утврдио).

Иако фирма упорно рекламира своје пиштоље као „Глок савршенство“, многи сматрају да није баш тако. Највише примедби односи се на рукохвате, јер многим нису идеални за величину њихове шаке. Због тога су друге фирме на моделима пиштоља којима су рукохвати од полимера, као на пример P99, M&P, sigpro или P2000/P30, изашли у су-

срет својим корисницима и на тржиште избацили оружје с променљивим рукохватима (односно задњим ослонцима рукохвата). Многобројним љубитељима и познаваоцима оружја није јасно због чега тако реномирана фирма попут „Глока“ то не примењује на својим моделима пиштоља.

Муниција

Власник „Глока“ и његов радни тим, поред развоја нових модела пиштоља, започели су иновацију муниције. Циљ им је био да конструишу нови метак у старом калибру. Одабир је пао на неприкосновени „мен стопер“, који је према свим могућим табелама, индексима, али и статистичким извештајима (који обрађују ватрене обрачуне на малим дистанцама)

„само“ стотину година стар метак .45 ACP. Нема ко га није користио за свој пиштољ или аутомат.

О том калибру може се рећи све најбоље – прецизан је, поуздан и умерених притисака, али има једну велику ману – димензије. Сама

За практично гађање

Није случајно што су модели G34 и 35, према димензијама, мањи од G17L. Тако су планирани да се уклопе у све популарнији спорт – практично гађање (преко IPSC и IDPA асоцијација). У том спорту владају одређена правила око димензија оружја, које се мере помоћу кутија чије су димензије следеће – IPSC standard: 225×150×45 mm, IDPA Stock Service Pistol: 222×152×41 милиметара.

Та два модела имају предност у односу на стандардне пиштоље који се користе на тим такмичењима. Дужа цеви обезбеђује им благу предност у односу на остале у прецизности пиштоља, а због тога је померена и равнотежа унапред, па је смањена величина одскока пиштоља приликом гађања.

чаура од .45 ACP дугачка је „чак“ 22,6 mm, а са тешким зрном метак има укупну дужину од 32,2 милиметра. Када се томе дода и пречник чауре, који износи 12 mm, долази се до закључка да за тај калибар рукохват пиштоља мора бити гломазан (ради прихвата оквира са овом муницијом, нарочито ако је оквир дво-редни, односно има полупарно назван „бокс“ распоред).

Када су инжењери уочили тај проблем, у највећој тајности започели су конструисање новог метка, који ће с по-носом носити Глоково име – .45 Glock Automatic Pistol или краће .45 GAP. Бољи познаваоци пиштоља и калибара зову га само .45 Glock.

Зрно новог метка тешко је 185, односно 200 грејна, што је 12, односно, 13 грама. Укупна дужина му је 28,9 mm (краћа је од 9 mm Prabellum – 9×19), а чаура је дуга 19 милиметара. Скраћење чауре није ишло на уштрб балистике метка, па су балистичке особине код нове „четрдесетпетице“ идентичне са старом, чак и боље. Тако на пример зрно FMJ, масе 185 грејна, на петом метру развија брзину од 335 m/s, што му даје енергију од 675 J. Теже зрно од 200 грејна на истој даљини развија брзину од 300 m/s, са енергијом од 585 J. Код старијег модела метка .45 ACP припалу барута врши „large“ (велика) каписла, док код новог метка то исто ради стандардна „small“ (мала) каписла. Предности су очигледне.

Метак .45 GAP краћи је од 9×19 Para и од .40 S&W, због чега може да се користи у свим њиховим рамовима. То значи да се пиштољи „четрдесетпетице“ више неће на први поглед издвајати својим знатно већим димензијама. И наравно, ту је фирма, такође, понудила своје решење. Реч је о новом пиштољу који је означен бројем М37.

Модел G 37

На први поглед тај модел пиштоља идентичан је са М 22, који је у калибру .40 S&W. Но, разлике ипак постоје. Челични забрављујући блок код .45 GAP је дужи, навлака је нешто шири и виша, а и цев је очигледно дебља. Цев новог модела наликује старијем М21, који је у калибру .45 ACP. Укупна дужина новог модела је 186 mm, висина 140

модел	G 34	G 37
калибар	9×19 mm	.45 Glock
димензије: дужина (mm)	207	186
висина (mm)	138	140
ширина (mm)	30	32,5
маса празног пиштоља (g)	700	822
дужина цеви (mm)	135	114
капацитет оквира (ком)	17	10+1
врста цеви	хексагонални	полигонална
број жлебова	6	8
корак увијања жлебова	десни	400 mm
сила окидања	око два килограма	2,5 daN

Магацин за модел G37

Муниција .45GAP

mm и ширина 32,5 mm, а цев је дуга 114 милиметара. Његова маса је 822 g (без муниције у оквиру). Оквир прима 10 метака.

Мање измене претрпео је и извлакач, који сада са спољне стране има мало избочену ивицу, па она извирује изван силуете навлаке када је метак у цеви. То може да послужи дању и ноћу као индикатор метка у цеви.

Код оквира који је идентичан са калибром .40 S&W, разлика постоји само на пластичном доносачу метка, који је потпуно другачији од наведеног калибра.

Као и сви модели Глокових пиштоља, тако и М37 има „Safe Action“ окидање. Приликом повлачења навлаке у задњи положај и њеног пуштања напред, затварач

захвата метак из оквира и убацује га у цев и забрављује је. При том долази до делимичног запињања унутрашњег ударног механизма. Приликом повлачења обараче долази до даљег запињања, које у крајњој тачки ослобађа ударну иглу, а она се под дејством своје опруге креће у предњи положај и удара у капислу.

Код стандардних модела сила окидања износи 2,5 daN, док се са одређеним захватом на пиштољу и уградњом конектора може смањити на 2 daN. Једноставном уградњом полуге, обележене знаком „+“, може да се увећа и то на 3,5 daN. Поред тога, нуди се и модел са три опруге обараче, што је био захтев неких полицијских јединица из Америке, јер су њихови полицајци обучавани да у ватреним окршајима користе револвере.

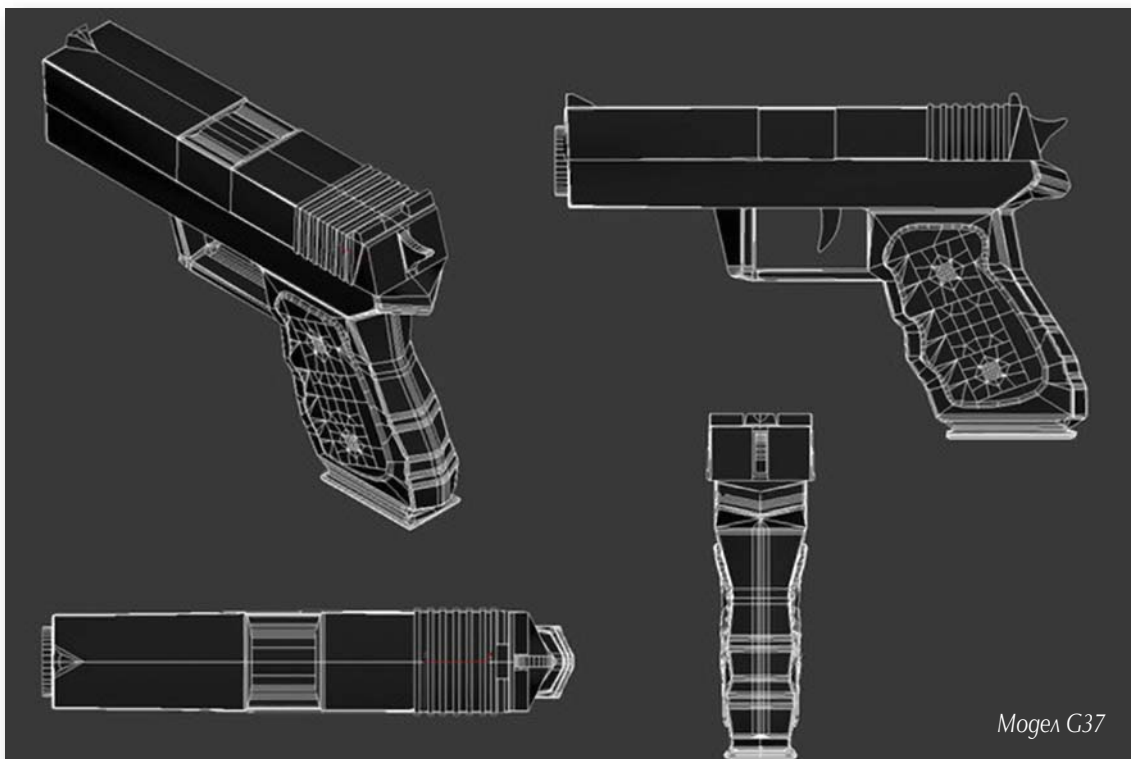
Нагиб рукохвата у односу на осу цеви и код овога модела износи идеалних 108 степени, што утиче на ниску силуету пиштоља.

Модел G37 располаже са три врсте безбедносног система. Први систем обезбеђења је осигурана обарача, следећи је блокирање ударне игле и трећи такозвани „drop safety“, који не дозвољава опаљење пиштоља у случају да падне на тврдо тло.

Цев је израђена хладним ковањем и полигонално је избушена, што знатно повећава век трајања. Има осам жлебова са коракком увијања од 400 милиметара. Полимерски усадник напред има два жлеба који служе за монтажу „Глоково“ тактичког светла или масерског обележивача циља. Узани рукохват одлично лежи у руку, док је мањи проблем за стрелца који има малу шаку. Нишани су класични и одлично се контролишу. Једино се трзај пиштоља није могао избећи. Иако га полимерски рам делимично ублажује, трзај је ипак остао. Стрелац мора на то да се навикава тренингом.

Приликом тестирања модела 37 коришћени су меци од 185 и 200 грејна тежине. На даљини од 25 м слика погодака је импресивна, јер даје пречник од 76 милиметара.

Модел G37

Приликом тестирања пиштоља M37 коришћени су меци од 185 и 200 грејна тежине. На даљини од 25 м слика погодака је импресивна, јер даје пречник од 76 милиметара. У сваком случају, тај пи-

штољ је одлично самоодбрамбено оружје, лако за ношење и обуку, изузетне зауставне енергије. ■

Иштван ПОЉАНАЦ

КОНСТАНТНА УНАПРЕЂЕЊА

Пиштољ Макарова је током производног века претрпео више ситних унапређења, чији је циљ најпре било уклањање уочених недостатака, а касније упрошћавање и снижавање производне цене. На крају, модификован је и по жељама цивилних купаца.

Прототипска партија РМ – пиштоља „макаров“ (претпоставља се 20–30 примерака) израђена је у Тули. Производња је потом пренета у Ижевск, где је 1949. године произведена серија од 5.000 пиштоља, који су послати на испитивање у јединице. Пиштољи из те серије разликовали су се од касније

произведених у многим детаљима: имали су црне или тамнобордо корице са ромбоидним нарезима на задњој страни, против клизања пиштоља у шаци. Имали су и тзв. „ушати“ браник обараче, са испустима са леве и десне стране на његовом горњем делу, у зони обараче.

Током 1950. и 1951. године пиштољ „макаров“ (ПМ) није израђиван, а произ-

водња је започета у првим месецима 1953. године. Разлика, која се одмах уочава, јесте изостанак нареза са задње стране корице. У првој серији употребљено је уже перо ударне опруге, које се показало као слабо, па је у следећој проширено. Промењен је и начин фиксирања опруге запињаче за запињачу, форма ударне игле и доње стране блока затварача у навлаци.

Првобитна конструкција предвиђала је да се приликом замене празног оквира пуним навлака аутоматски ослободи из задњег положаја и убади метак у цев. Регистрована су случајна опаљења приликом замене оквира, за шта је била „крива“ конструкција ПМ, где су

запињача и зауставник навлаке тик једно уз друго и у сталном контакту. Да би се спречила случајна опаљења, на новим пиштољима је из конструкције избачена тзв. „нога“ – доњи испуст на зауставнику навлаке и посебан профил на телу магацина.

Вијак, који са задње стране фиксира корице и ударну опругу, имао је тенденцију да се отпусти, што се одражавало на функционисање пиштоља. Због тога је 1953. године уведена обујмица, која фиксира ударну опругу за усадник. Пиштољи из прве серије имали су предуг слободан ход обараче, што се негативно одражавало на прецизност, па је 1954. године, редизајнирањем читавог механизма за окидање, исправљен и тај недостатак. Тако је браник обараче изгубио „уши“, а измењени су и зауставник навлаке, оквир, те радлована трака против рефлексije на горњој страни навлаке.

Уштеде

У периоду између 1957. и 1958. године уведен је отвор у делу усадника где је он спојен са цевљу, чија је улога била да током ремонта олакша одвајање и спајање цеви са усадником. Током 1964. поново је измењен облик доњег дела чела блока затварача у навлаци, а исте године уведен је браник обараче измењеног облика, који се задржао до почетка деведесетих

Претеча

Опитни пиштољ ТКБ-023 са полимерским усадником и осталим склоповима стандардног ПМ настао је пет година пре појаве првог, али не толико успешног пиштоља са полимерским усадником, немачког „Heckler & Koch“ VP-70, а безмало двадесет година пре популарног „Glock 17“.

година. У периоду од 1971. до 1973. незнатно је сужена радлована трака против рефлексije на горњој страни навлаке и повећана „брада“ – полумесечаста испуст испод вођице цеви на предњем крају навлаке. Две године касније на навлаци су измењени и урези за фиксирање команде кочнице у једном од два положаја.

Почетком осамдесетих година измењен је облик команде кочнице, задебљан је зуб избацивача, а 1984. промењен је и број нареза за репетирање на бочним странама навлаке – уместо 10 на левој и 17 на десној страни, нарезивано је по 13 уреза са обе стране навлаке. Наредне године промењена је технологија израде усадника. Уопштено говорећи, већина модернизација ПМ, проведених до почетка деведесетих година, сводила се на увођење нових марки челика и технологије израде, па се на пиштољима из

различитих периода могу запазити детаљи чија боја заштитног финиша варира од црвенкастосмеђе до црне. Уобичајено је да делови израђени глодањем имају црвенкастосмеђи финиш, а да су они ливени црне боје.

Бурне и кризне деведесете године донеле су неколико нових детаља, али и мање обзира према завршној обради пиштоља. Током 1994. године измењен је облик команде кочнице и технологија њене израде – уместо глодањем, од тада је израђивана ливењем, а незнатно је измењено и тело оквира. Из производног процеса постепено је избацивано полирање навлаке и усадника, да би 1995. године престао да се полира читав усадник, већ само део на задњем левом делу, тик испод кочнице на навлаци, у зони где је гравирани серијски број.

Такође, ливени зауставник навлаке замењен је пресованим, а испуст за пацац је, за разлику од старог који је био паралелан са линијом навлаке, сада постављен под углом. Уведени су ливена обарача и браник обараче, корице од текстолита замењене су пластичним, црне или смеђе боје, навлака је била грубље израде, без полирања, а сужена је и радлована трака против рефлексije на горњој страни навлаке.

„Мршављење“ као императив

Током шездесетих година пред конструкторе је постављен задатак да смање масу ПМ за 100 g и поједноставе производни процес. Испрва је Ј. Мојсејев конструисао нови усадник од лаке легуре, али у СССР-у тада није било одговарајућих легура. Потом су Т. Лашњев и В. Хроменов разрадили два олакшана усадника: први је био од лаке легуре са ознаком В95-Т1, а други од титанијумске легуре са ознаком ВТЗ. Међутим, пиштољ израђен од прве легуре није био довољно живав и отпоран на корозију, а онај од титанијумске легуре био је сложенији за производњу. Ипак, нови редизајнирани и олакшани усадник нашао је место на пиштољу, али је израђен од челика. Предложено је и да се постојеће корице замене ергономски дизајнираним, али та корисна модификација тада није уведена у серијску производњу.

Усадник ПМ са браником обараче – већина унапређења иша је у правцу ујрошћавања и поједностављања технологије израде

*Један од сачуваних
протоџијова ТKB-023
са полимерским
усадником*

Без обзира не све дотадашње неуспешне покушаје да се применом нових материјала ПМ олакша, испитивања су настављена. После низа експеримената одлучено је да се од композитног материјала, са ознаком КС-30, излије усадник са интегрисаним корицама и са челичним уметком за постављање механизма за окидање и вођење навлаке. Због тога је престала потреба за више производних операција, а то је и снизило цену производње. Уједно, постигнут је зацртан циљ – снижење масе ПМ управо за захтеваних 100 грама.

Због измене конструкције усадника, било је неопходно променити још неколико детаља на пиштољу. Измењен је граничник хода навлаке, па је промењена процедура растављања и састављања пиштоља – уместо вијком, ударна опруга се фиксирала у посебном лежишту на задњем делу рукохвата. У конструкцију полуге обараче уведен је клизни лежај, који је смањивши силу и повећао глаткоћу окидања.

После успешно завршених испитивања проведених између 1963. и 1965. године, ГРАУ је техничку документацију за нови пиштољ, са ознаком ТKB-023, послао у Ижевск, да би се израдила опитна партија пиштоља. Током испитивања на живавост, пиштољ са полимерским усадником показао се као издржљивији, чак и од стандардног ПМ. Без обзира на резултате испитивања, ТKB-023 није усвојен у наоружање јер у то време у СССР-у није било довољно испитаних полимерских материјала, а конзервативни војни

кругови правдали су се тиме да се не зна како ће се понашати полимер током пар деценија експлоатације.

Дерјагинов полумакаров

Пригушени пиштољ ПБ (од „Пистолет Бесшумный“), усвојен у наоружање 1967. године под индексом ГРАУ 6П9, конструисан је за

потребе извиђачко-диверзантских група Совјетске армије и КГБ-а. Конструктор А. А. Дерјагин, заменик главног инжењера познатог ЦНИИ ТочМаш-а (Централни научно-истраживачки институт прецизне механике) из Климовска, за основу тог пиштоља узео је ПМ. И поред настојања да буде што већа унификација делова са ПМ, задржани су само корице, оквир и механизам за окидање.

ча, што је посебно важно у критичним ситуацијама. Осим тога, и без њега, звук пуцња је знатно тиши од пуцња стандардним ПМ.

Прва фаза у пригушењу пуцња – редуцирање брзине зрна на подзвучне вредности на око 290 m/s – постигнуто је одвођењем дела врелих барутних гасова кроз десет радијалних отвора на цеви, који се даље хладе пролазећи кроз више слојева челичне мрежице намотане око цеви, која је затворена у експанзивној комори. Друга фаза је даље снижавање јачине звука и скривање пламена пуцња, што је задатак предњег дела пригушивача са четири коморе са косо постављеним зидовима, који мењају правац кретања барутних гасова и тако им смањују брзину.

Делови пригушивача запрљају се продукцијом сагоревања барутних гасова, али је одржавање веома лако. Основни недостатак ПБ-а јесу велике димензије – дуг је 31 cm, и постоји извесна спорост у припреми за дејство – уобичајеним операцијама придружује се и поста-

*Пригушени пиштољ
ПБ са интегралним
пригушивачем*

Због скраћене навлаке, чији предњи део заузима цилиндрична експанзивна комора око цеви, није било места за стандардну ПМ-ову повратну опругу. Дерјагин ју је поставио на десни бок рукохвата, и она је скраћену навлаку потискивала посебном клацкалицом, такође смештену у рукохват. Пиштољ користи интегрални дводелни пригушивач, чији се предњи део може одвојити простим притискањем његовог утврђивача и закретањем за 90 степени. Оружје задржава функционалност и без постављеног наставка пригушивача.

вљање предњег дела пригушивача. И поред тога што је ПБ стара конструкција, до данашњег дана задржао је добру репутацију у специјалним јединицама због тога што не захтева посебан, већ стандардни метак.

Модернизација

До почетка деведесетих година постало је јасно да ПМ не задовољава савремене захтеве, пре свега армије. Главне замерке односиле су се на слабу пробојност метка и мали капацитет оквира. Група ижевских инжењера добила је за-

датак да унапреди метак тако што ће, задржавајући стандардну чауру, употребити јаче пуњење и измењену конфигурацију зрна, чиме би се повећала његова пробојност и зауставни ефекат.

Модернизовани метак добио је ознаку 57-Н-181СМ или 7Н16. Употребљен је барут са ознаком СФ, а маса барутног пуњења порасла је на 0,45 г, чијим је сагоревањем притисак у цеви порастао на 145–150 МПа. Предњи део зрна је конусан са затупљеном врхом, са би-

Трауматика

Посебну категорију чини мноштво конверзија ПМ, већих или мањих произвођача, у гасне и трауматске пиштоље. Разлог за њихову толику популарност јесте закон Руске Федерације који грађанима забрањује поседовање краткоцевног оружја, па је то једини легалан начин да се има неки „пиштољ“.

Поређење навлаке: угласта са модела модерновог ПММ и заобљена са стандардних модела ПМ

са новим метком. Због тога су у лежишту метка урезана три спирална жлеба, чији је функција да успоре извлачење празних чаура. То успоравање остварује се на рачун ширења и деформација зида чауре у зони три спирална жлеба, после

Ипак, није све идеално: значајно су порасли повратни трзај, издизање цеви и јачина пуцња. С тим су у тулском КБП-у покушали да се изборе накнадном уградњом двокоморног компензатора, дужине 18 mm, на предњем делу навлаке, (конструктора А. Б. Адова), који се могао поставити на ПМ и ПММ. Од производње великих тиража ПММ одустало се из више разлога – због краћег радног века, ако би се користио модернизовани метак, јаког повратног трзаја и издизања цеви, али и великих залиха стандардних ПМ.

Време промена

Смањивање војних наруџбина током деведесетих година приморало је „ИжМех“ да се окрене цивилном тржишту. Експортна варијанта пиштоља – ИЖ-70 производила се у калибрима 9 mm Макаров и 9 mm кратки (ИЖ-70-100 и ИЖ-70-200), а од стандардног оружја разликовала се по радлованом предњем делу рукохвата. Корице су пластичне и могу бити смеђе, црне и светлосиве боје,

металном превлаком преко оловне кошуљице испод које је челично језгро. Маса новог зрна је смањена на 5,5 г, а дужина повећана на 12,5 mm, што је утицало на смањење попречног оптерећења зрна на 8,2 g/cm². Почетна брзина зрна новог метка порасла је на 420 m/s, а његова енергија на 465–495 J.

Конструктори Б. М. Плецкиј и Р. Г. Шиганов су у модернизацији ПМ, током програма НИОКР „Грач“ (научноистраживачки и опитно-конструкторски радови под кодном ознаком „Грач“), развили ПММ – Пиштољ Макарова модернизовани (индекс ГРАУ 56-А-125М), чија је производња почела у Ижевску 1994. године. Најпре се уочава измењена анатомска форма корица. Уведен је дворедни оквир капацитета 12 метака, с тим што је његово постепено сужавање у горњем делу омогућило испуњавање једног од најважнијих услова фабричких технолога – да се не мења конструкција навлаке и горњег дела усадника.

Незнатно је измењена и форма навлаке, која је добила додатних 30 г, што није било довољно да се ПММ избори

Три варијанте „макарова“: лево је стандардни модел, у средњи стандардни модел са цивилног тржишта и ергономским корицама, а десно модернизовани ПММ

чега она пружа отпор извлакачу, а посредно и навлаци, којој се на тај начин успорава и умањује повратни трзај. Увођењем овог техничког решења ПММ је постао пиштољ са такозваним полуслободним затварачем.

а на задњем делу имају вертикалне урезе. На пиштољима намењеним за извоз могу се срести натписи „Baikal“ и „Made in Russia“. Задњи нишан је потпуно подесив, али се могу срести и примерци са фиксним нишанима. Варијанта пиштоља

„Бајкал 442” – модел за цивилно штржишће, варијанџа са фиксним нишанима, угластим браником обараче, дворедним оквиром и његовим ушврђивачем постављеним испод команде зауставника навлаке

ИЖ-70-100 има изглед ПММ и оквир капацитета 12 метака.

Крајем 1993. године П. Ившин конструисао је модел са ознаком ИЖ-70-400 у калибру 9 mm Para, са капацитетом оквира осам метака и решењима примењеним на ПММ. Нашло се места за око 5 mm дужи метак на рачун проширивања предњег и задњег дела канала оквира у усаднику, због кога су из конструкције избачени потискивач и опруга, који су фиксирани браник обараче. Међутим, само је ограничена серија тог модела продата на западном тржишту, после чега је његова производња прекинута – повратни трзај био је изузетно јак, а празна чаура одбацивана је далеко од пиштоља.

Модел ИЖ-71 потмак је експортног ИЖ-70 у калибру 9 mm кратки, од кога се разликује по шест уместо четири жлеба у цеви и усаднику од ПММ. Због слабијег калибра, повратни трзај и издицање цеви су блажи, а повратна опруга је мекша, па је репетирање лакше. Постоје три модификације основног ИЖ-71, са оквирима капацитета 8, 10 и 12 метака.

Иностраним купцима понуђен је модел „бајкал” 442, који се од стандардног ПМ-а разликује постојањем подесивог задњег нишана и по педантнијој завр-

шној обради. У почетку је браник обараче био заобљен, као и на стандардном ПМ, али је касније уведен угласти, који је олакшао дворучни хват пиштоља. Корице су ергономске, израђене од пластике. Пиштољ се испоручује са оквирима капацитета 8, 10 или 12 метака (модели 442-101, 442-102 и 442-103, респективно). Ипак, главна особеност тог модела јесте утврђивач оквира постављен тик испод команде зауставника навлаке, што је за собом повукло ситније модификације усадника и тела оквира.

Крајем деведесетих година Д. Богданов развио је пиштољ са ознаком МР-448 „скиф”, за чију је основу узет управо ПМ. Задржана је већина његових склопова без икаквих модификација, а главна разлика је ергономски усадник од полимера, због кога је тај пиштољ лакши од ПМ за око 150 грама. Утврђивач оквира је пребачен у зону корена браника обараче, на „скифу” је за расклапање употребљена посебна полулица. Навлака је добила модеран, угласти изглед, али је по свему другоме стандардна ПМ-овска.

Први у космосу

Пиштољ Макарова је постао први пиштољ који је понет у космос. Њега је Јуриј Гагарин понео на свој први лет, изведен 12. априла 1961. године у космичкој капсули „Восток-1”.

У рукама цивила

Пиштољу „макаров” годинама су измицала међународна признања јер је произвођен искључиво за потребе арми-

Савремено виђење ПМ са полимерским усадником и редизајнираном навлаком – МР448 „скиф”, конструктора Богданова

Оружје ПМ са широким борбеним нишанима „новак“

је и полиције. После расформирања Варшавског пакта, уједињења две Немачке и распада СССР-а, огромни стокви оружја нашли су се на цивилним тржиштима на Западу, „гладним“ такве „егзотике“. Иако је замишљен као војно и полицијско оружје Источног блока, ПМ је на Западу постао поуздано оружје за самоодбрану.

Искуства цивилних корисника говоре да ПМ ради поуздано са различитим врстама муниције. После појављивања на Западу најпре је муниција 9 mm Макаров долазила из војних магацина са корозивним капислама. Убрзо после тога на тржишту се појавила квалитетна муниција многих светских произвођача са најразличитијим лабораторијама; наша фабрика „Први партизан“ из Ужица производи муницију калибра 9 mm Макаров са два типа зрна. Кретање ре-

лативно велике масе навлаке приликом отварања ватре доводи до тога да се цев ПМ издиже нешто више, али то стрелац почиње да контролише после пар десетина испаљених метака. Како би се ублажила та појава може да се угради повратна опруга тврђа (8,6 kg) од

стандардне (7,7 kg), каква се нуди на цивилном тржишту.

Сила окидања ПМ је око два килограма у режиму једноструког и око 4,3 kg у режиму двоструког дејства, што је добар резултат за масовно произвођено оружје. Стрелцима може да смета „пропадање“ обараче после окидања, али опет ту ускаче цивилно тржиште са неколико решења.

Прецизност ПМ на даљини од 25 m је на нивоу службених пиштоља: са добром муницијом група погодака смешта се у круг пречника 40 до 50 милиметара. Ипак, стандардно зрно због мале дужине има лошу спољну балистику, тако да је уз ПМ-ову релативно кратку нишанску линију, прецизност на већим даљинама веома упитна. Донекле може да помогне уградња широких борбених нишана – и њих је понудило цивилно тржиште

У време слабије доступности оригиналне муниције, цивилно тржиште је власницима ПМ понудило комплете за замену цеви и конверзију пиштоља у широко распрострањени калибра 9 mm кратки. Схвативши да постоји такав тренд, реаговали су и произвођачи, па су се појавили фабрички ПМ у поменутом калибру.

Скроман и поуздан

Пиштољ „макаров“ је веома издржљиво оружје, без неких слабих тачака у конструкцији. Пројектован је и израђен да „прогута“ 5.000 метака у свим условима, пре него што буде расходован. После више година експлоатације може да ослаби подопружени фиксатор кочнице у једном од два положаја, што може да доведе до заокретања команде кочнице и њеног одвајања од усадника. То за собом повлачи и вероватно губљење ударне игле. Интензивна употреба може да доведе до хабања избацивача чаура и зуба извлакача. Ипак, без обзира на максимално прорађену конструкцију и једноставност, није све могло да прође без негативних последица – форма неколико делова ПМ, нпр. ударача, била је ноћна мора за технологе.

Истина, ПМ је компактно оружје, али свакако није у класи „суб-компакта“, где припада добар део пиштоља сличне снаге. Још једна од замерки на оригинални ПМ јесте и мали капацитет оквира. Да ли је повећањем капацитета са 8 на 12 метака исправљен тај недостатак, на прави начин могу да оцене само корисници. Савремени стрелци указују на ергономију ПМ која је далека од идеалне, али се запоставља чињеница да је пиштољ конструисан према захтевима армије од пре шездесет година, за другачији став гађања у односу на данашњи.

„Мак“, „макар“, „макарон“ – како год га називали – чак и после шест деценија од настанка налази се у наоружању армије и полиције Русије. Више од пет милиона пиштоља произведених само у Ижевску гарантује да ћемо ПМ виђати још много година. ■

(Крај)

Драган АВРАМОВ

Технички подаци

тип.....	полуаутоматски пиштољ
принцип рада аутоматике.....	слободан затварач
калибар.....	9x18 mm Макаров
маса празног пиштоља.....	730 g
маса пиштоља са пуним оквиром.....	810 g
дужина.....	161,5 mm
висина.....	126,75 mm
дужина цеви.....	93,5 mm
број, оријентација и корак жлебова.....	четири, удесно, 260 mm
капацитет оквира.....	осам метака
нишани.....	механични, отворени
нишанска даљина.....	50 m
практична брзина паљбе.....	30 мет./мин.

(НЕ)ОПРАВДАНО ЗАНЕМАРЕН

Руско борбено возило пешадије БТР-90 данас је помало заборављена алтернатива познатијим западним возилима сличне класе, а актуелизовано је у последње време наводима о могућности склапања у нашој земљи. Питање је зашто тај точкаш није остварио бољи комерцијални успех, иако се слободно може рећи да је најбоље наоружано возило тог типа на свету.

Возило БТР-90 последње је у низу успешних руских, односно својевремено совјетских оклопних транспортера (ОТ) или, како би се још могло окарактерисати, точкашких борбених возила пешадије (БВП).

Прво у низу са погоном 8x8 било је возило БТР-60, које је ушло у производњу 1960. године. Уследило је БТР-70 из 1972. и коначно БТР-80 из 1986. године. Основне одлике возила серије БТР (бронетранспортер – оклопни транспортер) биле су покретљивост (постигнута рела-

тивно малом масом, погоном 8x8 и централном регулацијом притиска у гумама) и снажно наоружање у виду тешког митраљеца у куполи, калибра 14,5 милиметара.

Многобројни конфликти у којима су та возила била укључена, међутим, открили су и неке недостатке. Један од већих била је релативно слаба оклопна заштита. Примера ради, на боковима БТР-60 био је закошени панцирни челик дебљине седам милиметара, за који се тврди да штити од муниције 7,62 mm са 100 m даљине, мада је тешко поверовати да је реч о пробојној муницији. Други недостатак, карактеристичан за сва возила из совјетске ере била је не баш најбоља ергономија, која се рефлектовала непо-

годним отвором или отворима на бочковима возила за улазак и излазак транспортних војника, који су уједно компликовали развој других верзија, попут санитетске.

Поједини недостаци отклањани су „у ходу“, тако да су каснија возила постајала знатно боља у односу на претходнике. Типичан пример је примена једног дизел мотора на БТР-80 у односу на ранију праксу употребе два бензинска мотора на БТР-60/70 (где је један покретао прву и трећу,

трашњи распоред: управно одељење налази се у предњем делу возила, иза њега је борбено одељење са посадом куполе, а иза ње транспортрани војници. Мотор је позади. Стална посада састоји се од возача (у управном одељењу лево), нишанције и командира (у куполи). То је једна од измена у односу на претходнике, где је монтирана једночлана купола са нишанцијом.

Слична модификација извршена је и на гусеничарима БМП-1 и 2. Код БМП-2

Амфибијско возило

БТР-90 је амфибијско возило, у најбољој руској традицији. На води га покрећу два водомлазна покретача изнад задњег пара точкова. Максимална брзина кретања на води је одличних 9-11 km/h, а пловност је таква да се може десантирати чак и са амфибијских бродова на отвореном мору, чиме се ретко које возило може похвалити.

Изворна варијанта возила БТР-90

а другу другу и четврту осовину, што је значајно усложњавало конструкцију, повећавало потрошњу горива, те употребу знатно лакше запаљивог горива).

Такође, на касније варијанте БТР-80 уграђивани су чак и топови 30 mm са модернијим ноћним нишаном, побољшаном оклопном заштитом... Та варијанта, означена као БТР-82А, нуди се од 2010. године и налази се у наоружању руске армије. Паралелно са избацивањем савременијих верзија БТР-80, Руси су (тачније компанија ГАЗ) приступили развоју потпуно новог возила, које ће добити ознаку БТР-90. Први пут је приказано 1994. год.

Измењен, а опет сличан

Од претходника БТР-90 се дистанцира побољшањима у свим сферама, иако дели са њима само основну конфигурацију и концепцију. Задржан је уну-

командир је, уместо предње позиције иза возача, добио место у куполи и тако највишу позицију са које је могао да осматра у пуном кругу и није био заклоњен куполом. Пешадинци су смештени у централном делу тупа и седе на индивидуалним седиштима, а излазе и улазе кроз два бочна отвора између точкова друге и треће осовине (између којих се налази веће растојање него између точкова прве и друге, односно треће и четврте осовине). Укупно, БТР-90 може да превезе седам опремљених војника, што је на нивоу БТР-70 и БТР-80.

Није најуспелије решен начин уласка и изласка из возила. Задња рампа и врата имају значајне предности над бочним вратима – знатно су већа и због тога погоднија за војнике у пуној опреми, а већа је брзина њиховог уласка и изласка. Осим тога, војници седе много мање погнути. Из тог

Задња страна са видљивим водомлазним покретачима

Друго возило са десне стране је БТР-90. Јасно се види знатно веће димензије у односу на БТР-80 (шреће возило здесна)

разлога, рампа или задња врата су најчешће примењено решење како на точкашима, тако и на гусеничарима.

Један од разлога примене задњих врата или рампе јесте знатно олакшана манипулација теретом, који је неретко у виду стандардних палета са храном или рецимо муницијом која се доставља у рејон борбених дејстава. Такође, код санитетске верзије, то је и оптималан начин за укрцавање рањеника на носилима или рањеника у седећем положају, без заузимања неприродног или болног положаја при постојању специфичних рана. Индиректно, посада, која се налази у централном делу возила, није најбоље заштићена мотором, одакле најчешће долази напад, спреда, као код возила код којих се мотор налази напред или централно, испред војника.

Војници могу да отварају ватру на противника кроз отворе на трупу возила, што је добра карактеристика, али има и одређене недостатке. Највеће критике упућене су малој прецизности гађања када је возило у покрету, па је повећан утрошак муниције, а с друге стране, компликује се израда и постављање додатне оклопне заштите.

Седишта за војнике наслонена су на задњу преграду, која их дели од моторног одељења

Носивост БТР-90 је седам тона, али треба имати у виду и да је борбена маса БТР-90 нешто мања у односу на конкуренцију и износи 22 тоне: Piranha IV има масу 24 t а носивост терета је 10 t, VBCI 8x8 има 26 t, а носивост 10 t, Boxer има

масу 33 t и осам тона носивости, а Patria AMV 25 t и 10 тона носивости. Ипак, највећи недостатак при транспорту терета није носивост, већ ограничен простор за укрцавање преко бочних врата.

Заштита

Заштита возила БТР-90 знатно је побољшана у односу на, у том погледу, не баш најповољније оцењене претходнике. Возило је конструисано од ваљаних и међусобно заварених челичних плоча различите дебљине. Наравно, највећи степен заштите је са чела, које је отпорно на дејство пројектила тешких митраљеза калибра 14,5 mm, док су бокови отпорни на дејство стрељачке муниције, наводно до калибра тешких митраљеза, али вероватно до калибра 12,7 милиметара. С обзиром на то да је пробојност пројектила 14,5 mm скоро двоструко већа у односу на 12,7 mm, такав ниво заштите бока има смисла, јер се под чеоним зоном обично сматра сектор од 30° са сваке стране у односу на осу возила. Поред тога, могуће је поставити и додатни оклоп, којим се повећава степен

заштите и од пројектила аутоматских топова, али није објављено од ког калибра и врсте пројектила.

Иностранци конкуренти са додатним оклопом пружају чеону заштиту од поткалибарних пројектила до калибра 30 милиметара. Наравно, бочна заштита је отпорна и на дејство парчади артиљеријских пројектила. Поред овог релативно високог степена основне заштите, које се слободно може упоредити са гусеничним БВП и на нивоу је конкурената у свету, Руси нуде и опциону уградњу додатног експлозивно-реактивног оклопа (ЕРО). Тај тип оклопа требало би да пружа висок степен заштите од ручних противоклопних бацача (ракетних и бестрзајних), као што је најраспрострањенији од свих управо руски РПГ-7, са основном бојевом главом ПГ-7В.

Усавршена бојева глава ПГ-7ВЛ има већу пробојност, тако да је под знаком питања колико ЕРО може да заштити возило. Међутим, треба знати да се у сваком случају њихова ефикасност значајно смањује у односу на возило које није опремљено са ЕРО. То се огледа у смањеном ефекту унутар возила и самим тим се повећава вероватноћа преживљавања посаде.

Такође, под знаком питања је ефикасност против тандем-кумулятивних бојевих глава (ПГ-7ВР са РПГ-7...), али је против тих средстава са бока немоћна и заштита двоструко, а неретко и троструко тежих возила попут тенкова, те се ово ни у ком случају не може узети „за зло“ БТР-90. Истина је да је БТР-90 једно од најбоље, ако не и најбоље заштићено тачкашко возило против кумулативних бојевих глава. Међутим, недостаје (или о томе нису објављени детаљнији подаци) заштита која се односи на данас најопаснија герилска средства, импровизоване експлозивне направе (ИЕН) и противоклопне мине (ПМ).

Отпорност на ИЕН са бока вероватно није проблематична, осим код могућности отварања врата након експлозије. У сваком случају, уколико дође до детонације ИЕН са једне стране, остаје могућност отварања врата са друге. Већи проблем представљају ИЕН и ПМ које дејствују са доње стране, на тачкове возила.

Унутрашњи изглед корпе кулоле

У том „сектору“, поједини аутори тврде да је БТР-90 отпоран на дејство противпешадијских мина и не наводи се отпорност на ПТ мине, што је значајно испод нивоа других возила. Примера ради, директни конкурент и комерцијално знатно успешније финско возило Patria AVM може да поднесе дејство ПТ мине еквивалента масе до 10 килограма ТНТ испод точка, аустријски Pandur II осам килограма, а италијански VBM Freccia и домаћи „лазар“ шест, а са додатним оклопом осам. Познато је да је маса противпешадијских мина значајно мања у односу

на наведене степене заштите, па се може закључити да, уколико су тачни наводи о противминској заштити БТР-90, онда БТР-90 значајно заостаје за конкурентима. Томе доприноси и фиксна уградња седишта на БТР-90, а познато је да бројна возила која се декларишу високом заштитом од мина имају седишта овешена о кров, са системима за апсорпцију удара.

Поред балистичке заштите, БТР-90 има и колективни систем заштите од нуклеарног, хемијског и биолошког наоружања, а у систему за заштиту је и аутоматски систем за гашење пожара.

Поређење с „лазаром“

Ако се БТР-90 упореди са домаћим „лазаром“ треба рећи да су потпуно другачије концепције. БТР-90 је, без сумње, покретљивији с обзиром на присуство независног ослањања у односу на круте погонске мостове, који воде порекло од камионске шасије код „лазара“, а уз то је и амфибија. Такође, БТР-90 има снажније наоружање од основне верзије „лазара“. Међутим, „лазар“ је отпорнији на мине и транспортује више пешадињаца (10 у односу на седам). Укратко, својеврсним „укрштањем“ та два возила, узajамним преузимањем успешних решења, можда би се добило заиста занимљиво и конкурентно возило на светском тржишту.

Са БТР-90 би се, вероватно, требало да преузме ходни део (са нижим подом ради лакшег уласка/изласка) и шема седења „лице у лице“, али уз основну конфигурацију трупа „лазара“ – са војницима позади и даљински управљаном оружаном станицом, чиме се у великој мери штеди на унутрашњем простору возила, драгоценом за превоз војника. У сваком случају, такво „укрштање“ два врло различита возила није једноставан задатак, а „резултат“ би се могао упоредити са украјинским БТР-4.

Покретљивост и наоружање

Највећи адути возила БТР-90 јесу покретљивост и наоружање. Покретљивост БТР-90 је на нивоу претходника, што је врло добар резултат. Мотор је вишегориви турбо-дизел снаге 375 kW, односно 510 KS, опремљен руским традиционалним решењем алтернативног покретача са компримованим ваздухом. Трансмисија је хидромеханичка и обезбеђује кретање напред и назад истом брзином, као и различиту брзину окретања точкава са сваке стране возила. То значи да БТР-90, уз скретање закретањем точкава прве две осовине, може да скреће као и тенкови, на рачун споријег, односно бржег окретања точкава једне стране. Вешање је независно са торзионим опругама и хидрауличним амортизерима. Тако се постиже брзина кретања у теренској возњи од 50 km/h, а максимална брзина на добром путу је 90 km/h, што је врло добро. Поред тога, БТР-90 је амфибијско возило, у најбољој руској традицији.

Има аутономију од 800 km, савладава ров ширине два метра и зид висине 0,8 метара. Ти подаци чине БТР-90 једним од најпокретљивијих возила те врсте на свету. Томе доприноси и конфигурација погона 8x8. Није познато да ли је проходност по лошем терену на нивоу гусеничних возила, али треба ипак оценити да је мало вероватно.

Када је реч о наоружању, БТР-90 апсолутно припада светском врху, посебно у последњим конфигурацијама. У основној конфигурацији, БТР-90 има двочлану куполу, сличном оној са гусеничара БМП-2, која је опремљена аутоматским топом 2А42 калибра 30 mm са 500 метака, спрегнутим митраљезом ПКТ калибра 7,62 mm са 2.000 метака, аутоматским бацачем граната АГС-17 са 400 метака и лансером ПОВР 9М113 „конкурс“ са четири ракете (који се може скинути и искористити са лансером са земље). Елевација је између -5 и +75°, тако да је могуће дејство по циљевима на земљи и у ваздушном простору, односно по заклоњеним циљевима иза препреке посредном ватром (бацачем граната).

На куполи се налази шест лансера пројектила за задимљавање, система 902В

Крајње неергономски решена бочна врати

„туча“. Омогућено је ватрено дејство у свим временским условима, дању и ноћу, а и у покрету. Нишанција има дневно-ноћни нишан БПК-3-42, а командир дневни 1ПЗ-13. Такво наоружање врло добро „покрива“ претње са којима се такво оклопно возило може суочити и успешно подржавати тенкове.

Међутим, постоји и побољшана верзија, са куполом „бережок“, која поред других измена има четири лансера ракете 9М133 „корнет“, уместо „конкурс“. ПОВР „корнет“ имају и већи домет (пет, уместо четири километра) и већу пробојност (1.000–1.200 mm, уместо 600–800 mm) у односу на „конкурс“, а спољашња уградња безбеднија је за посаду у односу на ношење ракета у унутрашњости возила. Поред тога, „корнет“ постоји и у варијанти са термобаричном бојевом главом, што обезбеђује изванредну ватрену моћ и дејство против фортификација.

Коме ни ово није довољно, у понуди је и купола „бахча-У“, која води порекло са

куполе БВП БМП-3 и монтирана је на ваздушнодесантно возило БМД-4. Та купола је монтирана на масивни адаптациони прстен и има изузетну ватрену моћ. Карактерише се са интересантним решењем спрегнутог топа ниског притиска 2А70 од 100 mm са аутоматским пуњачем (34 пројектила и четири ПОВР 9М117М1 „аркан“), топом 2А72 од 30 милиметара (са 500 метака) и митраљезом ПКТ од 7,62 mm (2.000 метака). На тај начин, нешто се изгубило на пробојности, због ограничења пречника ПОВР у односу на ракете лансиране из спољашњих лансера (пробојност 600–750 mm), али се добило на ватреној подршци

пројектилама 100 mm ЗУОФ17 и Е-ЗУОФ19, почетне брзине 250 и 390 m/s и масе пројектила 15,6 и 13,4 kg, домета четири и 8,7 километра.

Основна разлика између два типа муниције јесте чињеница да Е-ЗУОФ-19 има програмабилни упаљач, који обезбеђује експлозивно дејство на висини од три метра, чиме се значајно повећава убојни радијус. Пројектили су постављени у вертикалном положају у корпи куполе, а храњење топа је аутоматско. С обзиром на то да је купола „бахча-У“ већих димензија од изворне, питање је колики је број транспортованих војника (а и њихова безбедност је мања када су ракете постављене у унутрашњости возила). Седам је једва довољно, а оптимално је осам или више војника јер чак и уз слабије наоружање, упркос импресивном којим БТР-90М располаже, најбоље „оружје“ сваког ОТ или БВП јесу транспортовани пешадинци.

Прототип опремљен овом куполом приказан је први пут 2001. године. Треба додати да, према најсавременијим тен-

денцијама, том транспортеру недостаје даљински управљана борбена станица, чиме би се у знатној мери ослободио унутрашњи простор за војнике, а задржала респектабилна ватрена моћ.

Коначно, постојала је и варијанта возила опремљена минобацијачем 120 mm са возила 2С9 „нона-С“, слична 2С23 „нона-СВК“, базираној на БТР-80.

Неуспех у Русији

Возила БТР-90 нису остварила успех на светском тржишту, а ни у Русији. Након прве серије од око 80 возила (што је мали број по хладноратовским критеријумима, али врло реалистичан за постхладноратовски период), отказане су даље набавке. Према тврдњама агенције „Интерфакс“, даља набавка БТР-90 „није нужна“ и не налази се на списку набавке опреме до 2020. године, што озбиљно „хендикепира“ продају другим земљама. Није познато који су разлози за то отказивање, али се зна да је тренутно у развоју ново возило, које би требало да буде заједничка платформа за читав низ варијанти.

Претпоставка је да би то ново возило решило неке од уочених недостатака БТР-90, пре свега у погледу ергономије кроз смештање простора за пешадинце у задњем

Возило БТР-90 са куполом „бережок“ и догађајним оклојом

Посада	3+7 чланова
Борбена маса возила (t)	22
Дужина (m)	8,3
Ширина (m)	3,125
Висина (m)	3,025
Максимална брзина (km/h)	90
Снага мотора	375 kW (510 KS)
Наоружање	топ 30 mm, митраљез 7,62 mm, бацач граната 30 mm, ПОВР „конкурс“ или „корнет“

Побољшана верзија

Поред основне конфигурације наоружања, постоји и побољшана верзија, са куполом „бережок“, која поред других измена има четири лансера ракета 9M133 „корнет“, уместо „конкурс“. ПОВР „корнет“ имају и већи домет (пет, уместо четири километра) и већу пробојност (1.000–1.200 mm, уместо 600–800 mm) у односу на „конкурс“, а спољашња уградња безбеднија је за посаду у односу на ношење ракета у унутрашњости и оставља више простора у унутрашњости возила. Поред тога, „корнет“ постоји и у варијанти са термобаричном бојевом главом, што обезбеђује изванредну ватрену моћ и дејство против фортификација.

делу возила. Тако би се повећала флексибилност конструкције и знатно повећао број улога које возило може ефикасно да испуњава. Друга интересантна чињеница јесте да се тренутно у Русији на тестирањима налази италијански точкаш Centauro V1 у две варијанте – опремљен изворним топом 105 mm и руским 125 mm – након чега би требало да уследе још две верзије – са западним топом 120 mm и, занимљиво, топом 30 милиметара.

Можда је та последња варијанта, односно претходно поменути точкашки БВП VBM Freccia (изворно опремљени топом 25 mm). Ако је то тачно, онда није искључено да Руси озбиљно разматрају да, након набавке италијанских теренских аутомобила Iveco LMV, купе и одређену количину возила Centauro/Freccia или намеравају да их, кроз испитивања, детаљније проуче и искористе искуства за возила из властитог развоја. ■

Др Себастиан БАЛОШ

НАНОМАТЕРИЈАЛИ ЗА ВЕЋУ БЕЗБЕДНОСТ

Заштита од дејства експлозивних материја, импровизованих направа, заосталих минских средстава, противпешадијских или противтенковских мина је сложена и вишеструка. Посебно комплексна је заштита од мина изненађења. Новија историја указује и на феномен бомбаша самоубица, од којих је заштита отежана. На помолу су нова техничка средства и тактике које би требало да омогуће правовремено реаговање, а користе се и нове врсте специјалног алата и заштитно одело.

Завременени свет прошло је време минерског комплекта са пипалицом, заставицом за обележавање и трношцем на који се постављао експлозив изнад експлозивне направе, како би је уништио. Развој науке, технике и технологије довео је до робота за уништавање експлозивних направа, који у данашње време аутономно могу да обављају многе операције – од детекције испарења експлозива, преко утврђивања о којој врсти експлозива је реч до онеспособљавања експлозивне направе на механички, хемијски или други начин.

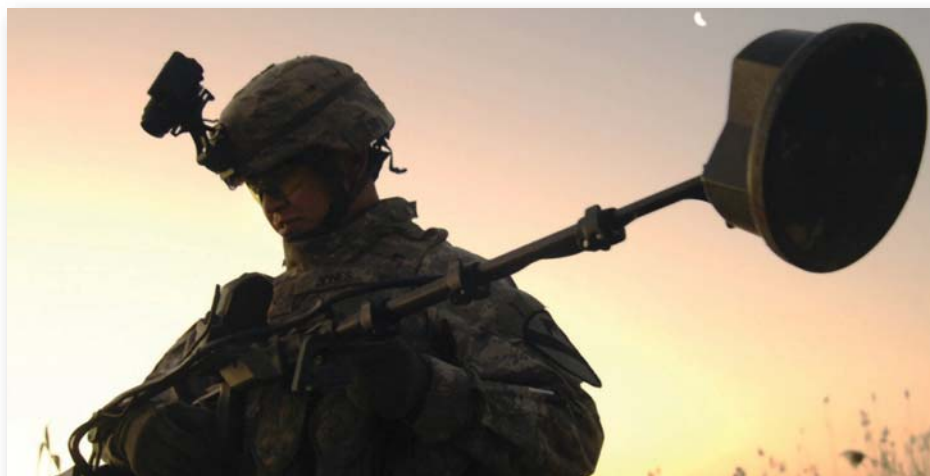
Наравно, има новости из те области. Почетком 2013. године у часопису „Science“ објављено је да следећа генерација телесног оклопа може да се заснива на морским сунђерима. Наиме, научници Универзитета „Јохан Гутенберг“ у Мајнцу реплицирали су унутрашњу структуру морског сунђера и установили да његов костур (унутрашњи структурни елементи) сачињавају сићушни повезани штапићи, познати као спикеле. Та јединствена структура омогућава телу сунђера да буде флексибилно и релативно отпорно на покушај предатора да га одгризе.

Тим истраживача из Немачке, са Универзитета „Јохан Гутенберг“ и Института „Мак Планк“ за истраживање полимера, покренуо је пројекат развоја материјала са истим квалитетима. У нано спикеле додали су мешавину минерала калцита и протеине који се налазе у силикатном сунђеру (познате као silicatein-α). Добили су синтетичку спикелу од мноштва калцита или наноцигала (nanobricks), који наслагани заједно чине савитљиве штапиће. Протеини ту матрицу држе заједно.

Научници су у лабораторији симулирали ту структуру и створили флексибилан и лаган материјал, који има довољну снагу да обезбеди стабилну структуру и док се савија. Отпор који пружа онемогућава јој да се исече на делиће. Када механички притисак делује на наноцигле, везивни протеин дозвољава спикелама да се у целини савију, без пуцања. Вештачке спикеле су приближно десет пута флексибилније него природни материјал. То је научницима дало повод да покушају да их примене у заштитним одељима (панцирима). Док се то истраживање не заврши и постане комерцијално, за израду заштитних деминерских одеља користиће се класична технологија из деведесетих година прошлог века.

Тешко предвидљива опасност

Због чега је важно да заштитна одеља стручњака за експлозиве буду квалитетна и пружају максималан степен заштите људског тела? Уништавање експлозивних направа у војсци веома је сложено из више разлога. Најпре због тога што су и експлозивне направе софистициране, направљене да повреду или уни-

ште војника или борбено возило, веома добро маскиране и смањених димензија, али и велике експлозивне снаге. Ако узмемо у обзир бомбаше самоубице са примитивним упаљачима, савремени војник се на бојишту (али и у миру, посебно у мировним мисијама) сусреће са скоро невидљивом опасношћу и тешко предвидљивом ситуацијом. Наравно, при томе треба имати у виду и противтерористичке активности. Зато су истраживања и развој технике за откривање експлозивних направа све интензивнији, а уређаји који то треба да омогуће све сложенији.

Опасност у борби и ван борбеног простора представљају и неексплодиране мине или гранате, ракетна пуњења, касетне бомбе или мине изненађења. И данас се у Србији проналазе мине, гранате, експлозивна пуњења из Првог и Другог светског рата. Двадесет година после грађанског рата у бившој Југославији постоје неочишћена подручја на којима су коришћене различите мине, а после напада НАТО-а на Србију 1999. године и подручја која још представљају опасност због неуништених касетних бомби. Све то, стицајем

Историја EOD

Почетак озбиљног промишљања о спречавању експлозија неактивираних мина и других експлозивних средстава везује се за САД, када су, априла 1941. године, донети први прописи о одлагању опасних експлозивних средстава. Тада САД још нису биле у рату, али се војска озбиљно припремала за решавање тог проблема, на основу извештаја војних посматрача и особља амбасада, који су извештавали о акцијама зараћених народа. Тада су биле актуелне бомбе са одложеним експлозијама, које су стварале хаос у Европи, изазивајући тешке последице по цивиле и раднике у индустрији.

У априлу 1941. организована је школа цивилне одбране на Хемијском факултету за ратовање „Едгевуд арсенал“, у Мериленду. Тамо је разрађен програм обуке са бомбама одложеног дејства. Командант Школе за хемијско

ратовање тада је затражио помоћ од Ратног одељења за демонтажу бомби. Одлучено је да војска обучава војне и цивилне стручњаке за разминирање бомби одложеног дејства и формирано је Одељење борбене технике, у чијем саставу су били стручњаци за рад са експлозивним средствима, са центром у „Едгевуд арсеналу“. Морнарица је свој центар за обуку и оспособљавање кадрова за противминску активност (посебно за подводне мине) формирала 1941. у Вашингтону. Године 1947. у морнарици су формиране Заједничке службе за основну EOD обуку, а 1971. године та служба је у морнарици одређена као јединствени сервис за заједничку EOD обуку. Та обука наставља се у поморским школама, а Школа за уклањање експлозива налази се у ваздухопловној бази Еглин, на Флориди.

несрећних околности, изазива жртве, најчешће код цивила.

Више није једноставно ни извести детонацију неексплодираних убојних средстава, јер су многа од њих израђена од непознатих компоненти, чију конструкцију знају само инжењери који су их развили. Поред тога, у експлозивне мине могуће је ставити и биолошке, хемијске или радиоактивне елементе, који после детонације контаминирају подручје експлозије или омогућују разношење токсичних материја у атмосфери. Такође, многе су експлозивне направе начињене тако да после активирања изазову пожар.

У многим војскама због тога постоје јединице специјално обучених и оспособљених деминера који користе разноврсну EOD опрему (explosive ordnance disposal – опрема за рад са експлозивним средствима) или одело за деминере (advanced bomb suit – напредно одело за рад са бомбама). Та одељења нису само састављена од деминера (пиротехничара) већ их чине и стручњаци за хемијске, биолошке, запаљиве, радиолошке и нуклеарне материјале и уређаје. Тако, на пример, споменимо да америчке Ваздухопловне снаге имају 673. инжењеријску ескадрилу са EOD стручњацима, смештену у Заједничкој бази „Елмендорф-Ричардсон“, Аљаска, чији су чланови обучени да спроведе контролисану детонацију неексплодираних убојних средстава. Та јединица је од 14. марта 2012. у Авганистану, у саставу 966. ваздухопловне експедиционе ескадриле, која подржава комбиновану заједничку борбену групу Паладин.

Припадници јединица, применом посебних поступака, уклањају опасне неексплодирале мине и ракете или импровизоване експлозивне направе. Најчешће су ангажовани приликом ракетних напада на базе. Уз то, задатак им је и да лоцирају одакле су испалили ракетни пројектили, да ли има неексплодираних бојевих глава, да идентификују врсту упаљача, разоружавају мину одвајајући упа-

Нема стопостотне заштите

И поред значајног напретка у истраживању и развоју оваквих материјала, постоје ограничења, која указују на то да стопостотне заштите од непосредне експлозије нема, с обзиром на то да је реч о изненадном и једновременом дејству три значајна чиниоца: удара, парчадног дејства и велике

топлине, те о више секундарних чинилаца. То значи да, ако је бомба велика, а техничар близу, веома је тешко да постојећи материјал спречи оштећења на одећи (а која могу утицати на повређивање). Поред тога, колико год одело заштитило тело, снажан удар експлозије одбацује деминера, што може изазвати

унутрашње повреде – од ломљења костију до излива крви. Данас, кажу стручњаци, још увек нема материјала или структуре које су у потпуности непробојне за бомбе. Сутрашњица, нови наноматеријали, савремена технологија и искуство покушаће да превазиђе ту границу.

Чланови EOD тима увек користе роботе, који тај опасан посао чине лакшим и сигурнијим

љач од експлозивног пуњења. Они неутралишу непозната експлозивна средства, одлажу опасне експлозиве и запаљиве материјале на сигурна места, ради њиховог уништења. Велики проблем представљају и терористичке бомбе. Проверавају да ли после експлозије постоји контаминација. Поред анализе импровизованих експлозивних уређаја посебно брину и о застарелој муницији.

Да би овладали EOD технологијом, чланови противдиверзантског тима похађају деветомесечни курс, где пролазе више од 50 тестова кроз које стичу искуства и сазнања о томе како да из детаља

дођу до информација о врсти експлозива, упаљачу и другим компонентама експлозивних направа.

Роботи помоћници

Програм EOD еволуирао је током последњих 10 година. Док траје обука полазници пролазе два озбиљна теста, од којих један – P.A.S.T. – обухвата спасилачке задатке (pararescue) и борбене контроле. Други тест, назван T.O.P.E, односи се на одржавање физичке кондиције и представља симулиране задатке EOD техничара у распоређеном окружењу. Тест се састоји од кретања путањом дугом 1,5 километар (са 50 kg терета), симулирања употребе робота (са четири понављања), проверавања да ли има експлозивних направа у зиду дугом шест метара и обављања других физичких захтевних активности. То је, у ствари, тест преживљавања на бојном пољу приликом извршавања задатка разминирања, за шта је потребна посебна кондиција.

Чланови EOD тима увек користе роботе, који тај опасан посао чине лакшим и сигурнијим. Међутим, постоје ситуације у којима робот не може да помогне, где је људска рука најсигурнији алат у разминирању или уништавању експло-

живне направи. Робот „талон“ (SWORDS) коришћен је 11 месеци и преживео је стотине инцидената док није био разнет у експлозији аутомобила бомбе. То је одличан постотак.

Однедавно тимови деминера користе теренске апарате за спектралну анализу, ласер и електронску опрему за детектовање, скенирање или акустичну анализу. Посла има заиста много, чак и до двадесет позива месечно. За уништавање неексплодираних мина и импровизованих експлозивних направа користе експлозив Ц-4. Проблем причињава уклањање или гашење материјала који су веома запаљиви и муниција малог калибра. Наилазе и на експлозивне направи, на пример у утроби мртве овце, експлозиве направљене од вештачког ђубрива и јефтине електронике. Откривали су и експлозивне направи у тамним просторима које активира светлост. Највећи проблем су бомбе са одложеним дејством.

Екипе EOD су, у Ираку и Авганистану, уништиле више од 100.000 експлозивних средстава и направа, уз велике трошкове и жртве. Погинуло је 111 пиротехничара. До сада је обучено 1.300 EOD инжењераца, али то није довољно ако се узму у обзир околности које воде до будућих ратних сукоба, у којима би учествовали и амерички војници.

Стандарди и нормативи

Одело отпорно на експлозију пружа свеобухватну заштиту против детонације експлозива. Научници су изучавали ефекте експлозије и установили да током детонације силину удара умањују влакна уткана у тканину. Савремена одела израђују се од кевлара и неких других арамидних материјала, јер њихова влакна шире силу експлозије по целом оделу.

Арамидни материјали (генеричко име за кевлар) састоје се од синтетичких полимерних влакана. Влакна чине велики молекули израђени од ланаца мањих молекула који се зову мономери. Тај материјал је изузетно снажан, а довољно лagan да се од њега може направити тканина за заштитне прслуке (панцир) и одећа отпорна на експлозију. Поред тог материјала, у одело је уграђена додатна пена или постава од других материјала, ради ублажавања удара експлозије. Ти додаци

Нови стандарди у личној заштити за савремену EOD опрему

спречавају да парчад тела бомбе или металних делова уграђених у експлозивну направи дејствује смртоносно а, такође, умањују утицај високе температуре коју експлозија изазива. Балистичке плоче помажу да најјаче силе скрену на целокупно одело и одбијају гелере и секундарне фрагменте. Топлоту и пламен неутрализује квалитет материјала од којег је одело начињено. На основу истраживања и добијених резултата утврђени су стандарди материјала за заштиту од експлозије и механичких удара чврстих делова.

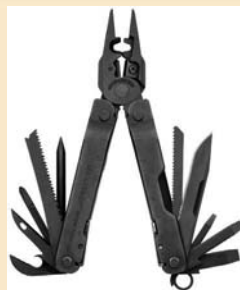
Основне стандарде и нормативе за заштитну опрему утврдио је „ASTM International“, раније

познат као Америчко друштво за тестирање и материјале. Данас се широм света користи око 12.000 ASTM стандарда за побољшање квалитета производа из области безбедности. На утврђивању стандарда ASTM учествује више од 30.000 највећих светских техничких експерата и пословних професионалаца из 150 земаља. То указује на то да је доношење стандарда у овој области отворен и транспарентан процес. Уз сваки стандард постоје објашњења о методама тестирања, спецификације, упутства и подаци из праксе које подржавају индустрије и владе широм света. За коришћење ASTM стандарда постоји напредна електронска инфраструктура, односно база података која је доступна стручњацима из те области, произвођачима материјала и другим заинтересованима.

Када је о изради заштитне одеће реч, утврђено је да се морају поштовати ергономски принципи који кажу да правилно постављени делови одеће треба да покривају торзо и виталне органе. Уз то, таква одећа требало би да омогућава ра-

Летерманов алат

Међу веома корисним средствима пиротехничара обавезни су и одређени алати. Од квалитетних издваја се „Летерманов алат

за рад с експлозивом“ (Leatherman MUT EOD), који, са мноштвом додатака, личи на швајцарски нож. Има клешта, чекић, нож, тестерицу, маказе за жицу, одвијаче резних врста, секаче и стругаче... Све је израђено од непроводног угљеничног материјала, отпорног на експлозију, велике температуре и ударце. Омогућује лак приступ свим деловима мине или импровизоване експлозивне направи.

спон покрета потребних за рад са експлозивним средствима. Такође, уважавају се и захтеви корисника да таква одела морају обезбедити нужан комфор, од хлађења до спречавања иритације појединих делова тела.

Најзначајнији стандард за заштитну опрему (панцири, шлемови и др.) јесте ASTM VK35902. Он утврђује најбитније карактеристике одеће и њихове заштитне функције. Препоручује се да се шлем (отпоран на експлозију) може израдити од араמידног језгра, а спољни слој од неког изливеног заштитног материјала или суспензије, као и да се причвршћује за главу појасевима који пружају одређену удобност, али и амортизују удар. Шлемови морају имати провидан антибалистичких визир, а неки и уграђене слушалице и микрофон, као и уређаје за пренос радио-сигнала. Специјализоване кациге могу имати интерно напајање, вентилациони систем, који хлади носиоца, и отклања измаглицу визира. На шлему треба да постоји и носач, где техничар може монтирати hands-free видео-камеру или светло, екран транспарентног система за виртуелну навигацију и сл. Висока крагна требало би да буде продужена до кациге и да штити врат.

Испод заштитног одела техничар носи пододело (тренирку), које упија зној и расхлађује (односно загревава, према потреби). Посебно треба да буде обезбеђена заштита грла, груди и препона. На оделу треба да постоје џепови у које се стављају бласт-плоче, углавном на предњој страни, односно преко грудног коша, руку и ногу. Прописи, стандарди и пракса указују и на потребу да сви делови морају бити добро повезани, како се не би одвајали од тела приликом експлозије, али и да омогуће веома брзо ослобађање повређеног техничара, ради брзе медицинске помоћи и транспорта.

Поред тога, у одело се може уградити и унутрашњи вентилациони систем, односно механизми за хлађење, који одводе сувишну топлоту и зној. За сада постоји неколико типова расхладних уређаја који користе принцип хлађења помоћу воде или текућина за хлађење, која се разводи мрежом цеви ушивених у унутрашњост одела.

Необично важно је и то да пиротехничар (противдиверзантски инжењер,

Деминерско одело EOD8

Специјална EOD опрема

деминер, техничар) обавља свој опасан посао под снажним психолошким притиском. Међутим, поверења у опрему и алате које користи, колико год ситуација била стресна, његово искуство и сазнања учиниће да се психолошка напетост смањи. Због тога су научници и специјалисти за заштитну минерску опрему уложили значајан труд да је учине квалитетнијом, а алат прикладнијим и ефикаснијим. На почетку 2013. године, а и у протеклој, у опрему специјализованих минерских тимова уведени су нови шлемови, заштитна одела, а од алата теренски секачи и ножеви, стругачи од угљеника и других материјала, који не могу да се намагнетишу или проведу статички електрицитет. Летерманов вишенаменски алат – Leatherman MUT EOD – има 17 до-

датака који омогућују да се лако приступа сложеној експлозивној направи.

Савремени витешки оклоп

Једна од многих компанија за производњу ове врсте опреме јесте и „Инцилити холдингс корпорација“ (Engilite Corporation). У њој се производи инжењеријска опрема за техничку помоћ (CETA), за уклањање експлозивних направа (EOD), противдиверзант-

ских направа (Counter-IED, C-IED), те друга средства и алате за америчку војску. У том послу сарађују са агенцијом NASA, и са федералном ваздухопловном администрацијом и агенцијом „Диса“, у оквиру Министарства одбране САД.

Заштитно одело које данас користе савремени инжењерци, пиротехничари или деминери, представља унапређен комплет делова за заштиту тела и могли би га назвати савремени витешки оклоп, како због кодекса који користе ти специјалци, тако и због заштите коју та врста одела пружа.

Одело поменутог произвођача састоји се од више делова. То су шлем, заштитни делови за торзо, руке и ноге, посебно за препоне, ципеле и додаци на ципелама (минерским чизмама), који спре-

чавају непосредно дејство експлозије на газне мине на стопало. Уз одело припада и специјалан комплет опреме за рад са минско-експлозивним средствима. Комплет опреме садржи торбе и прекриваче, а и деминерско буре за превозење експлозива или направа ван зоне опасности. Њихова још увек класична опрема чека да револуција у новим материјалима, посебно нанотехнологија, омогући даљи напредак и њено усавршавање.

Литература која постоји из те области писана је 2008. године. Стручне студије презентоване су на међународном саветовању о развоју опреме 2009. године – на Другој конференцији о личној заштитној опреми за опстанак и одбрану војника одржаној у Лондону. Од специјалистичке литературе на ову тему постоје још и две студије из 2011. године, које су објављене у облику књиге. Међутим, испитивања се настављају. Кинески стручњаци Чунг Јао Ху, Џиан-вен Song, Мингчи Чен и Лунг Џу сачинили су студију о умреженом систему примене виртуелне реалности у симулацијама и тренингу стручњака за рад с експлозивима. Од симулатора до система виртуелне и проширене реалности, који непосредно могу да помогну у раду с експлозивима, није велики корак.

Много је више стручних скупова о минској опасности у свету, као и потреби организовања националних и мултинационалних служби за разминирање. Због бржег напретка у информатичкој и роботизованој технологији данас се више улаже у развој савремених робота и сличних аутоматских уређаја за откривање и разминирање.

Med-ing EOD-9A шлем

Шлем „Инцилити холдинг корпорације” је у EMC класи, што обухвата одбрамбени стандард 59-41 и војни стандард 461E. Израђен је од савремених материјала који су, као што је речено, веома отпорни на експлозивне ефекте, ве-

лику топлину, ударац (притисак) и механичко дејство парчића експлозивне направе. Тај шлем штити главу пиротехничара и од електричних манифестација које настају приликом експлозије, а пружа и оптималну заштиту од биолошке, хемијске или радиолошке контаминације. Како експлозивне направе емитују и електромагнетски импулс (који за кратко или дуже време онеспособљава електронске компоненте или их уништава

Шлем и деминерска EOD кецеља

уколико нису заштићене од овог дејства), шлем је отпоран на такве ефекте.

Одбрамбени стандард класе 59-41 подразумева способност електричне и електронске опреме, подсистема и система за размену електромагнетног спектра, (за комуникацију) да обављају своје функције, без неприхватљиве деградације у одређеном електромагнетном окружењу, насталом након експло-

зије. Шлем Med-ing EOD 9A произведен је у складу са тим стандардом, па се за њега тврди да је први такав део опреме минера у светској EMC класи.

Војни стандард 461E подразумева да унапређена електроника омогућава уређајима за комуникацију у шлему да успешно користе различите фреквенцијске опсеге. Тај стандард утврђује интерфејс за контролу електромагнетног утицаја и спречава умањивање карактеристика електронских, електричних и електромеханичких делова опреме и подсистема. С обзиром на то да савремени пиротехничари користе разне електричне алате или електронске уређаје, укључујући компјутере са проширеном стварношћу (augmented reality), савремена опрема мора да омогући њихово функционисање без посебних негативних ефеката. Познато је, на пример, да разни електрични ефекти могу да изазову неконтролисану експлозију, посебно у окружењу у којем су радиофреквенције поремећене електромагнетним импулсом. То значи да би савремена деминерска опрема требало да има могућност да потисне нежељене сигнале и строго контролише емисије зрачења у окружењу или из самог експлозивног уређаја.

Шлем је примењив приликом рада са класичним експлозивним материјалом, као што су муниција, мине или неексплодирани гранате, али исто тако и

за рад са импровизованим експлозивним направама (Improvised Explosive Device Disposal).

Шлем EOD 9 штити корисника од три основне претње експлозије: притиска (удара), дејства фрагмената и утицаја топлоте. Са споменути стандардима компатибилан је и визир, који штити и од биолошких или хемијских деловања. Поред тога, у шлем су уграђени и системи за вентилацију и осветљење. Производе се у две боје – сиво-маслинастој за копнену војску и плавој за морнарицу.

Постоје две верзије овог шлема. EOD 9A се разликује од EOD 9 по интегрисаној електроници. EOD 9A има филтере за заштиту од удисања отровне атмосфере и заштиту система за комуникацију од нежељеног дејства електромагнетског пражњења у току експлозије. Разликују се, такође, по изменљивом EOD визиру, тако да се може користити стандардни EOD или VA визир за ситуације у којима се сумња на хемијско-биолошке опасности. То омогућава да се техничар фокусира на проверене процедуре у раду са експлозивним направама, имајући велико поверење у опрему за физичку заштиту, као и у алате с којима ради. Произвођач поштује и стандард ИСО 9001:2000.

Шлем има и модул за даљински управљач, који обезбеђује не само вербалну комуникацију са осталим члановима тима, већ и пренос видео и тактичних сигнала који се приказују на монитору даљинског управљача. Они показују како функционишу компоненте шлема и да ли могу неповољно утицати

Med-ing шлем је интегрални део заштитног одела и може се на њега аутоматски закључати

на техничара који манипулише експлозивном направом. На плочи интерфејса је и резервно напајање. Шлем је интегрални део заштитног одела и може се аутоматски закључати на одело, чинећи цео систем затвореним од спољних утицаја, односно затроване атмосфере након експлозије. Пошто је шлем физички чврсто фиксиран са заштитним оделом, то спречава да се при евентуалној експлозији шлем одвоји од тела и тако усмрти техничара.

плозији шлем одвоји од тела и тако усмрти техничара.

Новину представља и уградња уређаја за ноћни рад (Night Vision system) на шлем заштитног одела. Та иновација омогућава да EOD техничари успешније детектују експлозивна средства. Уређај може да се постави на шлем EOD 9, а приказује слику у инфрацрвеном спектру. Певезан је на управљачки систем преко интерфејса у шлему и омогућује да слику прате остали техничари на монитору преносног рачунара. Та идеја почела је да се реализује још 2008. године у Поморском центру за оружану борбу у Панама Ситију (Naval Surface Warfare Center, Panama City), а повољно ју је оценио Заједнички сервис EOD. Најпре је коришћен шлем EOD 8, са визиром, али су касније модификације изведене за шлем наредне генерације.

Канадско заштитно одело Med-ing EOD 9 и шлем EOD 9 и 9A користи се као комплет. Њихова заштитна способност је на нивоу захтева Европског савета и (EC) Directive 89/686/EEC за личну заштитну опрему. Задовољава све основне здравствене и сигурносне захтеве Директиве за комплекс производа намењеног за заштиту од смртних опасности. Важећи производ означен је као CE 0120. ■

(Насиљавак у идућем броју)

Никола ОСТОЈИЋ

Дан борбе против мина

Уважавајући значај те проблематике, ОУН је донела одлуку да се 4. април обележава као светски Међународни дан борбе против мина. Проблем постојања мина у свету тренутно погађа 68 земаља, међу којима једно од водећих места заузимају Србија, Хрватска, Босна и Херцеговина и Република Српска. Поред масовног страдања и рањавања цивилног становништва, проблем заосталих мина директно утиче и на економски развој земље која је била захваћена ратом.

Према званичним подацима, у свету је положено више од 110 милиона копнених мина. Од 1975. широм света од експлозија мина осакаћено је или убијено више од милион људи.

СВЕСТРАНИ ЦЕМС

ИСТОРИЈА

На Балкану се прве две-три деценије после Другог светског рата врло популарни „џемс“ сматрао симболом модерног камиона. У то време био је ослонац моторизације Југословенске народне армије, а коришћен је и много година касније. Тек су у великом чишћењу инвентара Војске Србије, током реорганизација проведених у првој деценији 21. века, коначно расходовани и последњи примерци фамозних „џемсова“.

П одстицај америчкој фирми GMC (General Motors Co.), односно њеном погону „Јеллоу трак анд коач дивижн“ (Yellow Truck and Coach Division), за развој наменског војног камиона формуле погона 6x6, дале су 1938. године Велика Британија и Француска,

које су хитно тражиле вишенаменско возило погодно за широку примену у моторизацији оружаних снага. Убрзано наоружавање у освит Другог светског рата поставило је превисоке захтеве за британску и француску индустрију и једино решење било је да се обрате америчким произвођачима.

На основу француских тактичко-техничких захтева за возило 6x6, класе носивости 2,5 тоне, у GMC пошли су од пројектовања на бази већ постојећих цивилних возила и дошли до „милитаризованог“ АСКВХ-353. Необична ознака формирана је по интерној шифри фабрике у којој се А односи на 1939. годину, Ц на стандардни положај кабине, К на погон на предњој осовини, W на погон на две задње осовине и Х указује на то да је реч о нестандарном размаку осовина.

У почетку, АСКВХ-353 је покретао мотор GMC модел 256, од 77 КС. Возило је имало по две гуме 7,50x20 на предњој осовини и осам гума на две задње осовине и резервну гуме смештену на носач под сандук са леве предње стране. Резервоар за 40 галона горива, квадратног облика са заобљеним страницама, поста-

вљен је са десне стране и са два носача, причвршћен на уздужни носач, односно оквир возила.

Производња

Почетак серијске производње припремљен је врло брзо, али је то било прекасно за Француску, која се већ нашла под ударом немачке силе. Прве количине новог камиона АСКВХ-353 добили су Британци. У међувремену, Америка се делимично разбудила из пацифистичког и изолационистичког дремежа и покренуте су прве наруџбине нове технике. На основну захтева КоВ САД, у ГМС су променили основни пројекат возила бхб у корист једноставнијег решења погодног за масовну производњу. За погон је изабран мотор ГМС под ознаком модел 270. Реч је о бензинском четворотактном мотору са шест цилиндара радне запремине 4,42 литра, који је постигао максималну снагу од 93 КС (према техничким подацима коришћеним у ЈНА) при 2.750 обртаја у минути.

Почетна производња од 13.187 возила ССКВХ-353 (почетно слово С указује на то да је пројекат из 1941. године) уговорена је јануара 1941. године. У ходу је одбачено слово Х из ознаке, јер је осовински размак од 4.166 mm стандардизован. У погонима ГМС-а, осим основног модела ССКВ 353, покренута је производња ССКВ-352 са скраћеним размаком између осовина (односно средине предњег точка до средине задњег гибња) од 3.683 милиметара. На крајим камионима промењен је смештај резервних точкова, који су премештени на вертикалне носаче постављене на заштитну облогу резервоара за гориво, између кабине и сандука. Резервоар за гориво „кратког“ камиона знатно је дужи од решења са АСКВХ-353 и ССКВ-353 и заузима читаву дужину простора иза кабине попречно преко оквира возила. Израђивана су два модела тог резервоара – са заштитном плочом са предње стране резервоара и два грла за пуњење и резервоар који је у потпуности обложен заштитним плочама и има само једно грло за пуњење. Још један модел камиона био је ССВ-353 формуле бх4, који је по свим осталим деловима био стандардизован са ССКВ-353.

Модел

Под притиском властитих ратних потреба и намере да се подрже савезници, америчка влада одлучила се за истовремену производњу три слична модела камиона носивости 2,5 t у три велике фабрике – у фирми ГМС израђивани су камиони ССКВ 352/353 за потребе америчке КоВ, у „Интернешнел Харвестер“ камиони М-5Х-6 за америчку морнарицу и маринце и у „Стјудебекеру“ модел УС6 за помоћ савезницима, пре свега СССР-у. Све три фабрике заједно током рата произвеле су више од 900.000 камиона од 2,5 тона. Велики део ратне производње, чак 562.750 комада, односио се на ССКВ 352/353 и разне деривате основних модела.

У почетној производњи камиони су имали погонски мост познат као „сплит“, који се производио у фирми „Тимкен“. Накнадно, у производњу су уведени погонски мостови фирме „Шевролет“, познати по називу банџо (banjo). Код обе подваријанте су задњи и средњи погонски мост стално укључени, а предњи се укључивао према потреби.

Камиони фирме ГМС били су, због широке употребе, један од препознатљивих симбола америчке оружане силе током Другог светског рата. У јединицама су, уместо по замршеној словчано-нумеричкој ознаци, камиони били познати као „џими“ (Jimmy) или „дво и по тонци“ (deuce and a half-ton). На нашим просторима устаљен је назив „џемс“, према модификованом изговору скраћенице за фабрику ГМС.

Током масовне ратне производње у погонима ГМС све се чинило да се уштеди у времену и сировинама. Зато су уместо класичне затворене лимене кабине модела 1608 и 1609 (са отвором за митраљез) од јула 1943. године камиони израђивани са отвореном кабином модела 1619 – са прекривком од платна и бочним завесама. Бочне стране израђене су од метала са препознатљивим полукружним изрезом за улазак и излазак из кабине. Такође, због уштеда на металу од августа 1942. до фебруара 1944. године теретни сандук израђиван је од дрвене грађе. На тај начин се на сваком возилу штедело чак 450 kg метала, али то није обарало цену, јер се користило дрво високог квалитета и, у складу са високим захтевима за робустност, производња је поверена фабрикама које су биле познате по

Возило „џемс“ из састава Црвене армије на уласку у Београд у другом њозадинском ешалону, који је присиђигао после чишћења града од немачких снага. Борбе су се завршиле, ња су Београђани изашли на улице да њоздраве ослободиоце. (колекција Бориса Циглића)

Камион GMC, 2½ t, 6x6, модел CCKW-353 A1/2 (без чекрка) са зашвореном кабином, модел 1608, и обичним сандуком

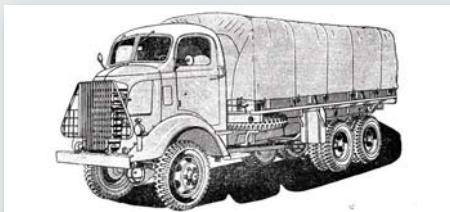
Модел CCKW-353 B1/2 (са чекрком) са ошвореном кабином, модел 1619, и обичним сандуком

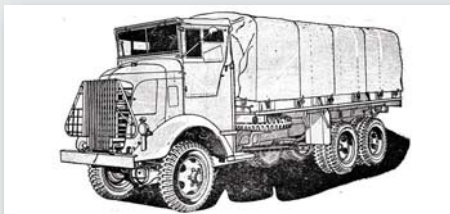
Модел CCKW-352 A1/2 (без чекрка) са ошвореном кабином, модел 1619, и обичним сандуком

Модел CCKW-353 X1/2 (са чекрком) са ошвореном кабином, модел 1619, и сандуком самоизвршачем

Модел AFKW-353 са зашвореном кабином, модел 1615, и обичним сандуком

Модел AFKW-353 са ошвореном кабином, модел 1620, и обичним сандуком

изради намештаја и клавира. Затим, до почетка 1945. године сандук се израђивао комбиновано са дрвеним подом и металним бочним странама. У завршници ратне производње, када стратешке сировине више нису били проблем, у GM-у су се вратили стандардној, потпуно металној изради.

Независно од металне или дрвене израде, сандук на возилима CCKW-353 био је дужине 3.658 mm, а на моделу CCKW 352 2.743 милиметара. По правилу, возила са джим сандуком користила су се за превоз људи и терета, а са краћим за вучу артиљеријских оруђа и разних приколица. У пракси је, међутим, било пуно изузетака, зависно од прилика и потреба.

На предњи део возила уграђен је изузетно користан чекрк фирме „Хејл“ (Heil) A157-E3 или „Гар Вуд“ (Gar Wood) GW 225-6225B са вучном силом при намотавању од 10.000 фунти (4.536 kg).

За самоодбрану од противничке авијације, али и пешадије, део „цемсова“ био је наоружан митраљезом „бранунинг“ (Browning) M2 НВ калибра 12,7 милиметара. На крову металних кабина израђен је кружни отвор на који се уграђивало митраљеско постоље.

У халама GMC-а камиони су израђивани у великом броју наменских дерива-

та, од којих су најбројније биле цистерне за гориво од 750 галона (2.840 l), које су имале необично решење са два засебна резервоара од 375 галона (1.420 l). Стандардна цистерна за воду из ратне производње имала је један резервоар од 700 галона (2.660 l).

Због постојања више различитих подваријанти сваки камион је на табли возача имао таблицу са подацима о основној дужини, односно разлици између модела 353 и 353, затим моделу погонског моста, врсти каросерије, да ли возило има чекрк...

Неке разлике дефинисане су суфиксима иза основе ознаке. Тако је број 1, односно 2, дефинисао модел погонског моста („сплит“ односно „банџо“). А је била ознака за камион без чекрка, Б за камион са чекрком, Д за цистерну за гориво без чекрка и Е са чекрком, Г за цистерну за воду без чекрка, Х за сандук са самоизвршачем без чекрка и Л са чекрком. На пример, CCKW 353B2 био је камион са чекрком и погонским мостом „банџо“.

Употреба у рату

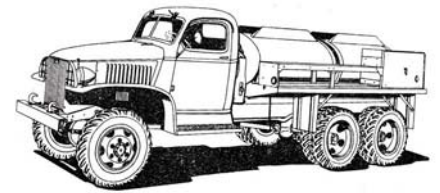
Американци су током Другог светског рата једини имали потпуно моторизовану оружану силу и, поред тога, високи ниво унификације, што је знатно

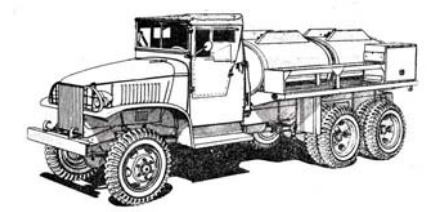
Обнова Београда 1946. године: „цемс“ примљен из помоћи UNRRA у Кнез Михаиловој улици. У позадини се види штабла са изворним именом старе кафане „Руски кафе“. (Фото-центар „Одбрана“)

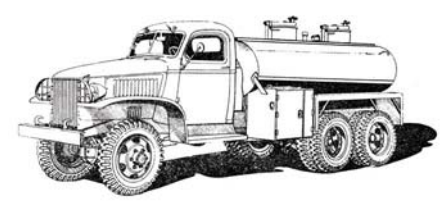
Инжињерија Југословенске армије у градњи железничке пруге Зеница–Лашва са покрећном компресорском станицом Л'Роа 210 Г-2 примљеном преко помоћи UNRRA (Фото-центар „Одбрана“)

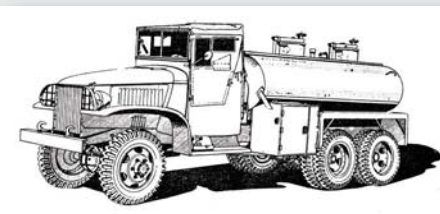
Модел CCKW-353 D1 цистерна за гориво са затвореном кабином модела 1608

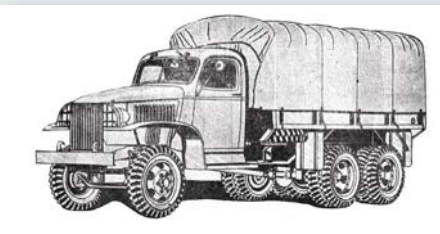
Модел CCKW-353 D1 цистерна за гориво са отвореном кабином модела 1619

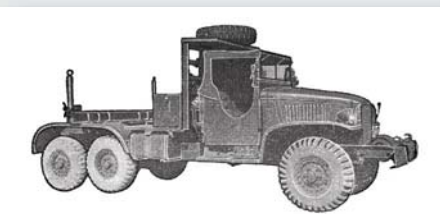
Модел CCKW-353 D1 цистерна за воду са затвореном кабином модела 1608

Модел CCKW-353 D1 цистерна за воду са отвореном кабином модела 1619

Камион GMC, 2½ t, 6x4 модел CCKW-353 са затвореном кабином модел 1608 и обичним сандуком

Аутомобил за превоз мостова CCKW-353 „болшер“

Парада у Београду октобра 1946: „џемсови“ инжињерије Команде џенковских и мојоризованих јединица (Фото-центар „Одбрана“)

олакшавало одржавање возног парка. Остале учеснице рата у знатној мери су се ослониле на традиционална „средства“ – коње и човека и хаотичан избор моторних возила, често цивилног порекла. Пример за то су Немци који су највећи део артиљерије поверили коњској вучи. Моторна возила прикупљали су где су стигли, па су слике немачких колона готово показни пример са неке предрат-

не изложбе аутомобила. Америчке колоне изгледале су униформисано – била је река „џемсова“, који су служили у свим географским координатама Другог светског рата.

После десанта у Нормандији, јуна 1944. године, америчке дивизије релативно брзо су ослободиле знатне делове Француске и у продору према истоку имале су врло растегнуте правце дотура

до јединица на првој линији фронта. С обзиром на то да се нису остварили планови доласка до великих лука у Белгији и Холандији, превоз терета морао се обезбедити постојећим средствима, па је организован изузетан конвој, назван „Ред бол експрес“ (Red ball express). У основи, преко читаве Француске протезала се велика савршено организована колона која је брзо искрцавала терет на одређишта и враћала се назад на мостобран по нову пошиљку. У тој колони „џемсови“ су били најбројнији међу готово 6.000 камиона колико се користило на врхунцу рада конвоја (који су стално текли од 25. августа до 16. октобра 1944. године).

Долазак у Београду

Први „џемсови“ појавили су се на улицама Београда после ослободилачког јуриша Црвене армије и НОВЈ, октобра 1944. године. То су били камиони из састава позадине 3. украјинског фронта, који су служили за дотур из позадинских складишта. Одмах после уласка у Београд, јединице НОВЈ наставиле су кретање према Срему и преузеле на себе задатак борбе на фронту у равници. Један од највећих проблема на које су наишле герилске јединице невичне фронтоском ратовању, биле су потребе логистике за превозом све већих количина муниције, хране и осталих потреба. За превоз од позадине до фронта партизанске јединице имале су на располагању мали број у рату истрошених камиона из ратног плена.

За бригу о аутомобилском превозу, у јесен 1944. године у Београду, формирана је Аутокоманда НОВЈ. Њен први начелник био је пуковник Артур Хрибар, предратни официр, који је у мемоарима под насловом „Титов ванпартијац“ навео да је током преузимања дужности запитао врховног команданта Тита: „Где су моторизоване јединице којима ћу командовати?“ Добио је оштар одговор: „Ти то мене питаш? Ти си командант, ти мораш знати где су твоје јединице. Имаш кола и курира, велики уред у старом Генералштабу, то је за почетак довољно“.

С обзиром на то да домаћих ресурса није било, помоћ је затражена од Црвене армије, која је привремено претпочинила фронтоски аутомобилски пук

Аутомобил-цистерна за гориво ССКВ 353 из помоћи UNRRA током радова на железничкој пруги између Лашве и Какња 1947. године. На вратима „џемса“ види се латинична и ћирилична скраћеница ЈЖ и симбол омладинске пруге (Фолк-центар „Одбрана“)

под командом потпуковника Германа Корнчишкова. Хрибар је сведочио да су главнину технике пука чинили камиони „џемс“ у једном батаљону и ЗИС-ови, носивости три тоне, у три батаљона. Треба имати одређену резерву у вези са идентификацијом возила из састава Црвене армије тог доба, јер су у односу на „џем-

са“ знатно бројнији били камиони „стјудебекер УС6“, који су на први поглед били врло слични. Наиме, Црвена армија је у ратним годинама добила из америчке помоћи чак 114.500 „стјудебекера“ и само 6.700 „џемсова“. Њихове борбене јединице у борбама у Србији користиле су „стјудебекере“ за вучу артиљеријских

Тактичко-технички подаци ССКВ 353

Погонска група.....	бензински мотор GMC 270, снаге 93 КС
Максимална брзина.....	72 km/h
Потрошња горива на 100 km.....	33 kg
Резервоар за гориво.....	151,41 l (40 галона)
Највећа дозвољена маса вученог терета.....	2.041 kg
Највећа дозвољена носивост.....	2.268 kg
Масе:	
– маса са сандуком без чекрка (А1/2).....	4.695 kg
– маса са сандуком и са чекрком (Б1/2).....	5.012 kg
– маса натовареног возила А1/2.....	7.121 kg
– маса натовареног возила Б1/2.....	7.439 kg
Димензије:	
– дужина А1/2.....	5.867 mm
– дужина Б1/2.....	6.860 mm
– највећа дозвољена висина са теретом и кровним луковима, без цираде	2.311 mm
– највећа дозвољена висина са теретом и цирадом на кровним луковима.....	2.721 mm
– највећа дозвољена висина са теретом и намештеним постољем за митраљез	2.972 mm
– клиренс.....	251 mm

Инжињерија Југословенске армије са покрећном компресорском станицом на шасији „џемса“, 1947. у Босни (Фото-центар „Одбрана“)

Аутомобил „џемс“ на вежби 1948. године: за задњи део возила постављен је висећи прибор за деконтаминацију земљишта сувим хлорним кречом, набављен из СССР-а. Послуга је ручно избацивала креч кроз ошвор прикључка за расејавање. (Фото-центар „Одбрана“)

оруђа, превоз људи и разних терета, али и „џемсове“, што се може доказати фотографским снимцима Црвене армије у Београду. С обзиром на то да су у документима камиони углавном приказивани по носивости сада се може тешко потврдити да ли су камиони од две и по тоне „џемсови“ или „стјудебекери“.

Аутомобилски пук 3. украјинског фронта је у зиму 1944/45. године имао

витални значај за дотур јединицама на Сремском фронту. Надлежност над аутомобилским саобраћајем је од јануара 1945. године преузело новоформирано Саобраћајно одељење Команде позадине Повереништва народне одбране. Израђена су прва правила која су дефинисала потребе, али ново одељење остало је без возила, јер су јединице 3. украјинског фронта отишле на север у борбе у

Мађарској и са собом повукле батаљон „џемсова“, а за подршку Сремском фронту привремено су оставиле само ЗИС-ове, који су се једва одржавали у покрету, због потпуне истрошености. Средином марта и ЗИС-ови су отишли за главнином Црвене армије на север, а за Сремски фронт остали су само камиони из плена. Хрибар у мемоарима наводи да је од начелника Генералштаба генерала Арса Јовановића добио сагласност да оде у Мађарску, у командну 3. украјинског фронта, и да, како зна и уме, обезбеди камионе.

Хрибар је на пут кренуо са три камиона у којима су били београдски таксисти и механичари, вариоци и електричари. У партизанским јединицама било је мало возача, па се Хрибар одлучио да прикупи тридесетак таксиста за које каже да су били „проницљиви и корумпирани људи, какви могу бити само таксисти у великом граду“. Њима је обећано да ће, уколико обаве задатак, добити дозволе за такси-службу.

Хрибар је доделио генералима Страхову и Шамхалову, команданту и заменику команданта моторизованих јединица фронта, ордене Партизанске звезде I реда, а после се придружио слављу које се завршило „поклоном“ – генерал Страхов одобрио је да се позајми 30 „џемсова“, које су таксисти пребацили у земљу. Иако је требало да се ти камиони врате, после рата задржани су у Југословенској армији.

Осим на истоку земље, „џемсови“ су 1944. године били и у саставу базе НОВЈ у Барију, преко које су снабдеване јединице у земљи и Ауто-школи НОВЈ у Гравени. У то време „џемсови“ су били реткост у пријему технике из британске помоћи, јер се по тој линији снабдевања преузимала углавном техника британске и канадске производње и возила мале носивости, која су по процени савезника била потребна партизанима у приобалном појасу са слабом путном мрежом.

Из америчких вишкова

Додатни извор „џемсова“ била је помоћ Уједињених нација кроз програм UNRRA (United Nations Relief and Rehabilitation Administration) преко којег

су земље које су страдале у Другом светском рату примале од 1945. до 1947. године помоћ у храни, гориву, одећи, лековима, али и моторним возилима. У првом таласу помоћи, лета 1945. године, Американци су представницима UNRRA-е дали велике количине „џемсова“, који су били ускладиштени код Марсеља. Та возила нису била у најбољем стању јер су их за примопредају новим корисницима припремали војници, који су одбројавали последње дане до демобилизације, а и ратни заробљеници. Обе категорије „механичара“ створиле су пуно штете на возилима. При том су током превоза та возила и оштећивана, а део је „нестао“ – украден је и продат цивилима. На листи возила предатих југословенским властима било је 10.363 теретних аутомобила, углавном „џемсова“ из америчких вишкова.

Иако су возила примљена преко UNRRA била примарно предвиђена за цивилне намене, део технике предат је армији. Додуше, у послератно време обнове знатан део активности Југословенске армије био је усмерен на војно-цивилне потребе, на пример на рад грађевинских јединица на путевима, пругама, чишћењу рушевина и сличним пословима. Зато се не може рећи да су „џемсови“ са регистарским таблицама Југословенске армије били „отуђени“ од обнове државе.

Додатне велике количине „џемсова“ за ЈНА дошле су 1947. и 1948. године из америчких вишкова из Аустрије. Почетком демобилизације ратних јединица, када су се амерички војници враћали кући у САД, возила су предата у сабирне центре за продају трећим корисницима.

Американци су продавали камионе по повољној цени у време када је моторизација Југословенске армије зависила од скромне количине возила наслеђених из рата (која су била истрошена и без резервних делова), па су „џемсови“ добродошли за попуњу. Они су постали један од ослонаца домаће моторизације. Првенствено су коришћени за вучу артиљеријских оруђа, затим за превоз муниције, људства и чврстог терета. ■

(Наставак у идућем броју)
Александар РАДИЋ

Смоштра после Шумадијског маневра 1949. године: прво возило у колони је „џемс“ са почетка производње 1941. године, што се види по малој табlici са именом фирме GMC изнад решетки за заштити хладњака. Возило је вероватно припадало Црвеној армији (Фото-центар „Одбрана“)

Припадници 46. ђадобранског батаљона у „џемсу“ после Шумадијског маневра 1949. године (Фото-центар „Одбрана“)

Панчево 1950. године: „џемсови“ са знаком артиљерије на вратима (Фото-центар „Одбрана“)